

Λέον Τρότσκι

Ευρώπη και Αμερική

(Συλλογή κειμένων)

**ΤΕΤΑΡΤΟΔΙΕΘΝΙΣΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
αθήνα 1981**

Τυπώθηκε σέ 1.000 αντίτυπα
τό Γενάρη του 1981

Φωτοστοιχειοθεσία:
LETRACOMP Ε.Ε.
Ζ. Πηγής 16 Ἀθήνα

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	5
ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗ Α΄ όμιλία.....	7
ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗ Β΄ όμιλία.....	51
Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ.....	95
ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ.....	97
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΟΜΙΛΙΑΣ ΣΤΗΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΙΑ ΤΟΥ 10ου ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΤΩΝ ΣΟΒΙΕΤ ΣΤΙΣ 28 ΔΕΚΕΜΒΡΗ 1922	100
ΤΟ ΕΠΙΚΑΙΡΟ ΤΟΥ ΣΥΝΘΗΜΑΤΟΣ ΕΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ.....	104
ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑ .Ι. ΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗΣ.....	111
ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ ΜΑΣ.....	114
ΤΟ ΕΥΡΩΠΑ .Ι. ΚΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ ΚΑΙ Η ΤΑΞΙΚΗ ΠΑΛΗ.....	116
ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗ.....	118
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ.....	122
ΔΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΗ.....	125
Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΜΙΛΙΤΑΡΙΣΜΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΜΑΣ ΚΑΘΗΚΟΝΤΑ.....	126
Η ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΥ.....	133
ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ «ΠΟΥ ΒΑΔΙΖΕΙ Η ΑΓΓΛΙΑ»	137
ΟΙ ΤΑΣΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	145
ΟΙ ΕΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΚΑΙ Η ΕΥΡΩΠΗ.....	147
ΑΝ Η ΑΜΕΡΙΚΗ ΓΙΝΟΤΑΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΙΚΗ.....	152
Ο ΑΦΟΠΛΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ (4 Ὀχτώβρη 1929).....	164

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
DIVISION OF THE PHYSICAL SCIENCES
DEPARTMENT OF CHEMISTRY
5708 SOUTH CAMPUS DRIVE
CHICAGO, ILLINOIS 60637

MEMORANDUM

TO : THE CHAIRMAN, DEPARTMENT OF CHEMISTRY
FROM : [Name]
SUBJECT: [Topic]

[Detailed text of the memorandum, including a summary of the work, objectives, and results. The text is very faint and largely illegible due to the quality of the scan.]

DATE: [Date]
BY: [Signature]

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Είσαγωγή του Λ. Τρότσκι στή ρώσικη έκδοση (κρατική) του 1926, πού περιείχε μόνο τά 2 πρώτα κείμενα αὐτοῦ τοῦ βιβλίου. Τά υπόλοιπα 17 κείμενα ἀποτελοῦν συλλογή ἀπό διάφορα ἔργα τοῦ Τρότσκι.

Τό βιβλιάρκι αὐτό περιέχει δύο ὁμιλίες πού ἔγιναν μέ διαφορὰ δύο χρόνων ἢ μιὰ ἀπό τήν ἄλλη. Αὐτό πού τίς ἐνώνει εἶναι ἡ ἐνότητα τοῦ ἀντικειμένου: κι οἱ δύο εἶναι ἀφιερωμένες στό χαρακτηρισμό τῆς παγκόσμιας οἰκονομικῆς καί πολιτικῆς κατάστασης. Οἱ ὁμιλίες συνδέονται ἐπίσης ἀπό τήν ἐνότητα τῆς βασικῆς ἰδέας: κι οἱ δύο παίρνουν σάν ἀφετηρία τους τίς σχέσεις τῶν ΕἴπἈ μέ τήν Εὐρώπη σάν βάση γιά τήν ἐκτίμηση τῆς παγκόσμιας κατάστασης.

Δέν χρειάζεται νά ποῦμε ὅτι ὁ χαρακτήρας τῆς παγκόσμιας κατάστασης, κατά κανένα τρόπο δέν ἐξαντλεῖται οὐσιαστικά σέ τοῦτες δῶ τίς ἀναφορές. Τό ζήτημα τῶν ἀποικιῶν, τῆς ἐθνικῆς ἐπαναστατικῆς πάλης τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς θίγεται ἐδῶ μόνο στό βαθμό πού ἦταν αὐτό ἀπαραίτητο γιά τό ξεκαθάρισμα τῶν βασικῶν ζητημάτων: τῆς ἡγεμονίας τῶν ΕἴπἈ στόν καπιταλιστικό κόσμο καί τῶν συνεπειῶν αὐτῆς τῆς ἡγεμονίας. Τό ζήτημα τῆς κατάστασης καί τῶν προοπτικῶν στήν

Ἐνατολή μέσα στά πλαίσια τῶν ριζικά ἀλλαγμένων σχέσεων μεταξύ Ἀμερικῆς καί Εὐρώπης, εἶναι ἓνα θέμα πού ἀπαιτεῖ εἰδική καί ξεχωριστή ἀνάλυση. Μιά τέτοια ἀνάλυση δέν μπορεῖ, ὥστόσο, νά ἀλλάξει τή βασική διατύπωση τοῦ ζητήματος, ὅπως δίνεται σ' αὐτό τό βιβλιαράκι. Χωρίς νά ὑποβάλλουμε τό ἀνατολικό ζήτημα σέ λεπτομερή ἀνάλυση, τό πρόβλημα αὐτό, μέ τούς γιγάντιους ἱστορικούς ὀρίζοντες του, παίρνεται ὑπόψη παντοῦ καί στίς δύο ὁμιλίες πού δημοσιεύονται ἐδῶ.

Ἡ φοβερή ὑλική ὑπεροχή τῶν ΕἴΠΑ ἀποκλείει αὐτόματα γιά τήν καπιταλιστική Εὐρώπη τή δυνατότητα νά ἀνορθωθεῖ οἰκονομικά. Ἄν, στό παρελθόν, ὁ εὐρωπαϊκός καπιταλισμός ἐπαναστατικοποιοῦσε τίς καθυστερημένες περιοχές τοῦ κόσμου, σήμερα, ὁ ἀμερικανικός καπιταλισμός ἐπαναστατικοποιεῖ τήν ὑπερώριμη Εὐρώπη. Ἡ Εὐρώπη δέν ἔχει ἄλλη ὁδὸ διαφυγῆς ἀπὸ τό οἰκονομικό ἀδιέξοδο παρά μόνο μέ τήν προλεταριακή ἐπανάσταση, τήν καταστροφή τῶν δασμολογικῶν καί κρατικῶν φραγμῶν, τή δημιουργία τῶν Σοβιετικῶν Ἐνωμένων Πολιτειῶν τῆς Εὐρώπης καί τήν ὁμοσπονδιακή ἔνωσή της μέ τήν ΕΣΣΔ καί τούς ἐλεύθερους λαούς τῆς Ἀσίας. Ἡ ἀναπόφευκτη ἀνάπτυξη αὐτοῦ τοῦ γιγάντιου ἀγῶνα θά ἐγκαινιάσει ἐπίσης, τό δίχως ἄλλο, τήν ἐπαναστατική ἐποχή καί τοῦ σημερινοῦ κυρίαρχου τοῦ καπιταλιστικοῦ κόσμου, τῶν Ἐνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς.

25 Φλεβάρη 1926

Λ. ΤΡΟΤΣΚΙ

ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΤΩΝ ΠΑΓΚΟΣΜΙΩΝ ΕΞΕΛΙΞΕΩΝ

Ο λόγος αυτός εκφωνήθηκε στις 28 Ιούλη 1924 και δημοσιεύθηκε στην «*Ιζθέσια*» της 5 Αύγουστου 1924 με τίτλο «*Ο στίθος της προλεταριακής επανάστασης*».

Ακόμα μιά φορά γιά τίς προϋποθέσεις της προλεταριακής επανάστασης

Σύντροφοι,

Έχουν περάσει δέκα χρόνια από τότε πού ξέσπασε ο ιμπεριαλιστικός πόλεμος. Στά χρόνια αυτά, ο κόσμος έχει αλλάξει πολύ· αλλά πολύ λιγότερο άπ' όσο υποθέταμε και προσδοκούσαμε πριν από δέκα χρόνια. Τήν ιστορία τήν αναλύουμε από τή σκοπιά της κοινωνικής επανάστασης. Η σκοπιά αυτή είναι ταυτόχρονα θεωρητική και πρακτική· περιέχει αυτή τή δυνατότητα. Αναλύουμε τίς συνθήκες της εξέλιξης καθώς διαμορφώνονται πίσω από τίς πλάτες μας και πέρα από τίς θελήσεις μας ώστε, άφου τίς κατανοήσουμε, νά επέμβουμε σ' αυτές μέ τήν ένεργητική μας θέληση, δηλαδή μέ τή θέληση της οργανωμένης τάξης.

Οί δυό αυτές πλευρές της μαρξιστικής μας προσέγγισης της ιστορίας συνδέονται μεταξύ τους στενά και άξεδιάλυτα. Αν περιοριζόμασταν σκέτα στή διαπίστωση του τί συμβαίνει, τότε μιά τέτοια προσέγγιση θά έκφυλιζόταν, μακροπρόθεσμα, στή μοιρολατρία και στήν άδιαφορία, στήν κοινωνική άπάθεια και, σ' ένα όρισμένο στάδιο, θά έπαιρνε τή μορφή του μενσεβικισμού, πού περιλαμβάνει

μεγάλη δόση μοιρολατρίας και θρησκευτικής αποδοχής των γεγονότων που συμβαίνουν πίσω από τις πλάτες των λαών.

Αν, από την άλλη μεριά, περιοριζόμασταν απλώς στην επαναστατική δράση, στη θέληση των επαναστατών, θα διατρέχαμε τον κίνδυνο να πέσουμε στον ύποκειμενισμό, που έχει πολλά πρόσωπα: μία από τις ποικιλίες του είναι ο αναρχισμός - μία άλλη, ο άριστερός σοσιαλεπαναστατισμός, που αποτελεί και τη ντόπια μας, ρώσικη, ποικιλία ύποκειμενισμού - και, τέλος, εδώ περιλαμβάνονται κι εκείνες οι έκδηλώσεις του κομμουνισμού που ο Βλαντίμιρ Ίλιτς ονόμαζε «παιδικές αρρώστιες του κομμουνισμού». Όλη η τέχνη της επαναστατικής πολιτικής συνίσταται στον όρθο συνδυασμό αντικειμενικής ανάλυσης και ύποκειμενικής δράσης. Κι εδώ βρίσκεται η ουσία της λενινιστικής σχολής.

Είπα ότι προσεγγίζουμε την ιστορία από τη σκοπιά της επανάστασης που είναι προορισμένη να μεταβιβάσει την έξουσία στα χέρια της εργατικής τάξης για την κομμουνιστική ανοικοδόμηση της ανθρωπότητας. Ποιές οι προϋποθέσεις της κοινωνικής επανάστασης; Κάτω από ποιούς όρους μπορεί να γεννηθεί, να αναπτυχθεί και να νικήσει; Υπάρχουν πάρα πολλές τέτοιες προϋποθέσεις. Όλες τους όμως μπορούν να υπαχθούν σε τρεις κύριες κατηγορίες και ίσως, στην αρχή, μονάχα σε δύο. Τις **άντικειμενικές** προϋποθέσεις, δηλαδή αυτές που συμβαίνουν έτσι κι αλλιώς πίσω από τις πλάτες των λαών, και τις **ύποκειμενικές**. Οι αντικειμενικές προϋποθέσεις, αν αρχίσουμε με τα θεμέλια, με τα βασικά - κι έτσι οφείλουμε ν' αρχίζουμε - έχουν, πρώτ' απ' όλα, σχηματιστεί από ένα όρισμένο επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων.

Ζητώ την επίεικια εκείνων που ξέρουν ότι αυτό που τους λέω τώρα είναι τό αλφάβητο, αλλά παίρνω σαν βάση μου ότι δέν είναι αλφάβητο για τό σύνολο των συγκεντρωμένων εδώ. Κι, επιπλέον, όλοι μας έχουμε την εύκαιρία να επιστρέφουμε στο αλφάβητο πότε-πότε, προκειμένου να χρησιμοποιήσουμε την παλιά μέθοδο για να βγάλουμε καινούργια συμπεράσματα, όπως απαιτεί από μās τό παρόν.

Κι έτσι, η θεμελιακή, απόλυτη προϋπόθεση για την κοινωνική επανάσταση είναι ένα όρισμένο επίπεδο ανάπτυξης των παραγωγικών δυνάμεων - ένα επίπεδο, που μ' αυτό ο σοσιαλισμός κι αργότερα ο κομμουνισμός σαν οικονομικό σύστημα, σαν τρόπος παραγωγής και διανομής των αγαθών, παρέχει ύλικά πλεονεκτή-

ματα. Η οικοδόμηση του κομμουνισμού ή ακόμα και του σοσιαλισμού είναι αδύνατη εκεί που βασιλεύει ακόμα τό πρωτόγονο αλέτρι. Προϋπόθεση είναι ένα όρισμένο επίπεδο ανάπτυξης της τεχνικής. Έχει αυτό τό επίπεδο κατακτηθεί, αν πάrouμε τόν καπιταλισμό στό σύνολό του; Χωρίς συζήτηση, ναι. Πώς αποδειχεται αυτό; Αποδειχεται από τό γεγονός ότι καπιταλιστικές έπιχειρήσεις μεγάλου και τεράστιου μεγέθους, ξεχωρα ή συνδυασμένα - τράστ και συγκροτήματα έπιχειρήσεων - άπορροφούν τίς μικρές και τίς μεσαίες έπιχειρήσεις σ' όλόκληρο τόν κόσμο. Κατά συνέπεια, μιά κοινωνικοοικονομική όργάνωση που βασίζεται αποκλειστικά στήν τεχνολογία μεγάλων και τεράστιων έπιχειρήσεων, μιά όργάνωση σωστά οικοδομημένη πάνω στή γραμμή τών τράστ και τών συγκροτημάτων, αλλά πάνω σέ άρχές αλληλεγγύης, μιά όργάνωση που άγκαλιάζει όλόκληρο τό έθνος, τό κράτος και, στή συνέχεια, όλόκληρο τόν κόσμο παρέχει κολοσσιαία ύλικά πλεονεκτήματα. Η προϋπόθεση αυτή ύπάρχει κι, ακόμα περισσότερο, ύπάρχει έδω και πολύν καιρό.

Η δεύτερη άντικειμενική προϋπόθεση είναι ό διαχωρισμός της κοινωνίας έτσι που νά ύπάρχει μιά τάξη που νά τή συμφέρει ή σοσιαλιστική άνατροπή και άρκετά ισχυρή άριθμητικά και μέ άρκετή έπιρροή βιομηχανικά, ώστε νά πάρει τό καθήκον αυτής της άνατροπής στους ώμους της. Είναι άπαραίτητο νά διαθέτει αυτή ή τάξη - κι έδω είναι που περνάμε στίς **ύποκειμενικές** προϋποθέσεις - μιά σαφή κατανόηση της κατάστασης και νά έπιθυμεί τήν άνατροπή συνειδητά. Είναι άπαραίτητο νά βρίσκεται επί κεφαλής της ένα κόμμα ικανό νά καθοδηγήσει τήν τάξη στή διάρκεια της άνατροπής κι ικανό νά διασφαλίσει τή νίκη. Κι αυτό, από τήν άλλη, προϋποθέτει μιά άντίστροφη κατάσταση στήν κυρίαρχη άστική τάξη, μέ τό χάσιμο της έπιρροής της πάνω στίς λαϊκές μάζες, τήν άποσύνθεση μέσα στίς δικές της γραμμές, τόν έξανεμισμό της ταξικής της άυτοπεποίθησης. Μιά τέτοια κοινωνική κατάσταση είναι μιά έπαναστατική κατάσταση. Οί ψυχολογικές, πολιτικές και δυναμικές όργανωτικές προϋποθέσεις της πραγματοποίησης της έξέγερσης και της κορύφωσης της στή νίκη μπορούν νά ύψωθούν μόνο πάνω στό θεμέλιο όρισμένων παραγωγικών σχέσεων.

Αν κοιτάξουμε τή δεύτερη προϋπόθεση από κοντά, τήν ταξική διαίρεση της κοινωνίας, δηλαδή τό ρόλο και τή σημασία της έργατικής τάξης στήν κοινωνία, τότε, κι έδω έπίσης, ένα και μόνο

πράγμα μπορούμε να πούμε και μόνο ένα: ότι έχει ώριμάσει από καιρό, έδω και δεκαετίες. Τήν καλύτερη απόδειξη γι' αυτό μάς τή δίνει ο ρόλος τής ρώσικης έργατικής τάξης, πού είναι και πολύ νεαρή τάξη. Αυτό, λοιπόν, πού λείπει είναι ή τελική ύποκειμενική προϋπόθεση, ή επίγνωση τής έργατικής τάξης τής Εύρώπης ποιά θέση κατέχει στήν κοινωνία, καθώς κι οι αντίστοιχες όργανώσεις τής, ή αντίστοιχη εκπαίδευσή τής από τό κόμμα πού θά'ναι ικανό νά τήν όδηγήσει. Νά τί λείπει! Έμεις, οι μαρξιστές, έχουμε τονίσει περισσότερο από μία φορά ότι, αντίθετα σέ κάθε λογής ιδεαλιστικές θεωρίες, ή συνείδηση τής κοινωνίας πάντα συνεχίζει νά καθυστερεί σέ σχέση μέ τούς αντικειμενικούς όρους τής εξέλιξης - κι αυτό τό βλέπουμε σέ τεράστια ιστορική κλίμακα στον προορισμό τής έργατικής τάξης. Οι παραγωγικές δυνάμεις είναι ώριμες γιά τό σοσιαλισμό έδω και πολύν καιρό. Έ εργατική τάξη παίζει τόν άποφασιστικό οικονομικό ρόλο, τουλάχιστον στίς ήγετικές καπιταλιστικές χώρες, έδω και πολύν καιρό. Έ απ' αύτήν έξαρτάται όλόκληρος ο παραγωγικός μηχανισμός και, συνακόλουθα, ο κοινωνικός μηχανισμός. Αυτό πού λείπει είναι ο τελικός παράγοντας, ο ύποκειμενικός παράγοντας. Έ συνείδηση βραδυπορεί πίσω από τή ζωντανή πραγματικότητα.

Κι, έτσι, ο ίμπεριαλιστικός πόλεμος ήρθε, από τή μία, σάν τιμωρία γιά τήν καθυστέρηση τής συνείδησης τής έργατικής τάξης σέ σχέση μέ τήν κατάσταση πού βρίσκεται ή ίδια κι, από τήν άλλη, σάν τεράστια ώθηση πρός τά εμπρός. Έτσι είδαμε τόν ίμπεριαλιστικό πόλεμο. Ξέσπασε έπειδή ή έργατική τάξη δέν άποδείχτηκε άρκετά ίσχυρή γιά νά τόν άποτρέψει. Έπειδή ή έργατική τάξη δέν είχε καταφέρει νά προσανατολιστεί μέσα στήν κοινωνία, νά άποκτήσει συνείδηση του ρόλου τής, τής ιστορικής τής άποστολής, νά όργανωθεί, νά βάλει στον έαυτό τής τό καθήκον νά καταλάβει τήν έξουσία και νά φέρει αυτό τό καθήκον σέ πέρας.

Ταυτόχρονα, ο ίμπεριαλιστικός πόλεμος, πού ήρθε όχι σάν τιμωρία γιατί ή έργατική τάξη εύθυνόταν αλλά γιατί άτύχησε, προοριζόταν νά παίξει και έπαιξε ρόλο πανίσχυρου έπαναστατικού παράγοντα. Έ ο πόλεμος ξεγύμνωσε τήν όξεία, βαθιά, και τόσο έπιταχτική, πού νά μήν παίρνει άλλη άναβολή, άνάγκη νά πραγματοποιηθεί ή άλλαγή τής κοινωνικής δομής. Έ μετάβαση στή σοσιαλιστική οικονομία παρείχε μεγάλα κοινωνικά πλεονεκτήματα πολύ πριν από τόν πόλεμο. Αυτό σημαίνει ότι άκόμα και πριν από τόν πόλεμο, οι

παραγωγικές δυνάμεις θά είχαν αναπτυχθεῖ σέ πολύ μεγαλύτερο βαθμό πάνω σέ σοσιαλιστικά θεμέλια, ἀπ' ὅσο μπόρεσαν νά αναπτυχθοῦν πάνω σέ καπιταλιστικά. Εἶδαμε, ὁμως, ὅτι ἀκόμα καί μέ τή διατήρηση τῶν καπιταλιστικῶν θεμελίων, οἱ παραγωγικές δυνάμεις πρὶν ἀπό τόν πόλεμο ἀναπτύχθηκαν γοργά, ὄχι μόνο στήν Ἀμερική, ἀλλά καί στήν Εὐρώπη ἐπίσης. Ἐκεῖ βρισκόταν κι ἡ σχετική «δικαίωση» τῆς ἴδιας τῆς ὑπαρξης τοῦ καπιταλισμοῦ.

Μετά τόν ἱμπεριαλιστικό πόλεμο, παρατηροῦμε κίολας μια ὀλότελα διαφορετική εἰκόνα: οἱ παραγωγικές δυνάμεις δέν ἀναπτύσσονται, ἀλλά περιορίζονται. Ἡ προσπάθεια γίνεται τώρα γιά τήν ἀνοικοδόμηση ἀπό τίς καταστροφές καί ὄχι γιά τήν παραπέρα ἀνάπτυξή τους. Ὅπως γινόταν μέχρι τώρα, καί σ' ἀκόμα μεγαλύτερο βαθμό ἀπό τό παρελθόν, οἱ παραγωγικές δυνάμεις βρίσκονται στριμωγμένες μέσα στά πλαίσια τῆς ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας στά μέσα παραγωγῆς καί μέσα στά πλαίσια τῶν ἐθνικῶν κρατῶν πού σχηματίστηκαν μέ τή συνθήκη εἰρήνης τῶν Βερσαλλιών. Τά γεγονότα τῆς τελευταίας δεκαετίας ἀποκάλυψαν ἀδιαφιλονίκητα γιά πρώτη φορά ὅτι ἡ παραπέρα πρόοδος τοῦ ἀνθρώπου εἶναι ἀσυμβίβαστη μέ τόν καπιταλισμό. Μ' αὐτή τήν ἔννοια, ὁ πόλεμος ἀποτέλεσε ἐπαναστατικό παράγοντα. Κι ὄχι μόνο μ' αὐτή τήν ἔννοια. Ἀναστατώνοντας βάναυσα ὀλόκληρο τόν κοινωνικό ὄργανισμό, ὁ πόλεμος ἀπόσπασε τή συνείδηση τῶν ἐργαζόμενων μαζῶν ἀπό τήν τροχιά τῆς συντήρησης καί τῆς παράδοσης. Ἐχουμε πιά μπεῖ στήν ἐποχή τῶν ἐπαναστάσεων...

Ἡ τελευταία δεκαετία: 1914 - 1924

Ἄν προσεγγίσουμε τή δεκαετία πού μᾶς πέρασε ἀπό αὐτή τή σκοπιά, θά γίνει φανερό ὅτι χωρίζεται σέ διαφορετικές περιόδους πού διακρίνονται μεταξύ τους καθαρά. Ἡ πρώτη εἶναι ἡ περίοδος τοῦ ἱμπεριαλιστικοῦ πολέμου πού ἀγκαλιάζει περισσότερο ἀπό 4 χρόνια γιά ὅλους μας καί κάτι λιγότερο, περισσότερο ἀπό 3, γιά τή Ρωσία. Ἡ καινούργια περίοδος σ' αὐτή τή δεκαετία ἀρχίζει μέ τό Φλεβάρη καί ἰδιαίτερα μέ τόν Ὀχτώβρη 1917. Εἶναι ἡ περίοδος τῆς ἐπαναστατικῆς διεξόδου ἀπό τόν πόλεμο. Ἡ ἱστορία τοῦ 1918-1919 καί, ὡς ἓνα μέρος, τοῦ 1920, ἐπίσης - τουλάχιστον γιά ὀρισμένες χῶρες - ξετυλίγεται ὀλοκληρωτικά κι ἀποκλειστικά κάτω

από τό σῆμα τῆς διεξόδου ἀπό τόν ἱμπεριαλιστικό πόλεμο καί τῆς ἄμεσης προσδοκίας τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης σ' ὀλόκληρη τήν Εὐρώπη.

Στή χώρα μας νίκησε ἡ Ὀχτωβριανή Ἐπανάσταση, στά κράτη τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἀνατράπηκαν οἱ μοναρχίες, σ' ὀλόκληρη τήν Εὐρώπη κι ἀκόμη καί στήν Ἀμερικῆ τό ἐργατικό κίνημα δέχτηκε μιά πανίσχυρη ὠθηση μπροστά. Τά ψηλότερα σημεῖα τῆς μεταπολεμικῆς ἀνόδου ἦταν ἡ ἐξέγερση τοῦ Σεπτέμβρη 1920 στήν Ἰταλία κι οἱ μέρες τοῦ Μάρτη 1921 στή Γερμανία. Ἡ ἐξέγερση τοῦ Σεπτέμβρη 1920 στήν Ἰταλία συνέπεσε κυριολεκτικά μέ ἕνα δικό μας κίνημα - τήν ἐπίθεση τοῦ Κόκκινου Στρατοῦ κατά τῆς Βαρσοβίας - πού ἀποτελοῦσε ἀναπόσπαστο κομμάτι τοῦ γενικοῦ ἐπαναστατικοῦ κύματος καί ὑποχώρησε μαζί του. Μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι ἡ ἐποχή αὐτή τῆς ἄμεσης μεταπολεμικῆς ἐπαναστατικῆς ἐπίθεσης κορυφώθηκε στό τρομερό φούντωμα τοῦ Μάρτη 1921 στή Γερμανία.

Νικήσαμε στήν τσαρική Ρωσία καί τώρα ἡ ἐξουσία τῆς ἐργατικῆς τάξης στή χώρα μας ἔχει ἐξασφαλιστεῖ. Οἱ μοναρχίες τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης ἀνατράπηκαν, σαρώθηκαν στήν κυριολεξία χωρίς μάχη. Ἀλλ' ἂν ἐξαιρέσουμε τά συγκυριακά γεγονότα στήν Οὐγγαρία καί τή Βαυαρία, πουθενά ἄλλοῦ δέν πῆρε ἡ ἐργατικὴ τάξη τήν ἐξουσία - καί στά συγκυριακά περιστατικά πού προαναφέραμε ἡ ἐργατικὴ τάξη δέν κατάφερε νά διατηρήσει τήν ἐξουσία. Μετά ἀπ' αὐτό, θά μπορούσε νά φανεῖ, καί στοὺς ἐχθρούς καί στοὺς ἀντιπάλους μας ἔτσι φάνηκε, ὅτι ἀρχίζει μιά ἐποχὴ ἀποκατάστασης τῆς καπιταλιστικῆς ἰσορροπίας, μιά ἐποχὴ θεραπείας ἀπὸ τίς πληγές πού τῆς ἄνοιξε ὁ πόλεμος καί σταθεροποίησης τῆς ἀστικῆς κοινωνίας.

Ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τῆς ἐπαναστατικῆς μας πολιτικῆς, ἡ περίοδος αὐτὴ ἀρχίζει σάν περίοδος ὑποχώρησης. Ἡ ὑποχώρηση αὐτὴ ἀναγγέλθηκε ἀπὸ μᾶς - ὄχι χωρὶς ἐντονὴ ἐσωτερικὴ πάλη - στό Τρίτο Παγκόσμιο Συνέδριο τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς στά μέσα τοῦ 1921. Πῆραμε ὑπόψη μας τό γεγονός ὅτι ἡ πρώτη ἰσχυρὴ ἐπίθεση μετὰ τόν ἱμπεριαλιστικό πόλεμο δέ μπόρεσε νά φέρει τὴ νίκη, ἐπειδὴ ἔλειπε τό κόμμα τό ἱκανό νά τὴ διασφαλίσαι. Καί τό τελευταῖο μεγάλο γεγονός αὐτῆς τῆς τρίχρονης περιόδου, τό κίνημα τοῦ Μάρτη στή Γερμανία, ἐπισήμανε τό μεγαλύτερο κίνδυνο: ἂν τό κίνημα προχωροῦσε παραπέρα στὸν ἴδιο δρόμο, θά συνακολουθοῦσε ἡ ἀπειλὴ τῆς συντριβῆς τῶν νεαρῶν κομμάτων τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθνοῦς.

Τό Τρίτο Συνέδριο κάλεσε σέ ανάπαυλα, διάταξε ύποχώρηση από τήν πρώτη γραμμή τής μάχης, όπου είχαν βρεθεί, σά συνέπεια τών μεταπολεμικών γεγονότων, τά κόμματά μας στήν Εύρώπη. "Ανοιξε, λοιπόν, ή έποχή τής πάλης γιά έπιρροή πάνω στίς μάζες, μιά περίοδος συστηματικής, πεισματικής δουλειάς ζύμωσης μέ σύνθημα τό ένιαίο έργατικό μέτωπο κι άργότερα τό ένιαίο μέτωπο έργατών και άγροτών. "Η περίοδος αυτή βάσταξε πάνω-κάτω δυό χρόνια. Στή διάρκεια αυτού του σύντομου διαλείμματος σχηματίστηκε μιά ψυχολογία προσαρμοσμένη στό μετρημένο βήμα τής τοτινής ζύμωσης και προπαγάνδας." Εμοιαζε σάν νά είχαν αναβληθεί τά έπαναστατικά γεγονότα γιά τό άπροσδιόριστο μέλλον. Κι, όμως, άκριβώς πρός τό τέλος αυτής τής σύντομης περιόδου, ή Εύρώπη ξανασυσπάστηκε από ένα βίαιο παροξυσμό, μέ τήν κατάληψη τής περιοχής του Ρούρ.

Στήν πρώτη ματιά, ή κατάληψη του Ρούρ μπορεί νά φανεί σάν μικρού διαμετρήματος έπεισόδιο γιά τή ματωμένη και καταξεσκισμένη Εύρώπη, πού τόσα είχαν δει τά μάτια της.

Από τή φύση του, όμως, τό έπεισόδιο του Ρούρ έμοιαζε μέ σύντομη επανάληψη του ίμπεριαλιστικού πολέμου. Οί Γερμανοί δέν πρόβαλαν αντίσταση, έπειδή δέν μπορούσαν νά τό κάνουν, κι οί Γάλλοι εισέβαλαν στή γειτονική τους χώρα, καταλαμβάνοντας μέ τό όπλο στό χέρι μιά βιομηχανική περιοχή πού άποτελούσε τήν καρδιά τής γερμανικής οικονομίας. Τό άποτέλεσμα ήταν νά ξαναζήσει, σ' ένα βαθμό, ή Γερμανία, και κοντά σ' αυτήν ή υπόλοιπη Εύρώπη, μιά πολεμική κατάσταση. "Η οικονομία τής Γερμανίας άποδιοργανώθηκε και τό άποτέλεσμα ήταν ν' άποδειχτεί ότι κι ή γαλλική άποδιοργάνωση δέν πήγαινε πίσω. Λές κι ή ιστορία είχε άποφασίσει νά επαναλάβει ένα πείραμα. "Αφού ό ίμπεριαλιστικός πόλεμος συγκλόνησε όλόκληρο τόν κόσμο, άφού ξεσήκωσε τίς πιό καθυστερημένες μάζες τών έργαζομένων, χωρίς, όμως, νά τίς οδηγήσει και στή νίκη, μετά άπ' αυτό, μετά από πέντε χρόνια, λές: κι ή ιστορία προσπάθησε νά κάνει ένα καινούργιο πείραμα, ένα είδος επανεξέτασης.

Θά σάς κάνω μιά σύντομη επανάληψη του ίμπεριαλιστικού πολέμου - έτσι μίλησε ή ιστορία. Θά ξανασυγκλονίσω συθέμελα τήν ήδη συνταραγμένη οικονομία τής Εύρώπης και θά σάς δώσω, στήν έργατική τάξη, στα Κομμουνιστικά Κόμματα, μιά εύκαιρία νά άξιοποιήσετε τίς εύκαιρίες πού χάσατε στή διάρκεια τών τελευταίων

πέντε ετών.

Είδαμε πόσο άποτομα και δραστικά άλλαξε, στή διάρκεια του 1923, πρὸς τήν ἐπαναστατική κατάσταση ἡ Γερμανία. Ἡ ἀστική κοινωνία συγκλονίστηκε συθέμελα. Ὁ Στρέζεμαν, ὁ ἀστός πρωθυπουργός, δήλωσε δημόσια ὅτι ἡ κυβέρνηση του ἦταν ἡ τελευταία ἀστική κυβέρνηση τῆς Γερμανίας. Οἱ φασίστες ἔλεγον: «Ἄς πάρουν τήν ἐξουσία οἱ κομμουνιστές, ἡ δικιά μας σειρά θά ἔρθει ἀργότερα». Ἡ ἐθνική κι ἡ κυβερνητική ζωὴ τῆς Γερμανίας ξεχαρβαλώθηκαν ὀλότελα. Ἀναθυμάστε ὅλοι σας τό κατρακύλισμα τοῦ μάρκου κι ὀλόκληρης τῆς γερμανικῆς οἰκονομίας στή διάρκεια ἐκείνης τῆς περιόδου. Μιά αὐθόρμητη προσχώρηση μαζῶν πλημμύρισε τό Κομμουνιστικό Κόμμα. Ἡ σοσιαλδημοκρατία, πού σήμερα ἀποτελεῖ τήν κυριότερη δύναμη τῆς ἀδράνειας στήν ὑπηρεσία τῆς παλιᾶς κοινωνίας, διασπάστηκε, ἀδυνάτισε, ἔχασε τήν αὐτοπεποίθησή της. Οἱ ἐργάτες ἐγκατάλειπαν τίς γραμμές της.

Σήμερα, καθὼς κοιτάζουμε αὐτή τήν περίοδο ἀναδρομικά, μιὰ περίοδο πού ἀγκαλιάζει ὅλο τό 1923 καί ἰδιαίτερα τό δεύτερο ἐξάμηνο τοῦ 1923, ἀπό τόν Ἰούνη καί ἔπειτα, μετὰ τό τέλος τῆς παθητικῆς ἀντίστασης - ὅταν κοιτᾶμε πρὸς τά πίσω καί ἀνασκοποῦμε τήν κατάσταση πού ὑπῆρχε σ' ὅλη τή Γερμανία τότε, συμπεραίνουμε: Ποτέ ἡ ἱστορία δέν ξανάφτιαξε κι οὔτε θά ξαναφτιάξει τόσο εὐνοϊκές προϋποθέσεις γιά τήν προλεταριακή ἐπανάσταση καί τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας.

Ἀν ἀναθέταμε στοὺς νεαροὺς μελετητές τοῦ μαρξισμοῦ νά διανοηθοῦν εὐνοϊκότερες συνθήκες γιά τήν κατάληψη τῆς ἐξουσίας ἀπό τήν ἐργατική τάξη, κατὰ τή γνώμη μου, δέν θά ἦταν σέ θέση νά τό κάνουν, ἐκτός, βέβαια, ἀν δέν ἐπαιρναν πραγματικά στοιχεῖα, ἀλλὰ μυθικά καί φανταστικά. Ἕνα πράγμα, ὅμως, ἔλειπε. Κι αὐτό πού ἔλειπε ἦταν ὁ βαθμός ἐτοιμότητας, ὁ βαθμός ὀξυδέρκειας, ἀποφασιστικότητας καί μαχητικῆς ικανότητας τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος πού ἦταν ἀναγκαῖα γιά νά ἐξασφαλίσουν τήν ἐγκαιρὴ ὄραση καί τή νίκη. Κι αὐτό τό παράδειγμα θά μᾶς διδάσκει ξανά καί ξανά ὅλους μας - κι ἀκόμα περισσότερο τή νεολαία μας - νά καταλαβαίνουμε τό ρόλο καί τή σημασία τῆς σωστῆς ἡγεσίας στό Κομμουνιστικό Κόμμα πού εἶναι μὲν, ἀπὸ σειρά ἐμφάνισης στή σκηνὴ τῆς ἱστορίας, ὁ τελευταῖος παράγοντας τῆς προλεταριακῆς ἐπανάστασης, ἀλλὰ, ἀπὸ τήν ἀποψη τῆς σημασίας, δέν εἶναι ὁ τελευταῖος. Ἡ κατάρρευση τῆς γερμανικῆς ἐπανάστασης ἀνάγγειλε μιὰ νέα

έποχή στην ανάπτυξη της Εύρώπης κι έν μέρει σ' όλόκληρο τόν κόσμο. Χαρακτηρίσαμε τή νέα περίοδο σάν περίοδο έρχομού στην έξουσία τών δημοκρατικών-ειρηνιστικών στοιχείων τής άστικής κοινωνίας. Τή θέση τών φασιστών τήν πήραν ειρηνιστές, δημοκράτες, μενσεβίκοι, ριζοσπάστες κι άλλα κόμματα τής μικροαστικής τάξης. Βέβαια, άν ή επανάσταση είχε κατακτήσει τή Γερμανία, όλόκληρο τό κεφάλαιο τής ιστορίας όπου ζοῦμε σήμερα θά είχε όλότελα διαφορετικό περιεχόμενο. Στην περίπτωση εκείνη, ακόμα και μέ τήν κυβέρνηση Έρριό στή Γαλλία, ό ίδιος ό Έρριό θά είχε υιοθετήσει όλότελα διαφορετικά φερσίματα κι ή διάρκεια τής πολιτικής του ύπαρξης θά ήταν πολύ μικρότερη, άν κι έγώ ούτε τώρα δέν παίρνω όρκο γιά τήν πολιτική του μακροβιότητα. (Χειροκροτήματα). Τό ίδιο ισχύει γιά τόν Μακντόναλντ κι όλες τίς άλλες φάρες του ίδιου αυτού βασικού δημοκρατικο-ειρηνιστικού είδους.

Φασισμός, δημοκρατισμός, κερενσκισμός

Γιά ν' άποκτήσει κανείς μία στοιχειώδη αντίληψη τής άλλαγής πού έχει συντελεστεί, πρέπει ν' αναρωτηθεί: τί είναι φασισμός; Και τί είναι ό φιλειρηνικός ρεφορμισμός πού, καμιά φορά, ονομάζουμε, γιά χάρη συντομίας, κερενσκισμός; Έχω κιόλας δώσει όρισμούς αυτών τών σύγχρονων έννοιών. Θά τούς επαναλάβω όμως, γιατί χωρίς όρθή καταγωγή του φασισμού και του νεορεφορμισμού, θά φτάσει κανείς τό δίχως άλλο σέ λαθεμένες πολιτικές προοπτικές. Ο φασισμός μπορεί νά πάρει διαφορετικές μορφές ανάλογα μέ τή χώρα, μπορεί νά διαφοροποιηθεί από τήν άποψη τής κοινωνικής σύνθεσης, στην ούσία του, όμως, ό φασισμός είναι εκείνη ή μαχητική συσπείρωση δυνάμεων πού προωθεί στην πρώτη γραμμή ή άπειλούμενη άστική κοινωνία προκειμένου νά άποκρούσει τήν έγργατική σ' ένα έμφύλιο πόλεμο. Όταν ό δημοκρατικός κοινοβουλευτικός κρατικός μηχανισμός πεδικλωθεί από τίς ίδιες του τίς έσωτερικές αντιφάσεις, όταν ή άστική νομιμότητα δένει τά χέρια τής ίδιας τής άστικής τάξης, τότε, ή άστική τάξη βάζει σέ κίνηση τά μαχητικότερα στοιχεία πού διαθέτει, σπάζοντας τά δεσμά τής νομιμότητας πού τά δένανε και σπρώχνοντάς τα νά χρησιμοποιήσουν κάθε μέθοδο βίας και τρομοκρατίας. Αυτό είναι ό φασισμός.

Ο φασισμός, λοιπόν, είναι μία κατάσταση έμφύλιου πολέμου πού επβάλλεται από τήν άστική τάξη, όπως ακριβώς έχουμε συσπείρωση

καί ὀργάνωση δυνάμεων μέ σκοπό τήν ἔνοπλη ἐξέγερση στήν ἐποχή τοῦ ἐμφύλιου πολέμου ἀπό τήν ἐργατική τάξη. Μ' αὐτό ἐννοοῦμε δι' ὅ φασισμός δέν μπορεῖ νά ἀποτελέσει «ὀμαλή» κατάσταση τῆς ἀστικής κοινωνίας γιά μεγάλο διάστημα, ὅπως, ἀκριβῶς, μία κατάσταση ἔνοπλης ἐξέγερσης δέν μπορεῖ νά εἶναι ἡ διαρκής, ὀμαλή κατάσταση τῆς ἐργατικῆς τάξης. Εἴτε ἡ ἐξέγερση, συντριβόμενη ἀπό τό φασισμό, καταλήγει στήν ἥττα τῆς ἐργατικῆς τάξης καί, σ' αὐτῇ τήν περίπτωσι, ἡ ἀστική τάξη ξαναφτιάχνει βαθμιαία τόν «ὀμαλό» κρατικό μηχανισμό τῆς - εἴτε ἡ ἐργατική τάξη κατακτᾷ τήν ἐξουσία καί, σ' αὐτῇ τήν περίπτωσι, δέν ἀπομένει χῶρος γιά τό φασισμό, γιά διαφορετικούς τελειῶς λόγους, ὅμως. Ἡ νικηφόρα ἐργατική τάξη, ὅπως ξέρομε ἀπό τήν ὄχι καί μακρόχρονη ἐμπειρία μας, διαθέτει πολλά μέσα γιά νά ἐμποδίσῃ τήν ἀνάπτυξη τοῦ φασισμοῦ κι ὅσο αὐτῇ ἀναπτύσσεται, ὅλο καί αὐξάνουν αὐτά. (Χειροκροτήματα).

Συνακόλουθα, ἡ ἀντικατάσταση τῆς φάσης τοῦ φασισμοῦ ἀπό τή φάση τῆς ὀμαλῆς ἀστικῆς «τάξης» καθορίστηκε ἀπό τοῦτο, ὅτι οἱ ἀρχικές ἐπιθέσεις τῆς ἐργατικῆς τάξης, τόσο ἡ πρώτη (1918-21) ὅσο κι ἡ δεύτερη (1923), ἀποκρούστηκαν. Ἡ ἀστική κοινωνία διατήρησε τό ἔδαφος πού κατεῖχε καί ξανακέρδισε καί ἕνα μέρος τῆς χαμένης τῆς αὐτοπεποιθῆσης. Ἡ ἀστική τάξη στήν Εὐρώπῃ δέν ἀπειλεῖται τόσο ἄμεσα, ὥστε νά ἐξοπλίσει τούς φασίστες καί νά τοὺς βάλει σέ κίνηση. Δέν αἰσθάνεται, ὅμως, κι ἄρκετά σταθερῇ ὥστε νά κυβερνήσῃ ἄμεσα μέ τ' ὄνομά τῆς. Νά γιατί εἶναι ἀπαραίτητος ὁ μενσεβικισμός στό διάλειμμα ἀνάμεσα στίς δυό πράξεις τοῦ ἱστορικοῦ δράματος - εἶναι ἀπαραίτητος γιά νά γεμίσει τό ἱστορικό διάλειμμα. Τώρα, ἡ ἀστική τάξη χρειάζεται τήν κυβέρνησι Μακντόναλντ στήν Ἀγγλία, καί τό Συνασπισμό Ἀριστερῶν - Σοσιαλιστῶν ἀκόμα πιό ἐπιτακτικά στή Γαλλία.

Μά εἶναι δυνατό νά δεῖ κανεὶς τήν κυβέρνησι τοῦ Ἐργατικοῦ Κόμματος τῆς Ἀγγλίας ἢ τήν κυβέρνησι τοῦ Συνασπισμοῦ τῆς Ἀριστερᾶς στή Γαλλία σάν καθεστῶτα **κερενσικά**; Ὁ κερενσικισμός εἶναι ἡ ταμπέλα πού κολλήσαμε συμβατικά στήν ἄνοδο τοῦ ρεφορμισμοῦ ἐδῶ καί τρία χρόνια περίπου, ὅταν περιμέναμε ὅτι οἱ κοινοβουλευτικές μετατοπίσεις πρὸς τ' ἀριστερά στή Γαλλία καί τήν Ἀγγλία θά συμπέφτανε μέ τίς ἐπαναστατικές ἀλλαγές στή Γερμανία. Σάν ἀποτέλεσμα τῆς ἥττας τῆς γερμανικῆς ἐπανάστασης τό φθινόπωρο πέρυσι, αὐτό δέν ἐγίνε. "Ὅταν ἀκούγεται καμιά φορά

ὁ ὄρος κερενσκισμός, γιά νά χαρακτηρίσει τό γαλλικό Συνασπισμό τῆς Ἀριστερᾶς ἢ τό μακντοναλντισμό, αὐτό δείχνει ἔλλειψη κατανόησης τῆς κατάστασης κι ἀποτελεῖ κατάχρηση τῆς καθιερωμένης ὀρολογίας.

Τί εἶναι κερενσκισμός; Εἶναι ἓνα καθεστῶς πού σχηματίζεται ὅταν ἡ ἀστική τάξη ἔχει κιάλας χάσει τίς ἐλπίδες της ἢ ὅταν δέν ἐλπίζει νά βγεῖ νικήτρια ἀπό ἓνα ἀνοιχτό ἐμφύλιο πόλεμο καί κάνει τίς πιό ἀκραίες καί ριψοκίνδυνες παραχωρήσεις, παραδίνοντας τήν ἐξουσία στά πιό ἀκρο-«ἀριστερά» στοιχεῖα τῆς ἀστικής δημοκρατίας. Εἶναι ἓνα καθεστῶς πού σχηματίζεται ὅταν ὁ κατασταλτικός μηχανισμός ἔχει ξεφύγει ἀπό τά χέρια τῆς ἀστικής τάξης ἢ βρίσκεται ὀλοένα στό δρόμο νά τῆς ξεφύγει. Εἶναι φανερό ὅτι ὁ κερενσκισμός δέν μπορεῖ νά παραταθεῖ ἐπὶ πολύ σέ μιά κοινωνία. Θά τελειώσει τίς μέρες του εἴτε μέ τή νίκη τοῦ κορνιλωφισμοῦ (σπῆ γλώσσα τῆς Εὐρώπης: τοῦ φασισμοῦ), εἴτε μέ τή νίκη τῶν κομμουνιστῶν. Ὁ κερενσκισμός εἶναι ἄμεσος πρόλογος τοῦ Ὀχτώβρη, ὁ Ὀχτώβρης, ὅμως, δέν εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔρθει πάντα μετά ἀπό κάποιον Κερένσκι...

Μά ἐπιτρέπεται νά ὀνομάσει κανεῖς τό καθεστῶς τοῦ Μακντόναλντ ἢ τοῦ Συνασπισμοῦ τῆς Ἀριστερᾶς κερενσκισμό, μ' αὐτή τήν ἔννοια; Ὁχι, αὐτό εἶναι ἀνεπίτρεπτο. Τά πράγματα σπῆν Ἀγγλία δέν εἶναι καθόλου ἔτσι. Οἱ δυνάμεις τοῦ Ἀγγλικοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος εἶναι τέτοιες πού κανεῖς δέν θά μπορούσε νά μιλήσει γιά κατάληψη ἐξουσίας τώρα κοντά. Κι ἂν ἔτσι ἔχουν τά πράγματα, ἄρα, δέν ὑπάρχουν οἱ βάσεις οὔτε γιά κανένα Κορνίλωφ. Κατά πᾶσα πιθανότητα, ὁ Μακντόναλντ θά παραχωρήσει τή θέση του στοὺς Συντηρητικούς ἢ στοὺς Φιλελεύθερους, σύμφωνα μέ ὅλους τοὺς τύπους τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐθιμοτυπικοῦ. Ὅσο γιά τή Γαλλία, οὔτε ἡ κατάσταση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ οὔτε οἱ δυνάμεις τοῦ Κομμουνιστικοῦ Κόμματος εἶναι τέτοιες πού νά προμνηοῦν τήν ἄμεση καί γοργή ἐξέλιξη ἀπό τό καθεστῶς τοῦ Συνασπισμοῦ τῆς Ἀριστερᾶς σπῆν προλεταριακή ἐπανάσταση.

Εἶναι φανερό πῶς ἡ ἀντίληψη τοῦ κερενσκισμοῦ δέν ἔχει ἐφαρμογή ἐδῶ. Προτοῦ μιλήσουμε γιά κερενσκισμό, πρέπει νά ἔχει προϋπάρξει μιά σημαντική ἀλλαγὴ στά γεγονότα. Κι ἐδῶ εἶναι πού ἐρχόμαστε κατά πρόσωπο μέ τό ἐρώτημα πού ἔχει πιά γίνει σήμερα τό κεντρικό, δηλαδή τί εἶναι ἡ σημερινή ἐνδιάμεση περίοδος ρεφορμισμοῦ; Ποῦ στηρίζεται; Μπορεῖ αὐτό τό καθεστῶς νά σταθεροποιηθεῖ; Μπορεῖ νά γίνει «ὀμαλή» κατάσταση τῆς κοινωνίας γιά

μιά σειρά έτών, πράγμα πού σημαίνει, βέβαια, αντίστοιχη άναβολή τής προλεταριακής επανάστασης; Αυτό είναι τό κεντρικό ζήτημα του καιρού μας.

Όπως ειπώθηκε κιάλας, ένα τέτοιο ζήτημα δέν μπορεί νά λυθεί άποκλειστικά στό ύποκειμενικό επίπεδο, δηλαδή στό επίπεδο τών έπιθυμιών μας, τής δικής μας έτοιμότητας νά συμβάλλουμε στήν άλλαγή τής κατάστασης άπλά καί μόνο. Κι έδω, όπως παντού, προϋπόθεση γιά τίς ενέργειες μας πρέπει νά είναι ή άντικειμενική άνάλυση, ό ισολογισμός αύτου πού είναι, αύτου πού άλλάζει, αύτου στό όποιο μετατρέπεται. Άς προσπαθήσουμε νά προσεγγίσουμε τό ζήτημα άπ' αύτήν άκριβώς τή σκοπιά.

Τί καθορίζει τήν τύχη του εύρωπαϊκού «ρεφορμισμού»

Στίς πιο σημαντικές χώρες τής Εύρώπης, σήμερα, ή έξουσία βρίσκεται στά χέρια τών ρεφορμιστών. Ό ρεφορμισμός προϋποθέτει όρισμένες παραχωρήσεις τών κατεχουσών τάξεων στίς μη κατέχουσες· προϋποθέτει όρισμένες «θυσίες», έστω καί μικρές, έκ μέρους τής άστικής τάξης πρός όφελος τής έργατικής. Είναι δυνατόν νά πιστέψει καί νά υιοθετήσει κανείς τήν άποψη ότι στή σημερινή Εύρώπη, πού είναι πολύ-πολύ φτωχότερη άπ' όσο πριν άπό τόν πόλεμο, ύπάρχει ή οικονομική βάση γιά όσοδήποτε έκτεταμένες καί βαθιές μεταρρυθμίσεις; Σ' όλόκληρη τήν εύρωπαϊκή ήπειρο, πολύ λίγοι ύπάρχουν πού τό ύποστηρίζουν αύτό, άκόμη κι άνάμεσα στους ίδιους τούς ρεφορμιστές. Όταν άναφέρεται κανείς σήμερα σέ «κοινωνικές μεταρρυθμίσεις», τό συχνότερο, τό λέει μέ τήν έννοια τών άντιμεταρρυθμίσεων: κατάργηση του όχτώωρου ή είσαγωγή τροποποιήσεων τέτοιων πού στήν πραγματικότητα θά τό κάνουν άνύπαρκτο, καί άλλα τέτοια.

Υπάρχει, όμως, ένα πραχτικό ζήτημα, πολύ κοντινό στίς «μεταρρυθμίσεις», πού είναι ζήτημα ζωής καί θανάτου γιά τούς έργάτες τής Εύρώπης, πρώτ' άπ' όλα, γιά τούς έργάτες τής Γερμανίας, τής Αύστρίας, τής Ούγγαρίας, τής Τσεχοσλοβακίας, τής Πολωνίας καί τής Γαλλίας - τό ζήτημα τής σταθεροποίησης του νομισματος. Σταθεροποίηση τών νομισματικών συμβόλων - του μάρκου, τής κορώνας, του φράγκου - σημαίνει σταθεροποίηση του

μεροκάματου, έξασφάλιση του μεροκάματου από τή χαοτική πώση τής αγοραστικής του δύναμης. Αυτό βρίσκεται στό επίκεντρο τής ζωής τής έργατικής τάξης σ' όλόκληρη τήν ήπειρωτική Εύρώπη. Τό ότι οί σχετικές, άσταθείς καί καθόλου άξιοπίστες έπιτυχίες στό ζήτημα τής σταθεροποίησης του νομίσματος παρέχουν μερικά από τά σημαντικότερα θεμέλια τής σημερινής ρεφορμιστικής-ειρηνιστικής έποχής, αυτό είναι άναμφισβήτητο. "Αν τό γερμανικό μάρκο ξαναβούλιαζε, ή έπαναστατική κατάσταση θά ξαναδημιουργούνταν σ' όλη της τήν έκταση. Κι αν τό γαλλικό φράγκο συνέχιζε νά κατακυλάει όπως τό έκανε πριν από μερικούς μήνες, ή τύχη τής κυβέρνησης Έρριό θά γινόταν πολύ πιό προβληματική καί άμφίβολη άπ' όσο είναι τώρα.

Είναι άπαραίτητο, λοιπόν, νά διατυπώσουμε πρῶτ' άπ' όλα τό ζήτημα του νεορεφορμισμού ως έξης: ποιά τά θεμέλια όπου στηρίζονται οί έλπίδες γιά ίσχυροποίηση τής οικονομικής ίσορροπίας, έστω σχετικά καί προσωρινά μόνο, κι ειδικότερα οί έλπίδες σταθεροποίησης τών νομισμάτων καί τών μεροκαμάτων; Ποιά τά θεμέλια αυτά καί πόσο βαθιά φτάνουν;

"Όταν προσεγγίζουμε αυτό τό ζήτημα, σκοντάφτουμε στόν κεντρικό ήρωα τής σύγχρονης ιστορίας τής άνθρωπότητας: τίς Ένωμένες Πολιτείες τής Βόρειας Έαμερικής. Σύντροφοι, όποιος στίς μέρες μας θέλει ή προσπαθεί νά συζητήσει γιά τήν τύχη τής έργατικής τάξης στήν Εύρώπη ή παγκόσμια, χωρίς νά λογαριάσει τήν ισχύ καί τή σημασία τών ΕΠΑ, είναι σάν νά βγάζει, μέ μία όρισμένη έννοια, ίσολογισμό, χωρίς νάχει ζητήσει προηγούμενα τήν άδεια του άφεντικού. Καί τό άφεντικό του καπιταλιστικού κόσμου - κι αυτό νά τό βάλουμε όλοι βαθιά μέσ' στό μυαλό μας! - είναι ή Νέα Έόρκη πού γιά κυβερνητική έδρα της έχει τήν Ούάσινγκτον. Αυτό είναι φανερό στίς μέρες μας, έστω κι αν περιοριστούμε μόνο στά σχέδια τών έμπειρογνωμόνων.

Παρατηρούμε ότι ή Εύρώπη, πού, μόλις χτές, ήταν τόσο ίσχυρή καί καμάρωνε γιά τόν πολιτισμό της καί τό ιστορικό της παρελθόν, παρατηρούμε ότι προκειμένου νά ξεγλιστρήσει, νά ξεφύγει μπουσουλώντας στά τέσσερα από τίς φοβερές άντιφάσεις καί δυστυχίες όπου ή ίδια έχει ρίξει τόν έαυτό της, άναγκάζεται νά προσκαλέσει από τήν αντίπερα όχθη του Έατλαντικού ένα στρατηγό πού άκούει στό όνομα Ντώζ πού ή σοφία του είναι άγνωστη ποσότητα. Μπορεί νά είναι πιό σοφός από τό Σολομώντα, μπορεί καί νά μήν είναι.

Κανείς δέν ξέρει. (Γέλια). Κι ἔτσι τόν καλοῦνε ἀπό τήν Ἄμερική κι αὐτός κάθετα γεμάτος αὐτοπεποίθηση γύρω σ' ἓνα τραπέζι καί μερικοί, μάλιστα, τοῦ λένε ἂν θέλει νά βάλει τά πόδια του καί πάνω στό τραπέζι. (Γέλια καί χειροκροτήματα). Καί τούς γράφει τήν ἀκριβή συνταγή γιά τήν ἀνοικοδόμησι τῆς Εὐρώπης μέ κανόνες κι ἡμερομηνίες. Κι αὐτό τό χρονοδιάγραμμα μέ τίς ἀφιξαναχωρήσεις ὄλων τῶν σιδηροδρομικῶν συρμῶν πού εἶναι τά κράτη τῆς Εὐρώπης τό βάζει στή χούφτα κάθε ξεχωριστῆς εὐρωπαϊκῆς κυβέρνησης γιά ἐφαρμογή. Καί τό παίρνουν καί τό ἀποδέχονται!

Ὁ Χιούζ, ὁ Ἄμερικανός ὑπουργός Ἐξωτερικῶν, κάνει ἓνα «ἀνεπίσημο» ταξίδι στήν Εὐρώπη. Ἀπ' τήν ἄλλη, ὁ Μακντόναλτ κι ὁ Ἐρρίο ὀργανώνουν μιά ὑπερεπίσημη συνδιάσκεψη. Ἄλλά τήν ξέρουμε καλά αὐτή τή ρουτίνα, τόσο καθώς πρέπει, τόσο τυπική καί τόσο ζαχαρωμένη μέχρι πού σοῦ ἴσεται ἀναγούλα. Πίσω ἀπό τίς πλάτες τῆς συνδιάσκεψης, πίσω ἀπό τή σκηνή, κι ὄχι καί τόσο πίσω, καθώς κάτω ἀπό τίς κουρτίνες βγαίνουν ἓνα ζευγάρι ἐξοχες, γεροφτιαγμένες σπιρουνάτες ἀμερικάνικες μπότες, βρίσκεται ὁ κ. Χιούζ πού γνωστοποιεῖ ἀπαιτήσεις κι ἐκδίδει διαταγές. Γιατί διαταγές; Γιατί ἔχει τή δύναμη νά διατάζει. Κι ἀπό τί ἀποτελεῖται αὐτή ἡ δύναμη; Ἀπό κεφάλαιο. Ἀπό πλοῦτο. Ἀπό οικονομική ἰσχὺ χωρίς τό προηγούμενό της στὸν κόσμο*.

* Στίς 22 τοῦ Ἰουλίου, μόλις πρὶν ἀπό μερικές μέρες δηλαδή ὁ Χιούζ μίλησε σέ μιά συγκέντρωση ἑγγλων ὑπουργῶν καί νομομαθῶν. Ἡ ὁμιλία, κατὰ τόν Χιούζ, δέν ἦταν ἐπίσημη. Μπά, κάθε ἄλλο! Ὁ ὁμιλητὴς ἀναφέρθηκε εἰρωνικά (ἡ εἰρωνεία του ἔμοιαζε μέ τήν τραχύτητα τῆς σόλας μιᾶς ἀμερικάνικης μπότας) στοὺς Εὐρωπαίους πού ταξιδεύουν στήν Ἄμερική γιά νά κάνουν διαλέξεις, νά κάνουν κατήχηση στοὺς γιάνκηδες καί νά αἰχμαλωτίσουν τίς συμπάθειές τους κι ἰδιαίτερα νά αἰχμαλωτίσουν τά λεφτά τους. Στὴ συνέχεια, ὁ κ. Χιούζ ἔδωσε αὐτός μιά «διάλεξη» κι ἔκανε «κατήχηση» στοὺς Εὐρωπαίους γιά τό πῶς θά μπορούσαν νά κερδίσουν τὴ συνεργασία καί τὴ συμπάρασταση τῶν Ἐνωμένων Πολιτειῶν. «Τό δυτικὸ ἡμισφαίριο (Βόρεια καί Νότια Ἄμερική) εἶναι, χαίρω πού τό λέω, πρότυπον εἰρήνης». Κοίτα, φίλε μου, αὐτοὶ οἱ Ἀμερικάνοι, νάχουν πετύχει ἐκεῖ πού οἱ Εὐρωπαῖοι ἔχουν φάει τά μούτρα τους. Αἱ σχέσεις μας μέ τόν Καναδᾶ ἀποτελοῦν ὑπόδειγμα εἰρηνικῶν σχέσεων... Ἔχομεν τήν ἰδίαν βεβαιότητα ὅτι θά διατηρήσωμεν τήν εἰρήνην (μέ τόν Καναδᾶ) ὅσο κι ὅτι οἱ πλανῆται περιστρέφονται γύρω ἀπὸ τόν ἥλιο». Μ' ἄλλα λόγια, ἂν ἐσεῖς, Βρεταννοὶ, χάσετε τό μυαλό σας καί θελήσετε νά μᾶς πολεμήσετε, πρέπει νά γνωρίζετε ὅτι ἡ ἀποικία σας, ὁ Καναδᾶς, θά εἶναι μέ τό μέρος μας κι ὄχι μέ τό μέρος σας. « Ἔχετε τό σχέδιον

Στό παρελθόν, ή ανάπτυξη τής Εύρώπης κι όλόκληρου τού κόσμου προχωρούσε στους ήχους τού ταμπούρλου τής 'Αγγλίας. 'Η 'Αγγλία ήταν ή πρώτη χώρα πού χρησιμοποίησε κάρβουνο και άσάλι σέ μεγάλη κλίμακα, και χάρη σ' αυτό πήρε στά χέρια της τήν ήγεσία τού κόσμου γιά μεγάλο διάστημα. Μ' άλλα λόγια, ή 'Αγγλία μετάτρεψε τήν οικονομική της επικράτηση σέ πολιτική ισχύ - σίς διεθνείς σχέσεις. Διάταζε τήν Εύρώπη, έριχνε τή μιά χώρα ένάντια στήν άλλη, έδινε δάνεια, άρνιόταν νά δώσει δάνεια, χρηματοδοτούσε τόν άγώνα ένάντια στή Γαλλική 'Επανάσταση κλπ. κλπ. Κι έτσι ή 'Αγγλία κυβερνούσε τόν κόσμο.

Στό κάτω-κάτω, οί ΕΠΑ είναι ή πρωτότοκη κόρη τής 'Αγγλίας κι έχει κληρονομήσει πολλά από τή μητέρα της. 'Αλλά τά πρωτεία τής 'Αγγλίας τόν καιρό τής άνθησης τής εϋημερίας της στήν Εύρώπη και τόν υπόλοιπο κόσμο δέν είναι τίποτα μπροστά στά πρωτεία τών ΕΠΑ σ' όλόκληρο τόν κόσμο σήμερα, μαζί και στήν 'Αγγλία. Κι αυτό είναι πού βρίσκεται, σύντροφοι, στό έπίκεντρο τής εϋρωπαϊκής και τής παγκόσμιας ιστορίας σήμερα. "Αμα δέν τό καταλάβουμε αυτό, δέν μπορούμε νά καταλάβουμε τήν τύχη τής σύγχρονης ιστορίας, τό επόμενο της κεφάλαιο.

'Ο στρατηγός Ντώζ δέν ήρθε από τόν ώκεανό έδω, στά καλά καθούμενα, οϋτε είναι συμπτωματικό πού έμεις έδω ξέρουμε ότι τό όνομα του είναι Ντώζ και φέρει βαθμό στρατηγού. 'Η συνοδεία του άποτελείται από κάμποσους 'Αμερικάνους τραπεζίτες. Μέ τίς δαχτύλες τους στά διάφορα διπλωματικά έγγραφα τών εϋρωπαϊκών κυβερνήσεων λένε: Αυτό δέν θά τό έπιτρέψουμε· νά! αυτό ζητάμε. Γιατί; Γιατί όλόκληρο τό οικοδόμημα έπανορθώσεων θά καταρρεύ-

Ντώζ...» και όφείλετε νά τό άποδεχτείτε, γιατί, αν αποτύχετε νά ικανοποιήσετε τούς 'Αμερικάνους επενδυτές, όσες συζητήσεις κι αν κάνετε δέν θά βγάλουν πουθενά. «'Η πεποίθησίς μου ότι θά εύρεθεί λύσις εις τά παρούσας δυσχερείας έδράζεται επί τού γεγονότος ότι ή άποτυχία θά ώδηγοϋσε εις χάος». Δηλαδή, αν άντισταθείτε, θά σās παρατήσουμε μονάχους κι ή Εύρώπη σας θά χαθεί μέσ' στήν άνημπόρια. «Μπορείτε νά υπολογίζετε...» «Γρέπει...». «Δέν πρέπει...» Αυτό ήταν τό ύφος τής όμιλίας πού δόθηκε μπροστά σ' ένα άκροατήριο πού περιλάμβανε τό διάδοχο τού βρετανικού Στέμματος και τούς ύπουργούς τής Αυτόϋ Μεγαλειότητος. 'Η έπίσημη 'Αγγλία έτριξε σύσσωμη τά δόντια της γιά τήν όμιλία αυτή πού εκφράζει πολύ χτυπητά τίς σχέσεις τής 'Αμερικής μέ τήν Εύρώπη. 'Αλλ' όπως καθένas ξέρει, τά δόντια του τά τρίζει κανείς όταν δέν έχει άλλα όπλα.

σει, αν η Αμερική δέν συνεισφέρει, δίνοντας τήν πρώτη δόση, όλα κι όλα όχτακόσα κακόμοιρα εκατομμύρια χρυσά μάρκα, για τή σταθεροποίηση του γερμανικού νομίσματος. Έπειδή από τήν Αμερική εξαρτάται αν τό φράγκο θά σταθεί ή θά πέσει· κι από τήν Αμερική ακόμα εξαρτάται λιγούλακι αν ή λίρα στερλίνα θά σταθεί ή θά πέσει – ή θά συνεχίσει άπλώς νά σκαμπανεβάζει (Γέλια). Ναι, όλ' αυτά από τήν Αμερική εξαρτιόνται. Κι όπως ξέρετε, τό μάρκο, τό φράγκο κι ή λίρα στερλίνα κάποιο ρόλο παίζουσε στίς ζωές των λαών.

· Ο «φιλειρηνικός» ιμπεριαλισμός των ΕΠΑ

Η πλήρης και άκάθεκτη είσοδος τής Αμερικής στό μονοπάτι τής ένεργητικής παγκόσμιας ιμπεριαλιστικής πολιτικής δέν άρχισε χτές. Αν θελήσουμε νά προσδιορίσουμε τήν άκριβή ήμερομηνία, μπορούμε νά πούμε πως τό άποφασιστικό σημείο τομής στήν πολιτική των ΕΠΑ συμπέφτει πάνω-κάτω μέ τό πέραςμα στον αιώνα μας. Ο ίσπανοαμερικανικός πόλεμος έγινε τό 1898, τότε πού ή Αμερική κατέλαβε τήν Κούβα, εξασφαλίζοντας έτσι για τόν έαυτό της τό κλειδί για τόν Παναμά και, συνακόλουθα, τήν είσοδο στον Ειρηνικό Ωκεανό, στήν Κίνα και στήν άσιατική ήπειρο. Τό 1900, τελευταία χρονιά του 19ου αιώνα, ή έξαγωγή άμερικάνικων βιομηχανικών προϊόντων ξεπέρασε για πρώτη φορά στήν ιστορία τής Αμερικής τήν εισαγωγή ξένων βιομηχανικών προϊόντων στίς ΕΠΑ. Μιλώντας από τήν άποψη του λογιστή πού βασάει τά βιβλία μιās έπιχείρησης, τό γεγονός αυτό έκανε τήν Αμερική μιá χώρα μέ ένεργητική παγκόσμια πολιτική. Τό 1901 ή τό 1902, ή Αμερική κατέλαβε για δικό της λογαριασμό τήν έπαρχία του Παναμά τής Δημοκρατίας τής Κολομβίας.

Στά ζητήματα αυτά ή Αμερική έχει τή δική της πολιτική, πού τήν έφάρμοσε στα νησιά τής Χαβάης και, νομίζω, και στή Σαμόα κι, όπως και νάναι, τήν έφάρμοσε στον Παναμά και τώρα τήν εφαρμόζει και στό Μεξικό. Οποτεδήποτε ή υπερατλαντική δημοκρατία βρίσκει άναγκαίο νά άρπάξει κάποιο ξένο τόπο, νά τόν ύποτάξει ή νά κλείσει κάποια συμφωνία δούλου-άφέντη, σκηνοθετεί κάποια μικρή ντόπια έξέγερση κι έμφανίζεται επί σκηνής σαν ειρηνοποιός για νά τήν καταπνίξει – μέ τόν ίδιο άκριβώς τρόπο πού ό στρατηγός Ντώζ έμφανίστηκε τώρα για νά ήρεμήσει και νά ειρηνέψει τήν Εύρώπη,

πού έχει έρειπωθεί από ένα πόλεμο πού διεξάχθηκε κάτω από τήν αιγίδα τής ίδιας τής 'Αμερικής. Μ' αυτό τόν τρόπο είναι πού οι ΕΠΑ πήραν τόν Παναμά τό 1902 καί άρχισαν τίς έργασίες διάνοιξης τής διώρυγας. Τό 1914 είχαν κιάλας άποτελειώσει τό βασικό σκάμμο καί τό 1920 τό άνοιγμα τής Διώρυγας του Παναμά γιά τά πλοία άνοιξε τό μεγαλύτερο κεφάλαιο, μ' όλη τή σημασία τής λέξης, στήν ιστορία τής 'Αμερικής κι όλόκληρης τής γήινης σφαίρας.

Οι ΕΠΑ έκαναν μιά δραστική διόρθωση τής παγκόσμιας γεωγραφίας, πρός τό συμφέρον καί στ' όνομα τών στόχων του άμερικάνικου ιμπεριαλισμού. Δέν έχουμε πρόχειρο κανένα χάρτη, αλλά φανταστείτε πώς έχετε ένα μπροστά σας. "Όπως ξέρετε, ή βιομηχανία τών ΕΠΑ είναι συγκεντρωμένη στήν άνατολική μεριά τής χώρας, πρός τήν πλευρά του 'Ατλαντικού. Τό δυτικό της τμήμα είναι κυρίως άγροτική περιοχή. "Όλη ή αιχμή τών ΕΠΑ, σωστότερα, ή κύρια αιχμή τους, κατευθύνεται πρός τήν Κίνα μέ τόν πληθυσμό τών 400.000.000 καί τίς άμέτρητες, άχαρτογράφητες κι άνεξάντλητες πλουτοπαραγωγικές πηγές. Μέ τή Διώρυγα του Παναμά, ή άμερικάνικη βιομηχανία άνοιξε ένα θαλάσσιο δρόμο, μέ τό σπαθί της, από 'Ανατολή σέ Δύση, πού λιγροστεύει τή μέχρι σήμερα διανυόμενη άπόσταση κατά πολλές χιλιάδες μίλια.

Οι χρονολογίες αυτές - 1898, 1900, 1914 καί 1920 - άποτελοϋν όρόσημα πού σημαδεϋουν τήν επίσημη είσοδο τών ΕΠΑ στή λεωφόρο τής παγκόσμιας ληστείας, δηλαδή στό δρόμο του ιμπεριαλισμού. Τό άποφασιστικό σημείο καμπής στήν πορεία αυτή ήταν ό πόλεμος. "Όπως θά θυμάστε, οι ΕΠΑ επέμβηκαν στον πόλεμο πάνω πού κόντευε νά τελειώσει. Για τρία χρόνια, οι ΕΠΑ είχαν μείνει μακριά από τίς μάχες. 'Ακόμα παραπέρα, δυό μόνο μήνες προτου μπουν στον πόλεμο, ό Ουίλσον είχε δηλώσει δημόσια ότι ούτε γι' άστείο δέν θά έπαιρναν οι ΕΠΑ μέρος στο σκυλοκαυγά πού είχαν σήσει οι «τρελοι» τής Εύρώπης. Τήν ώρα, όμως, πού γεννήθηκαν φόβοι ότι ό πόλεμος πήγαινε νά τελειώσει μέ νίκη τής Γερμανίας, του πιό επικίνδυνου αντίζηλου πού θάχε νά αντιμετώπισει στο μέλλον ή 'Αμερική, τότε επέμβηκε στον πόλεμο ένεργητικά. Κι ή συμμετοχή της στάθηκε άποφασιστική γιά τήν έκβαση του πολέμου.

Καί τό άξιοσημείωτο είναι ότι, ενώ ή 'Αμερική τροφοδοτούσε σαιγκούνικα τόν πόλεμο μέ τή βιομηχανία της, καί σαιγκούνικα επέμβηκε γιά τή συντριβή ενός ένδεχόμενου επικίνδυνου ανταγωνιστή της, διατήρησε, ωστόσο, τή φήμη του ειρηνοποιού. Αυτό είναι

από τὰ πιά ένδιαφέροντα παράδοξα, από τὰ πιά περίεργα άστεία πού σκαρώνει ή ιστορία – άστεία πού δέν έδωσαν ούτε δίνουν στον κόσμο και μεγάλη χαρά. 'Η ούσία του άμερικάνικου ιμπεριαλισμού είναι ότι είναι άνελέητα. βάνουσος, κυνηγιάρικος, μέ την έννοια πού μιλάμε για τὰ άγρια σαρκοβόρα θηρία, κι έγκληματικός.

Χάρη στις ειδικές συνθήκες της εξέλιξης της, όμως, ή 'Αμερική έχει τή δυνατότητα νά τυλιγεται στην τήβεννο του φιλειρηνισμού. Κι αυτό δέν τό κάνει καθόλου μέ τον τρόπο των ιμπεριαλιστών παρείσιακτων του παλιού κόσμου, όπου όλα διακρίνονται πίσω από τὰ προσήματα, καθαρά. Στην περίπτωση των ΕΠΑ, για τήν άστική τους τάξη και τήν κυβέρνησή της, χάρη στις ειδικές συνθήκες εξέλιξης της 'Αμερικής, ή ίδια αυτή φιλειρηνική μάσκα μοιάζει νάναι τόσο καλά κολλημένη στο ιμπεριαλιστικό πρόσωπο ώστε σαν νά μή μπορεί νά βγει. (Γέλια).

Αυτό δέν είναι τυχαίο. Σ' αυτό βοήθησε ή γεωγραφία. Βοήθησε ή ιστορία. Οί ΕΠΑ τὰ κατάφεραν χωρίς στρατό ξηράς. Γιατί; 'Επειδή δύσκολα τίς φτάνεις. 'Από τὰ δεξιά τους έχουν τον 'Ατλαντικό ώκεανό, στ' άριστερά τους τον Είρηνικό (άκόμα κι ό ώκεανός τους είναι υπέρ της ειρήνης!) – πώς στο καλό νά φτάσεις ως εκεί; 'Η 'Αγγλία είναι νησί κι αυτό είναι από τίς βασικές αιτίες για τίς ιδιομορφίες της ταυτόχρονα, είναι από τὰ βασικά πλεονεκτήματα της 'Αγγλίας. Μέ παρόμοιο τρόπο, οί ΕΠΑ άντιπροσωπεύουν ένα πελώριο νησί άπέναντι στο συγκρότημα του Παλιού Κόσμου πάνω στον πλανήτη. 'Η 'Αγγλία όχυρώνεται πίσω από τό στόλο της. "Αν σπάσει ή άλυσίδα πού σχηματίζει αυτός ό στόλος, τὰ βρετανικά νησιά είναι άνυπεράσπιστα, μπορούν νά κοπούν στα δύο μέ ένα σπαθί του ίππικού, τόσο στενή είναι αυτή ή λουρίδα γής! Για δοκιμάστε νά διασχίσετε τήν 'Αμερική, νά κόψτε στα δύο τίς ΕΠΑ! Αυτό είναι νησί μέ τὰ πλεονεκτήματα της Ρωσίας ταυτόχρονα – τίς τεράστιες έκτάσεις της. Χάρη στις κολοσσιαίες διαστάσεις τους, οί ΕΠΑ, άκόμα και χωρίς στόλο, είναι σχεδόν άπρόσβλητες από τήν Εύρώπη ή τήν 'Ιαπωνία. Νά ή βασική γεωγραφική αίτία για τό φιλειρηνικό προσωπείο πού της έχει γίνει δεύτερο πρόσωπο.

Στήν πραγματικότητα, ή 'Αμερική, αντίθετα από τήν Εύρώπη, αντίθετα άπ' όλους τους άλλους, δέν σχηματίζει στρατό... Κι όποτε βάλθηκε ή 'Αμερική νά φτιάξει στρατό, τόκανε μόνο και μόνο γιατί ύποχρεώθηκε. Ποιός τήν ύποχρέωσε; Οί βάρβαροι, ό Κάιζερ, οί Γερμανοί ιμπεριαλιστές, άνθρωποι χωρίς τή χριστιανική άγωγή των

πρεσβυτεριανῶν καί τῶν κουάκερων στήν καρδιά.

Μιά ἄλλη αἰτία γιά τήν ἀρετή τοῦ φιλειρηνισμοῦ πρέπει νά ψάξουμε, ὅπως εἶπα, στήν ἱστορία. Οἱ ΕΠΙΑ μπήκαν στόν παγκόσμιο στόβο ἀργά, ὅταν ὁλόκληρος ὁ κόσμος εἶχε κίβλας καταχτηθεῖ καί διανεμηθεῖ. Ἡ ἱμπεριαλιστική πρόοδος τῶν ΕΠΙΑ, λοιπόν, προχωράει κάτω ἀπό τό λάβαρο «Ἐλευθερία τῶν θαλασσῶν», «Ἀνοιξτε τίς πόρτες» καί τέτοια ἐμβλήματα. Ὡστε, ὅταν ἡ Ἀμερική ἀναγκάζεται νά ἐμπλακεῖ σέ ἐνέργειες ξέσκεπης στρατιωτικῆς ἐγκληματικότη-
τας, ἡ εὐθύνη – στά μάτια τοῦ πληθυσμοῦ τῶν ΕΠΙΑ καί, σ' ἓνα ὀρισμένο βαθμό, στά μάτια ὅλης τῆς ἀνθρωπότητας – γι' αὐτό πέφτει σ' ὅλους τοὺς ἄλλους πολίτες αὐτοῦ τοῦ πλανῆτη, ἀλλά ὄχι, μιά ὄχι καί στήν Ἀμερική.

Ἄφοῦ ἔβαλε τό χέρι του γιά νά ἀποτελειώσει τή Γερμανία, ὁ Οὐίλσον ἐμφανίστηκε, ὅπως θά θυμᾶστε, στήν Εὐρώπη ὀπλισμένος ὡς τά δόντια μέ τά Δεκατέσσερα Σημεῖα του πού ὑπόχονταν στήν ὑφήλιο τήν εὐημερία, τό βασίλειο τῆς εἰρήνης, τό δικαίωμα τῆς αὐτοδιάθεσης τῶν λαῶν, τήν τιμωρία τῶν ἐγκληματιῶν τύπου Κάιζερ καί τήν ἀνταμοιβή ὄλων τῶν ἐνάρετων κλπ. Τό κατά Οὐίλσον Εὐαγγέλιον! Ὅλοι μας τό θυμόμαστε ἀκόμα. Κι ὅλη ἡ μικροαστική τάξη τῆς Εὐρώπης, καί κοντά σ' αὐτήν κι ἐργάτες, σέ μεγάλο βαθμό – ὁλόκληρη ἡ ἐργατομικροαστική Εὐρώπη, δηλαδή ἡ ἐργατομεσε-
βίκικη Εὐρώπη, ἔζησε γιά πολλοὺς ἀτέλειωτους μῆνες περιμένον-
τας τοὺς καρπούς τοῦ κατά Οὐίλσον εὐαγγελίου.

Ὁ ἐπαρχιακός αὐτός δασκαλάκος ἀνάλαβε τό ρόλο νά ἐκπροσω-
πήσει τόν ἀμερικάνικο καπιταλισμό καί, βουτηγμένος στό αἷμα μέχρι τοὺς ἀγκῶνες – ἀφοῦ, στό κάτω-κάτω, αὐτός εἶχε ρίξει λάδι στή φωτιά γιά ν' ἀρχίσει στήν Εὐρώπη τό μακελειό – ἐμφανίστηκε στήν Εὐρώπη σάν ἀπόστολος τοῦ φιλειρηνισμοῦ καί τῆς συμφιλίωσης. Κι ὅλοι εἶπαν: Ὁ Οὐίλσον εἶναι ὁ κομιστής τῆς εἰρήνης· ὁ Οὐίλσον θά ξαναστήσει τήν Εὐρώπη στά πόδια της. Ὅμως, ὁ Οὐίλσον δέν κατάφερε αὐτά πού κατάφερε τώρα ὁ Ντώζ μέ τοὺς τραπεζίτες τῆς συνοδείας του. Κι ὁ Οὐίλσον γύρισε ὅλος ἀναίδεια τήν πλάτη στήν Εὐρώπη καί ξαναπῆγε στήν Ἀμερική. Καταγανακτισμένοι τότε ἄρχισαν νά θρηνοῦν καί νά ὀδύρονται οἱ δημοκράτες-εἰρηνιστές καί οἱ σοσιαλδημοκράτες γιά τήν παραφροσύνη τῶν Εὐρωπαίων ἀστῶν πού ἀρνήθηκαν νά ἐρθοῦν σέ συνεννόηση μέ τόν Οὐίλσον ἀφαιρώντας του τή δυνατότητα νά βάλει σέ εἰρηνική τάξη τίς εὐρωπαϊκές ὑποθέσεις.

Ο Ουίλσον αντικαταστάθηκε. Σχημάτισε κυβέρνηση τό κόμμα τών Ρεπουμπλικάνων. Έπακολούθησε μιά οικονομική άνθηση του άμερικάνικου έμπορίου καί τής άμερικάνικης βιομηχανίας, πάνω στην άποκλειστική σχεδόν βάση τής ντόπιας αγοράς, δηλαδή στή βάση μιās προσωρινής ισορροπίας ανάμεσα στή βιομηχανία καί τή γεωργία, ανάμεσα στην άμερικάνικη άνατολή καί τήν άμερικάνικη δύση. Η άνθηση αύτή δέν βάσταξε πολύ— κοντά δυο χρόνια. Από πέρσι, ή άνθηση ξέφτισε καί τή διαδέχτηκε μιά άσταθής κατάσταση, αλλά κατά τήν φετινή άνοιξη πολλές άναμφισβήτητες ένδείξεις άρχισαν νά φανερώνουν μιά κρίση του έμπορίου καί τής βιομηχανίας, πού πλήττει άγρια τούς γεωργικούς τομείς τών ΕΠΑ. Κι, όπως πάντα, ή κρίση έδωσε μιά νέα έπιταχυντική ώθηση στον ιμπεριαλισμό. Τό άποτέλεσμα είναι ή άποστολή τών εκπροσώπων του άμερικάνικου χρηματιστικού κεφαλαίου στην Εύρώπη, για νά άποτελειώσει τή δουλειά του, πού άρχισε μέ τόσο καλούς οίωνούς μέ τόν ιμπεριαλιστικό πόλεμο καί συνέχισε μέ τή Συνθήκη τών Βερσαλλιών, δηλαδή τό έργο τής ύποσκέλισης καί τής ύποδούλωσης οικονομικά τής Εύρώπης.

Τό σχέδιο - νά έπιβάλει στην Εύρώπη τό δελτίο

Τί ζητάει ό άμερικάνικος καπιταλισμός; Τί θέλει; Σταθερότητα ζητάει, μάς λένε, θέλει νά σήσει τήν εύρωπαϊκή αγορά ξανά στά πόδια της, θέλει νά κάνει τήν Εύρώπη φερέγγυα. Πώς; Μέ τί μέτρα; Καί σέ ποιό βαθμό; Στο τέλος-τέλος, ό άμερικάνικος καπιταλισμός είναι ύποχρεωμένος νά μήν κάνει τήν Εύρώπη ικανή νά τόν άνταγωνιστεί· δέν μπορεί νά έπιτρέψει στην Άγγλία, κι άκόμα περισσότερο στή Γαλλία καί τή Γερμανία, ιδιαίτερα τή Γερμανία, νά ξανακερδίσουν τήν παγκόσμια αγορά τους, στό βαθμό πού, έτσι, μαντρώνουν τόν ίδιο τόν άμερικάνικο ιμπεριαλισμό, γιατί, τώρα, ό άμερικάνικος καπιταλισμός έχει γίνει έξαγωγικός - έξάγει τόσο έμπορεύματα όσο καί κεφάλαια. Αυτό πού ζητάει ό άμερικάνικος καπιταλισμός είναι ή παγκόσμια κυριαρχία - θέλει νά έγκαθιδρύσει ένα άμερικάνικο ιμπεριαλιστικό ολοκληρωτισμό στον πλανήτη μας. Νά τί θέλει νά πετύχει.

Τί θά κάνει μέ τήν Εύρώπη; Πρέπει, λένε, νά τήν ειρηνέψει. Πώς; Κάτω από δική του ήγεμονία. Καί τί πάει νά πει αὐτό; Πάει νά πει ὅτι τῆς Εύρώπης θά τῆς ἐπιτραπεί νά ξανασηκωθεί στά πόδια της, ἀλλά μόνο μέσα σέ αὐστηρά καθορισμένα ὄρια θά τῆς παραχωρήσει μερικοῦς περιορισμένους τομεῖς τῆς παγκόσμιας ἀγορᾶς. Τώρα πιά ὁ ἀμερικάνικος καπιταλισμός ἔχει φτάσει νά δίνει διαταγές, πού τίς ἐκδίδουν κατά τίς ὁδηγίες του οἱ Ἀμερικάνοι διπλωμάτες. Κατά τόν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο, ἐτοιμάζεται νά ἐκδώσει ὁδηγίες στίς εὐρωπαϊκές τράπεζες καί τά εὐρωπαϊκά συγκροτήματα ἐπιχειρήσεων, πρὸς τήν εὐρωπαϊκή ἀστική τάξη στό σύνολό της... Αὐτός εἶναι ὁ στόχος του. Θά χωρίσει τήν ἀγορά σέ τμήματα καί θά ρυθμίσει τίς δραστηριότητες τῶν Εὐρωπαίων κεφαλαιούχων καί βιομηχάνων. Ἄν θέλουμε νά δώσουμε στό ἐρώτημα τοῦ τί θέλει ὁ ἀμερικάνικος ἰμπεριαλισμός μιά καθαρή καί ἀκριβή ἀπάντηση, πρέπει νά ποῦμε: **Θέλει νά ἐπιβάλει στήν καπιταλιστική Εὐρώπη τό δελτίο.**

Αὐτό σημαίνει ὅτι θά καθορίσει ἐπακριβῶς πόσους τόννους, λίτρα καί κιλά κι ἀπό ποῖο ὑλικό ἀκριβῶς θᾶχει δικαίωμα ν' ἀγοράζει καί νά πουλάει ἡ Εὐρώπη. Στίς θέσεις τοῦ Τρίτου Παγκόσμιου Συνέδριου τῆς Κομμουνιστικῆς Διεθοῦς, γράψαμε ὅτι ἡ Εὐρώπη βαλκανοποιεῖται. Σήμερα, ἡ διαδικασία αὐτή προωθεῖται ἀκόμα παραπέρα. Τά κράτη τῆς βαλκανικῆς χερσονήσου εἶχαν πάντα κάποια προστάτιδα δύναμη, εἴτε τόν τσάρο τῆς Ρωσίας, εἴτε τήν Αὐστροουγγαρία. Ὀλόκληρη ἡ πολιτική τους ζωή, ἡ ἐναλλαγή τῶν πολιτικῶν μερίδων στήν ἐξουσία κι ἀκόμα κι ἡ διαδοχή δυναστειῶν (Σερβία) κρεμότανε ἀπό τίς θελήσεις τῶν ἰσχυρῶν προστατῶν τους. Σήμερα, ἡ βαλκανοποιημένη Εὐρώπη βρίσκεται στήν ἴδια θέση, σέ σχέση μέ τίς ΕΠΑ κι, ἐν μέρει, μέ τή Μεγάλη Βρεταννία. Στό βαθμό πού ἀναπτύσσεται ὁ μεταξύ τους ἀνταγωνισμός, οἱ εὐρωπαϊκές κυβερνήσεις θά συνωστίζονται ζητώντας βοήθεια στίς αἰθουσες ἀναμονῆς τῆς Οὐάσινγκτον καί τοῦ Λονδίνου· οἱ κομματικές καί κυβερνητικές ἀλλαγές θά καθορίζονται σέ τελευταία ἀνάλυση ἀπό τή θέληση τοῦ ἀμερικάνικου καπιταλισμοῦ πού θά βγάξει διαταγές γιά τό τί καί πόσο ἐπιτρέπεται νά φάει καί νά πιεῖ ἡ Εὐρώπη...

Ἡ μερίδα μέ τό δελτίο, ὅπως ξέρομε ἀπό τή δική μας πείρα, δέν εἶναι καί τόσο γλυκειά, τόσο περισσότερο πού ἡ ἀμερικάνικη αὐτή αὐστηρά τυποποιημένη μερίδα δέν προσφέρεται μονάχα στούς λαούς τῆς Εὐρώπης, ἀλλά καί στίς ἄρχουσες τάξεις της πού ἔχουν καλομάθει στά γλυκά. Αὐτό, σέ τελευταία ἀνάλυση, ἀφορᾷ ὄχι μόνο

τή Γερμανία, όχι μόνο τή Γαλλία, αλλά και τήν Ἄγγλία. Naί, ἡ Ἄγγλία πρέπει νά ἐτοιμάζεται κι αὐτή, τό πιστεύει δέν τό πιστεύει, νά πάθει τά ἴδια. Eiv' ἀλήθεια πώς ἀκοῦμε, σήμερα, νά λένε και νά ξαναλένε πώς ἡ Ἀμερική προχωράει πιασμένη χεράκι-χεράκι μέ τήν Ἄγγλία, πώς ἔχει σχηματιστεῖ ἀγγλόσαξονικός συνασπισμός. Συχνά ἀκοῦμε νά λένε γιά ἀγγλοσαξονικό κεφάλαιο, ἀγγλοσαξονική πολιτική. Λέγεται πώς ἡ βάση τοῦ παγκόσμιου ἀνταγωνισμοῦ εἶναι ἡ ἐχθρότητα Ἀμερικῆς καί Ἰαπωνίας. Ἄλλ' αὐτό δέν εἶναι παρά ἡ γλώσσα πού μιλᾶνε αὐτοί πού δέν καταλαβαίνουν γρῦ ἀπό τήν κατάσταση. Ὁ βασικός ἀνταγωνισμός παγκόσμια ἀκολουθεῖ τή διαχωριστική γραμμὴ ἀνάμεσα στά ἀμερικάνικα καί τά βρεταννικά συμφέροντα. Τό μέλλον θά τό δεῖχνει αὐτό ὀλοένα καί καθαρότερα.

Οἱ ΕΠΑ καί ἡ εὐρωπαϊκὴ σοσιαλδημοκρατία

Προτοῦ περάσουμε, ὅμως, σ' αὐτό τό ἐξαιρετικά μεγάλης σημασίας θέμα, θέλω νά ἀναλύσω τό ρόλο πού ὁ ἀμερικάνικος ἱμπεριαλισμός ὑπαγορεύει στοὺς Εὐρωπαίους ριζοσπάστες καί μενσεβίκους, στή σοσιαλδημοκρατία αὐτῆς τῆς Εὐρώπης πού τῆς ἐπιβάλλει σήμερα τό δελτίο στά πάντα. Ἡ σοσιαλδημοκρατία ἔχει ἐπιφορτιστεῖ μ' ἓνα καθῆκον – κι αὐτό δέν τό λέω καθόλου γιά νά τῆς κάνω πολεμική – νά βοηθήσει πολιτικά τόν ἀμερικάνικο καπιταλισμό νά ἐφαρμόσει τό δελτίο στήν Εὐρώπη. Μέ τί καταγίνεται ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Γερμανίας ἢ τῆς Γαλλίας σήμερα; Τί κάνουν οἱ σοσιαλιστές ἀπό τή μιά ἄκρη τῆς Εὐρώπης ὡς τήν ἄλλη; Ἄς τό μελετήσουμε αὐτό ἀπό κοντά κι ἄς καθήσουμε νά τό ἀναλογιστοῦμε μέ προσοχή.

Γιά τήν ὥρα ἐκπαιδεύονται καί προσπαθοῦν νά κατηχῆσουν τίς ἐργατικές μάζες στή θρησκεία τοῦ ἀμερικανισμοῦ. Αὐτό δέ σημαίνει ὅτι ἔγιναν πρεσβυτεριανοί ἢ κουάκεροι. Σημαίνει, ὅμως, ὅτι μέ τόν ἀμερικανισμό καί τό ρόλο τοῦ ἀμερικάνικου καπιταλισμοῦ στήν Εὐρώπη φτιάχνουν μιά νέα πολιτική θρησκεία. Διδάσκουν ἢ προσπαθοῦν νά διδάξουν στίς ἐργαζόμενες μάζες ὅτι ἡ Εὐρώπη δέν μπορεῖ νά συντηρήσει τόν ἑαυτό της χωρίς τόν εἰρηνοποιό ρόλο τοῦ ἀμερικάνικου καπιταλισμοῦ καί τῶν δανειῶν του. Ἀναφέρουμε σάν παράδειγμα τοὺς Γερμανοὺς σοσιαλπατριῶτες, πού ἀντιπολιτεύονται τήν ἀστική τους τάξη ὄχι ἀπό τή σκοπιὰ τῆς προλεταριακῆς

επανάστασης, ούτε καν από τη σκοπιά κάποιου είδους τέλος πάντων μεταρρυθμίσεων, αλλά από τη σκοπιά να εκθέσουν τους Γερμανούς άστους σαν απολίτιστους, απληστους, σωβινιστές κι άνικανους να φτάσουν σε συμφωνία με τους άνθρωπιστές, δημοκράτες, φιλειρηνικούς καπιταλιστές της 'Αμερικής. Αυτό είναι τό ζήτημα πού βρίσκεται στό επίκεντρο τής πολιτικής ζωής τής Εύρώπης και τής Γερμανίας ιδιαίτερα. Μ' άλλα λόγια, ή εύρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία μετατρέπεται, μπροστά στά μάτια μας, σε πολιτικό πρακτορείο τού άμερικάνικου καπιταλισμού.

Είναι αύτή ή εξέλιξη άπροσδόκητη ή όχι; " Αν θυμηθούμε – και δέν χρειάζονται πολλές ύπενθυμίσεις – ότι ή σοσιαλδημοκρατία είναι τό πρακτορείο τής μπουρζουαζίας, γίνεται ξεκάθαρο ότι οί σοσιαλδημοκράτες, από τήν ίδια τή λογική τού έκφυλισμού τους, είναι προορισμένοι νά γίνουν οί πράκτορες τής ισχυρότερης και μεγαλύτερης άστικής τάξης – τής μπουρζουαζίας τών μπουρζουαζιών. Κι αύτή είναι ή άμερικάνικη άστική τάξη. Στο βαθμό πού ό άμερικάνικος καπιταλισμός άναλαμβάνει νά «ένώσει», νά «ειρηνέψει» και νά «διδάξει» τήν Εύρώπη πώς θά τά βγάλει πέρα με τίς έπανορθώσεις, τίς πολεμικές άποζημιώσεις και τά τοιαύτα και στό βαθμό πού τά νήματα τού χρηματιστηρίου βρίσκονται στά χέρια τής άμερικάνικης άστικής τάξης, στον ίδιο βαθμό μεταβιβάζεται βαθμιαία στό νέο άρχιαφεντικό όλη ή εξάρτηση τής γερμανικής σοσιαλδημοκρατίας από τούς Γερμανούς άστους και τής γαλλικής από τούς Γάλλους άστους. Ναι, στην Εύρώπη έχει έγκατασταθει ένα μεγάλο άφεντικό, ό άμερικάνικος καπιταλισμός. Κι είναι πολύ φυσικό πού οί σοσιαλδημοκράτες παίρνουν πολιτικά θέση πολιτικής εξάρτησης από τόν άφέντη τών άφεντικών τους. Αυτό τό γεγονός είναι πού άποτελεί τή βάση για νά κατανοήσουμε τήν τωρινή κατάσταση και τή σημερινή πολιτική τής 2ης Διεθνούς. " Όσοι δέν τό νιώθουνε καθαρά δέν θά μπορέσουν νά κατανοήσουν τά σημερινά και τά αύριανά γεγονότα και θά έπιμένουνε σε γενικολογίες προσκολλημένοι στην έπιφάνεια τών πραγμάτων.

Ακόμα παραπάνω: " Η μία δουλειά φέρνει τήν άλλη! " Η σοσιαλδημοκρατία έτοιμάζει τό έδαφος για τόν άμερικάνικο καπιταλισμό – τρέχει μπροστά από τό άρμα του, βγάξει λόγους για τό σωτήριο ρόλο τού άμερικάνικου καπιταλισμού, σκουπίζει τό δρόμο, μαζεύει τά σκουπίδια, μοιράζει εύλογίες. Αυτό δέν είναι μικρή ύπηρεσία! " Ο ίμπεριαλισμός συνηθίζει νά στέλνει πρώτα τούς ίεραποστόλους του.

Οί ἄγριοι τῶν ἀποικιῶν σκότωναν αὐτούς τούς πατᾶδες καί καμιά φορά, μάλιστα, τούς τρώγανε κιόλας. Στή συνέχεια, ἔστειλε πολεμιστές γιά νά ἐκδικηθοῦν τό φόνο τῶν ἀνθρώπων τοῦ Θεοῦ καί πίσω ἀπό τούς ἐνόπλιους ἔρχονταν οἱ ἔμποροι κι οἱ διοικητικοί ὑπάλληλοι. Γιά νά ἀποικίσει τήν Εὐρώπη καί νά τή μετατρέψει σέ ἀμερικάνικη κτῆση νέου τύπου, ὁ ἀμερικάνικος καπιταλισμός δέν χρειάζεται νά στείλει ἱερωμένους γιά νά τόν προαναγγείλουν στήν Εὐρώπη. Ἐκεῖ, ἐπί τόπου, πάνω στήν εὐρωπαϊκῆ ἡπειρο, ὑπάρχει ἕνα πολιτικό κόμμα πού ὅλη του ἡ δουλειά συνίσταται στό κήρυγμα τοῦ εὐαγγελίου κατὰ Γούντροου Οὐίλσον, τοῦ εὐαγγελίου κατὰ Κάλβιν Κοῦλιτζ, τῶν ἁγίων γραφῶν τῶν χρηματιστηρίων τῆς Νέας Ἰόρκης καί τοῦ Σικάγου. Αὐτός ἀκριβῶς εἶναι ὁ ρόλος τοῦ σημερινοῦ μενσεβικισμοῦ.

“Ὁμως, ἐπαναλαμβάνω, ἡ μιά δουλειά φέρνει τήν ἄλλη! Ἐτσι, οἱ μενσεβίκοι δέν κερδίζουν καθόλου λίγα. Εἶναι γεγονός ὅτι δέν πάει καί πολὺς καιρός πού οἱ Γερμανοὶ σοσιαλδημοκράτες ἀναγκάστηκαν νά ἀναλάβουν τήν ἐνοπλη ὑπεράσπιση τῆς ἀστικῆς τους τάξης, τῆς ἴδιας ἀστικῆς τάξης πού βιάδιζε πλάι-πλάι μέ τούς φασίστες. Στό κάτω-κάτω, τό πρόσωπο πού συμβολίζει τή μεταπολεμική πολιτική τῆς γερμανικῆς σοσιαλδημοκρατίας εἶναι ὁ Νόσκε.

Καί σήμερα; Σήμερα ἔχει διαφορετικό ρόλο. Σήμερα ἡ γερμανική σοσιαλδημοκρατία ἐπιτρέπει στόν ἑαυτό της τήν πολυτέλεια νά βρίσκεται στήν ἀντιπολίτευση. Κάνει κριτική στήν ἀστική της τάξη καί ἔτσι διατηρεῖ κάποια ἀπόσταση ἀνάμεσα στόν ἑαυτό της καί στά κόμματα τοῦ καπιταλισμοῦ. Τί σοί κριτική κάνει στήν ἀστική τάξη; Λέει: Εἶστε ἰδιοτελεῖς, ἀργόστροφοι, παμπόνηροι, ἀλλά ἐδῶ ὑπάρχει μιά ἄλλη ἀστική τάξη, πού βρίσκεται στήν ἀντίπερα ὄχθη τοῦ Ἀτλαντικοῦ, πού εἶναι, πρῶτον, πλοῦσια καί ἰσχυρή, δεύτερον, ἀνθρωπιστική, μεταρρυθμιστική καί φιλειρηνική, κι αὐτή ἡ ἀστική τάξη ἦρθε σέ μᾶς καί ζητάει νά μᾶς δώσει ὄχτακόσια ἑκατομμύρια μάρκα μετρητά γιά νά ἀνορθώσουμε τό νόμισμα μας. Κι αὐτό, στή Γερμανία, ἤχει πολὺ ὠραῖα – χρυσό μάρκο! Ἀλλά ἐσεῖς, οἱ Γερμανοὶ ἀστοί, εἶστε μόνο γιά νά κάνετε φασαρία. Μ' ἀφοῦ τά καταφέρατε νά χῶσετε τήν μονάκριβη πατρίδα μας στό βάλτο τῆς φτώχειας μέχρι τά μπούνια, πῶς τολμᾶτε νά εἶστε τόσο πεισματάρηδες ἀπέναντι στοὺς Ἀμερικάνους ἀστούς; Ἄ! μά θά σᾶς κάνουμε νοῦμερο μπροστά στά μάτια τῶν λαϊκῶν μαζῶν τῆς Γερμανίας! Ὅλ' αὐτά εἰπωμένα σέ τόνο σχεδόν ἐπαναστατικῆς καταγγελίας.... γιά τήν

υπεράσπιση τῆς ἀμερικάνικης ἀστικής τάξης. (Χειροκροτήματα). Αὐτά εἶναι τὰ περιεργα μέ τό Γερμανικό Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα.

Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιά τή Γαλλία. Φυσικά, σέ ἀρμονία μέ τήν πολιτική κατάσταση τῆς Γαλλίας καί μέ τήν πιό ἀξιοσέβαστη ὑπόληψη τοῦ γαλλικοῦ φράγκου, ὅλα, σ' αὐτή τή χώρα, γίνονται στά μουλωχτά καί λιγότερο κραυγαλέα. Στήν οὐσία, ὅμως, τό ἴδιο πράγμα συμβαίνει κι ἐδῶ. Τό κόμμα τῶν Λεόν Μπλούμ, Ρενωντέλ καί Ζάν Λονγκέ φέρνει ὀλόκληρη τήν εὐθύνη γιά τή Συνθήκη τῶν Βερσαλλιῶν καί γιά τήν κατάληψη τῆς περιοχῆς τοῦ Ρούρ. Στό κάτω-κάτω, ὅλοι ξέρομε, καί εἶναι τελείως ἀδιαμφισβήτητο πιά σήμερα, πῶς ἡ κυβέρνηση Ἑρριό, μέ τήν ὑποστήριξη τῶν σοσιαλιστῶν, εἶναι ὑπέρ τῆς κατοχῆς τοῦ Ρούρ. Ἀλλά τώρα, οἱ Γάλλοι σοσιαλιστές ἀποκοτοῦν τό δικαίωμα νά ποῦν στό σύμμαχο τους Ἑρριό: «Οἱ Ἀμερικάνοι ἀπαιτοῦν τήν ἐκκένωση τοῦ Ρούρ κάτω ἀπό τούς τάδε καί δεῖνα ὄρους... Κάν' το ... Τώρα, τό ἀπαιτοῦμε κι ἐμεῖς».

Τό ἀπαιτοῦν, ὄχι ἐπειδῆ τό θέλει καί μπορεῖ νά τό ἐπιβάλει μέ τή δικιά της δύναμη ἡ γαλλική ἐργατική τάξη, ἀλλά σ' ὄνομα τῆς ὑποταγῆς τῆς γαλλικῆς μπουρζουαζίας στίς θελήσεις τῆς ἀμερικάνικης μπουρζουαζίας. Ἄς μήν ξεχνᾶμε ὅτι ἡ γαλλική μπουρζουαζία χρωστά στήν ἀμερικάνικη μπουρζουαζία 3.700 ἑκατομμύρια δολάρια. Αὐτό κάτι λέει! Ἡ Ἀμερική εἶναι σέ θέση νά ἀνατρέψει τό γαλλικό φράγκο ὅποτε τῆς καπνίσει. Φυσικά, ἡ ἀμερικάνικη ἀστική τάξη δέν θά κερδοσκοπήσει μέ τό φράγκο. Ὡ, ὄχι! Ἄλλωστε, γι' αὐτό ἦρθε ἡ ἀμερικάνικη μπουρζουαζία στήν Εὐρώπη, γιά νά ξαναβάλει τάξη, ὄχι γιά νά προσθέσει ἐρείπια. Δέν θά κερδοσκοπήσει.... ἀλλ' ἄμα θέλει, μπορεῖ καί νά κερδοσκοπήσει. Χάνεις-κερδίζεις, ἐγώ εἶμαι πάντα κερδισμένη. Γι' αὐτό τό λόγο, λάμποντας πάνω στό φόντο τοῦ χρέους τῶν τεσσάρων δισεκατομμυρίων δολλαρίων, τὰ ἐπιχειρήματα τῶν Ρενωντέλ, Μπλούμ καί λοιπῶν ἀποκοτοῦν ἕνα μᾶλλον πειστικό ἦχο γιά τ' αὐτιά τῆς γαλλικῆς ἀστικής τάξης. Ταυτόχρονα, οἱ σοσιαλδημοκράτες στή Γερμανία, στή Γαλλία καί σ' ἄλλες χώρες καταφέρνουν νά ἀντιπολιτευτοῦν τήν ἀστική τάξη τῆς χώρας τους, νά ἐφαρμόσουν «ἀντιπολιτευτική» πολιτική σ' ὀρισμένα ἐπί μέρους ζητήματα, ξανακερδίζοντας, μ' αὐτό τόν τρόπο, τήν ἐμπιστοσύνη ὀρισμένων τμημάτων τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Καί νᾶταν μόνο αὐτό. Ἀνοίγονται κι ὀρισμένες δυνατότητες κοινῆς «δράσης» τῶν μενσεβίκικων κομμάτων τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Ἡ σοσιαλδημοκρατία τῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖ

κιάλας μιά λίγο-πολύ άρμονική χωρωδία. Από όρισμένες πλευρές, αυτό είναι κάτι τό καινούργιο. Για δέκα χρόνια – από τότε πού άρχισε ό ιμπεριαλιστικός πόλεμος – δέν τής είχε δοθει ή εύκαιρία νά παρουσιαστέι σέ κοινό μέτωπο. Τώρα, αυτή ή δυνατότητα ύπάρχει κι οί μενσεβίκιοι έμφανίζονται στήν πρώτη γραμμή σάν συμπαγής όμάδα, πού ύποστηρίζει τήν Άμερική, τά προγράμματα τής, τά αίτήματα τής, τόν φιλειρηνισμό τής, τή μεγάλη τής άποστολή. Κι έδω είναι πού έρχόμαστε στό θέμα τής 2ης Διεθνοϋς στήν Εϋρώπη.

Κι έδω βρίσκεται τό κλειδί τής έξήγησης για όρισμένα σημάδια ζωής σ' αυτό τό μισοπτώμα. Η Δεύτερη Διεθνή, όπως κι ή Διεθνή τών Συνδικάτων τοϋ Άμστερνταμ, ξανασυσταίνεται. Όχι, βέβαια, μέ τή μορφή πού είχε πριν από τόν πόλεμο. Τό παρελθόν δέν ανασταίνεται – τό νεανικό σφρίγος χάθηκε άνεπιστρεπτι. Τήν Κομμουνιστική Διεθνή δέν μπορεί νά τήν διαγράψει μέ μιά μονοκοντυλιά. Ούτε τόν ιμπεριαλιστικό πόλεμο πού έσπασε τή ραχοκοκκαλιά τής 2ης Διεθνοϋς καί σέ πολλά τής σημεία μάλιστα. Αυτό είναι βασικό γεγονός. Καί είναι άνεπανόρθωτο.

Παρόλη τήν κακοπαθημένη ραχοκοκκαλιά τής, όμως, ή 2η Διεθνή προσπαθεί νά ξανασταθεί όρθια χρησιμοποιώντας άμερικάνικα δεκανίκια, τεντώνοντας τό πανωκόρμι τής όσο καλύτερα μπορεί. Η άλλαγή πού συντελείται αυτή τήν ώρα πρέπει νά εκτιμηθεί όπως τής πρέπει, σύντροφοι. Στή διάρκεια τοϋ ιμπεριαλιστικοϋ πολέμου, ή γερμανική σοσιαλδημοκρατία έμεινε προσκολλημένη στενά καί άνοιχτά στό πλευρό τής άστικής τής τάξης, τοϋ ντόπιου στρατιωτικοϋ μηχανισμού. Η γαλλική σοσιαλδημοκρατία έκανε τό ίδιο στή δικιά τής χώρα. Τί σοί Διεθνής νά ύπάρξει όσο οί σοσιαλδημοκράτες τών διαφόρων χωρών πολεμοϋσαν μέ τέτοια άγριότητα μεταξύ τους, άλληλοκατηγοροϋνταν, άλληλοφαγώνονταν; Τόν καιρό εκείνο, δέν ύπήρχε ή παραμικρή δυνατότητα νά διατηρήσουν κάποιο προσωπείο διεθνισμού, ούτε ίχνος.

Τήν εποχή πού ή ειρήνη ήταν ύπό διαπραγμάτευση, ή κατάσταση αυτή συνεχίστηκε. Η Συνθήκη τών Βερσαλλιών άντιπροσώπευε άπλά καί μόνο τή σφραγίδα πού μπήκε πάνω στά άποτελέσματα τοϋ ιμπεριαλιστικοϋ πολέμου, σέ διπλωματικό χαρτί. Ποϋ χώρος για άλληλεγγϋή; Η κατάσταση παράμεινε ούσιαστικά ίδια καί στήν περίοδο τής κατοχής τοϋ Ρούρ. Νά, όμως, πού ήρθε, τώρα, στήν Εϋρώπη ό μεγάλος άμερικάνικος καπιταλισμός καί λέει: «Νά ένα σχέδιο έπανορθώσεων για σās, κ.κ. μενσεβίκιοι!».

Κι ή σοσιαλδημοκρατία άποδέχεται αυτό τό πρόγραμμα σάν βάση

όλης της πής δραστηριότητας. Τό νέο αυτό πρόγραμμα ένωσε τή σοσιαλδημοκρατία στή Γαλλία, τή Γερμανία, τήν 'Ολλανδία, τήν 'Αγγλία καί τήν 'Ελβετία. Στο κάτω-κάτω, κάθε 'Ελβετός πολίτης έλπίζει ότι ή 'Ελβετία θά πουλάει περισσότερα ρολόγια, άπαξ κι άποκαταστήσει ή 'Αμερική τήν τάξη καί τήν ήσυχία στήν Εύρώπη. "Όλη ή μικροαστική τάξη, πού έκφράζεται πιό συγκροτημένα διαμέσου τής σοσιαλδημοκρατίας, βρίσκει επίσης τήν πνευματική όμόνοια στό πρόγραμμα του άμερικανισμού. Μέ δυό λόγια, ή Δεύτερη Διεθνής άπόκτησε τώρα ένα πρόγραμμα ένότητας: τ'όχει φέρει ό στρατηγός Ντώζ από τήν Ούάσιγκτον. (Χειροκροτήματα).

Γι' άλλη μιά φορά, συναντᾶμε έδώ τό'ίδιο περίεργο πράγμα: όταν ό άμερικάνικος καπιταλισμός ρίχνεται μέ τά μούτρα στήν ξέφρενη ληστεία, τά καταφέρνει νά βγει λάδι, μεταμφιεσμένος σέ όργανωτή καί είρηνοποιό, πού παίζει αυτό τό ρόλο χάρη στίς άνθρωπιστικές άρχές πού έχει από τήν ιστορία. Καί, καθώς περνάει, σκαρώνει καί ένα πρόγραμμα γιά τή σοσιαλδημοκρατία, πολύ άνώτερο από τό έθνικιστικό πρόγραμμα πού είχε αυτή μέχρι χτές. Οι ντόπιες μπουρζουαζίες δείχνουν άμεσα τήν παρουσία τους: δέ μπορούν νά κάνουν τό παραμικρό χωρίς νά τίς βλέπει κανείς τόσο καθαρά σάν νά τίς είχε στήν παλάμη του χεριού του, ένώ ό άμερικάνικος καπιταλισμός φαίνεται ξεμακρός, τά έργα του δέν είναι εύκολο νά τά δει κανείς καθαρά κι όπως όλοι ξέρουν τά έργα του αυτά δέν είναι πάντα άμεμπτα: κι από πάνω είναι κι ή δύναμη - κι αυτό είναι τό σημαντικότερο - ό κολοσσιαίος, άπίστευτος πλούτος πού δέν έχει τό όμοιο του στήν ιστορία καί θαμπώνει τόσο τόν μέσο πολίτη καί τό σοσιαλδημοκράτη.

'Επιτρέψτε μου νά άναφέρω μέ τήν εύκαιρία ότι, στή διάρκεια του περασμένου χρόνου, στά πλαίσια τών καθηκόντων μου, ύποχρεώθηκα νά πάρω μέρος σέ συζητήσεις μέ πολλούς 'Αμερικάνους γερουσιαστές, τόσο του Ρεπουμπλικάνικου όσο καί του Δημοκρατικού κόμματος. 'Από εμφάνιση, είναι όλοι τους χωριάταροι. Δέν είμαι βέβαιος άν σκαμπάζουν από γεωγραφία τής Εύρώπης. Δύσκολα θά τόλεγε κανείς. 'Από εύγένεια, άς δεχτούμε ότι έχουν κάποια ιδέα. "Όταν μιλάνε πολιτικά, έκφράζονται ως έξης: «Είπα στόν Πουανκάρé», «είπα στόν Κώρζον», «έξηγησα στόν Μουσσολίνι»... Αισθάνονται σάν άρχηγοί καί άφεντικά τής Εύρώπης. Κάποιος νεόπλουτος βιομήχανος παραγωγής συμπυκνωμένου γάλατος...(Γέλια). Τό συμπυκνωμένο γάλα, σύντροφου, δέν είναι καθόλου κατώτερο από τό άλλο.

Διαπιστώνω, μάλιστα, ότι είναι πολύ δημοφιλές ανάμεσα στο σημερινό άκροατήριο.... Και κείνος ο πλούσιος συσκευαστής τροφών από το Σικάγο, ή δεν ξέρω γώ από πού, αναφέρεται στους πίο διάσημους άστους πολιτικούς της Εύρώπης με τη γεμάτη σιγουριά συγκατάβαση του κηδεμόνα. Περιμένει από τους άλλους να του φέρονται σαν σέ άφεντικό, νιώθει κιάλας σαν άφεντικό. Και γι' αυτόν άκριβώς τό λόγο είναι πού οι ύπολογισμοί της άγγλικής μπουρζουαζίας νά διατηρήσει τόν ήγετικό της ρόλο θά άποδειχτοϋν λαθεμένοι. Σας ύποσχέθηκα νά καταπαιστώ μ' αυτό τό θέμα κι ήρθε τώρα ή σειρά του.

ΕΠΑ καί Βρεταννία.

Ο βασικός παγκόσμιος άνταγωνισμός συντελείται κατά μήκος της γραμμής της σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ ΕΠΑ καί Άγγλίας. Γιατί; Γιατί ή Άγγλία συνεχίζει νά είναι ή πλουσιότερη καί ισχυρότερη χώρα, πού μόνο ή Άμερική τήν ξεπερνάει. Είναι ο κυριότερος αντίζηλος της Άμερικής, τό μεγαλύτερο έμπόδιο στό δρόμο της. "Αν ή Άγγλία στριμωχτεί ή ύπονομευτεί ή, άκόμα καλύτερα, ριχτεί κατάχαμα, τότε, τί άπομένει;* Τήν Ιαπωνία,

*Στή διακήρυξη (γιά τή δέκατη επέτειο του πολέμου) πού έγραψα με έντολή του Πέμπτου Παγκόσμιου Συνέδριου, ή ιδέα αυτή εκφράζεται ως εξής: «Ο πίο όξύς άνταγωνισμός στον κόσμο άκολουθεί άργά αλλά πεισματικά τή γραμμή της σύγκρουσης συμφερόντων μεταξύ της βρεταννικής άυτοκρατορίας καί των Ένωμένων Πολιτειών. Στή διάρκεια των δύο τελευταίων χρόνων, ίσως νά φάνηκε ότι οι δύο άυτοί γίγαντες είχαν φτάσει σέ μιά σταθερή συμφωνία μεταξύ τους. Η έξωτερική άυτή όψη σταθερότητας, όμως, θά διατηρηθεί μονάχα όσο ή οικονομική άνθηση της Βορειοαμερικανικής Δημοκρατίας θά συνεχίζει νά άναπτύσσεται κύρια στή βάση της ντόπιας άγοράς της. Σήμερα, είναι φανερό ότι ή άνάπτυξη άυτού του είδους πλησιάζει στό τέρας της. Η άγροτική κρίση, πού όρθώνεται στά έρείπια της Εύρώπης, προαναγγέλει κιάλας τήν επικείμενη έμποροβιομηχανική κρίση. Οι παραγωγικές δυνάμεις της Άμερικής είναι ύποχρεωμένες νά βροϋν πλατύ τερους όριζοντες στήν παγκόσμια άγορά. Τό έξωτερικό έμπόριο των Ένωμένων Πολιτειών μπορεί ν' άναπτυχθεί πρώτ' άπ' όλα μόνο σέ βάρος του έμπορίου της Βρεταννίας - ο άμερικάνικος έμπορικός καί πολεμικός

βέβαια, θά τήν κάνουν καλά οί ΕΠΑ εύκολα. Ἡ Ἀμερική ἔχει ὄλους τούς ἄσους στό χέρι: κεφάλαια, σίδερο, πετρέλαιο, πολιτικά πλεονεκτήματα ἀπέναντι στήν Κίνα, πού, τήν «ἐλευθερώνει», μάλιστα, ἀπό τήν Ἰαπωνία. Ἡ Ἀμερική πάντα κάποιον θά ἐλευθερώνει, ἔχει τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἄλλων γιά ἐπάγγελμα. (Γέλια, χειροκροτήματα).

Ὁ κύριος ἀνταγωνισμός εἶναι ἀνάμεσα στίς ΕΠΑ καί τήν Ἀγγλία καί ἡ ὥρα του πλησιάζει ὀλοένα. Ἀπό τά πρῶτα, κίολας, χρόνια τῆς εἰρήνης τῶν Βερσαλλιών, ἡ ἀγγλική ἀστική τάξη δέ νιώθει καί τόσο ἄνετα. Ξέρει τί ἀξίζουν τά κουδουνιστά χρυσά νομίσματα, ἔχει δική της πείρα σ' αὐτό τό θέμα. Καί δέν μπορεῖ νάχει διαφύγει τῆς προσοχῆς της ὅτι, σήμερα, τό δολλάριο βαραίνει περισσότερο ἀπό τή λίρα στερλίνα. Ξέρει ὅτι δέν ὑπάρχει τρόπος νά μὴν ἐκφραστεῖ αὐτή ἡ ὑπεροχή στήν πολιτική. Ἡ ἀγγλική ἀστική τάξη ἔχει δεῖξει τή δύναμη τῆς λίρας στερλίνας στή διεθνή πολιτική καί τώρα νιώθει ὅτι ἡ ὥρα τῆς ἀνατολῆς τῆς ἐποχῆς τοῦ δολλαρίου εἶναι κοντά. Ψάχνει γιά παρηγοριά καί παρηγοριέται μέ αὐταπάτες. Οἱ πιά ἐγκυρες ἀγγλικές ἐφημερίδες γράφουν: «Ναί, οἱ Ἀμερικάνοι εἶναι πολύ πλούσιοι, ἀλλά, σέ τελευταία ἀνάλυση, παραμένουν ἄξεστοι χωριάταροι. Δέν ξέρουν τά κατατόπια τῆς παγκόσμιας πολιτικῆς. Ἐμεῖς, οἱ Ἑγγλέζοι, ἔχουμε μεγάλη πείρα. Οἱ γιάνκηδες μᾶς χρειάζονται γιά συμβουλή καί ἡγεσία. Καί μεῖς, οἱ Ἑγγλέζοι, θά καθοδηγήσουμε στά κατατόπια τῆς παγκόσμιας πολιτικῆς τούς ἐπαρχιώτες συγγενεῖς μας, πού πλούτησαν τόσο ξαφνικά, βασώντας, φυσικά, τή θέση πού μᾶς ἀρμόζει κι εἰσπράττοντας καί προμήθεια γιά τόν κόπο μας ἀπό πάνω».

Ἐπάρχει, βέβαια, κι ἓνα σπειρί ἀλήθειας σ' ὅλα αὐτά. Μίλησα γιά τίς ἀμφιβολίες μου σχετικά μέ τίς γνώσεις τῶν γερουσιαστών πάνω στή γεωγραφία τῆς Εὐρώπης. Εἰλικρινά, δέν παίρνω ὄρκο ὅτι σκαμπάζουν γρῦ. Καί γιά νά πετύχει κανεῖς μεγάλα πράγματα στήν Εὐρώπη, δέν εἶναι κακό νά διαθέτει καί κάποιες γνώσεις γιά τή γεωγραφία της. Ἀλλά πόσο δύσκολο εἶναι γιά μιά κατέχουσα τάξη

στόλος μποροῦν ν' ἀναπτυχθοῦν μόνο σέ θάρος τοῦ ἐμπορικοῦ καί τοῦ πολεμικοῦ στόλους τῆς Βρεταννίας. Ἡ περίοδος τῶν ἀγγλοαμερικάνικων συμφωνιῶν θά παραχωρήσει τή θέση της σέ μιά ὀλοένα καί πιά ἐντονη κρίση, πού, μέ τή σειρά της, προμηνύει ἓνα πόλεμο μιάς κλίμακας πού ποτέ δέν ἔχει γνωρίσει ὁ πλανήτης».

νά μάθει τίς ἐπιστῆμες; Ξέρουμε ὅτι γιὰ τὴν ἀστική τάξη, ἅπαξ καὶ πλουτίσει, δὲν εἶναι καθόλου δύσκολο νά μάθει τίς ἐπιστῆμες. Οἱ γιοῖ τῶν μέ χωριάτικα χοντρόρουχα ντυμένων Μόροζωφ καὶ Μάμοντωφ δὲν παραλλάζουν ἀπὸ τοὺς ἐξ αἵματος κληρονόμους εὐγενῶν οικογενειῶν. Ἡ καταπιεζόμενη τάξη, ἡ ἐργατική τάξη εἶναι πού συναντᾷ δυσκολίες στὸ φτάσιμο, στὴν ἀνάπτυξη καὶ στὴν ἀτάκτηση τῶν στοιχείων ποῦ συνιστοῦν τὴν πνευματική καλλιέργεια. Ἀλλὰ γιὰ μιὰ κατέχουσα τάξη, ἰδιαίτερα γιὰ μιὰ τόσο μυθικά πλούσια ὅσο ἡ ἀμερικάνικη ἀστική τάξη, δὲν εἶναι καθόλου δύσκολο. Θὰ βροῦν, θὰ ἐκπαιδεύσουν ἢ θὰ ἐξαγοράσουν εἰδικούς σὲ κάθε τομέα. Ὁ Ἀμερικάνος τώρα μόλις ἀρχίζει νά παίρνει μυρωδιά τοῦ παγκόσμιου ρόλου του, ἀλλὰ δὲν ἔχει ἀκόμα πλήρη ἐπίγνωση. Ἡ ἄμερικάνικη του «συνειδηση» καθυστερεῖ σὲ σχέση μέ τὸ ἀμερικάνικο καὶ παγκόσμιο «εἶναι» του. Τό ζήτημα πρέπει νά τὸ πλησιάσουμε συνολικά, ὄχι κάνοντας ἀπλῶς μιὰ τομὴ στὴ σημερινή κατάσταση, ἀλλὰ, μέσα στὴ σωστή του προοπτική. Κι εἶναι μιὰ προοπτική ὄχι πολλῶν δεκαετιῶν, ἀλλὰ, μᾶλλον, μερικῶν χρόνων.

Αὐτός ὁ πύργος τῆς Βαβυλώνας τῆς ἀμερικανικῆς οικονομικῆς ἰσχύος πρέπει νά βρεῖ τὴν ἐκφραση του στὸ κάθε τι, κι ἤδη καταφέρνει καὶ ἐκφράζεται μέ κανένα τρόπο, ὅμως, σ' ὅλο του τὸ μεγαλεῖο. Αὐτό ποῦ διαθέτει ἡ καπιταλιστική Εὐρώπη στὴν παγκόσμια πολιτική σήμερα εἶναι ἡ κληρονομιά τῆς οικονομικῆς ἰσχύος της στὸ παρελθόν, ἡ παλιά ἐπιρροή της διεθνῶς ποῦ δὲν ἀνταποκρίνεται πιά στὶς ὑλικές συνθήκες τοῦ σήμερα. Ἡ Ἀμερική δὲν ἔχει μάθει ἀκόμα νά συνειδητοποιεῖ τὴ δύναμη της στὴ ζωή. Αὐτό εἶν' ἀλήθεια. Μαθαίνει γρήγορα, ὅμως, στὸ κασιδιικό κεφάλι τῆς Εὐρώπης. Ἡ Ἀμερική χρειάζεται ἀκόμα τὴν Ἀγγλία γιὰ ὁδηγὸ στὰ κατατόπια τῆς παγκόσμιας πολιτικῆς. Ἄλλ' ὄχι γιὰ πολύ.

Ξέρουμε πόσο γοργὰ ἀλλάζει χαρακτήρα, ἐμφάνιση καὶ μεθόδους ἐνεργείας μιὰ κατέχουσα τάξη ποῦ βρίσκεται σὲ ἄνοδο. Ἄς πάρουμε, λόγου χάρη, τὴ γερμανική ἀστική τάξη. Πόσος καιρὸς πάει ποῦ θεωροῦσαν τοὺς Γερμανοὺς συνεσταλμένους, γαλανομάτηδες ὄνειροπόλους, ἓνα λαὸ «ποιητῶν καὶ διανοητῶν»; Μερικὲς δεκαετίες καπιταλιστικῆς ἀνάπτυξης φτάσανε γιὰ νά μεταμορφώσουν τοὺς Γερμανοὺς ἀστὸς στὴν πιὸ ἐπιθετική, πάνοπλη ἱμπεριαλιστική τάξη. Εἶν' ἀλήθεια πὼς βρῆκαν τὸ μᾶστορη τους προτοῦ προλάβουν νά χαροῦνε. Ὁ χαρακτήρας τοῦ Γερμανοῦ ἀστοῦ ἔχει ὑποστει μιὰ

νέα μεταβολή. Στο στίβο τῆς σημερινῆς Εὐρώπης, ἀποκτᾶ μέ ταχύτητα ὅλες τίς συνήθειες καί τά φερσίματα δαρμένου κοπρόσκυλου.

Ἡ ἀγγλική ἀστική τάξη εἶναι πιό σοβαρή. Ὁ χαρακτήρας τῆς ἔχει διαμορφωθεῖ στό πέρασμα αἰῶνων. Ὁ ταξικός τῆς αὐτοσεβασμός ἔχει εἰσύσει στό αἶμα καί στό μεδούλι τῶν κοκκάλων τῆς, ἔχει ποτίσει τά νεύρα καί τούς ἰστούς τῆς. Θά εἶναι πολύ πιό δύσκολο νά τῆς ξεριζώσεις τήν αὐτοπεποίθηση τοῦ κοσμοκράτορα. Ἀλλά ὁ Ἀμερικάνος θά τήν ξεριζώσει, ἀρκεῖ μόνο νά τό πάρει ζεστά.

Μάταια βαυκαλιζεται ὁ Βρεταννός ἀστός ὅτι θά χρησιμέψει σάν ὁδηγός τοῦ ἀπειρου Ἀμερικάνου. Ναι, μιά μεταβατική περίοδος θά υπάρξει. Ἡ οὐσία δέ βρίσκεται, ὅμως, στίς συνήθειες τῆς διπλωματικῆς ἡγεσίας, ἀλλά στήν ἀληθινή δύναμη, στό ὑπάρχον κεφάλαιο καί τή βιομηχανία. Κι ἂν κοιτάξουμε τά πράγματα ἀπό τήν ἄποψη τῆς οἰκονομίας, οἱ ΕΠΑ καταλαμβάνουν τήν πρώτη θέση στά πάντα, ἀπό βρώμη μέχρι ἀντιτορπιλλικά τελευταίου τύπου. Ἡ παραγωγή τους στά εἶδη πρώτης ἀνάγκης ἀναλογεῖ στό μισό μέχρι τά δύο τρίτα τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς τῆς ἀνθρωπότητος.

Τό πετρέλαιο, πού παίζει τόσο ἐξαιρετικό στρατιωτικά καί βιομηχανικά ρόλο, τῆς ἀμερικανικῆς παραγωγῆς φτάνει τά δύο τρίτα τῆς παγκόσμιας καί, μάλιστα, τό 1923, ἔφτασε τό 72% τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς. Εἶν' ἀλήθεια πώς ὄλο κλαίγονται πώς τ' ἀποθέματά τους σέ πετρέλαιο ἀπειλοῦνται μέ ἐξάντληση. Τά πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, ὁμολογῶ πώς νόμιζα πώς τά γοερά τους κλάματα δέν ἦταν παρά ἓνα συγκινητικό κάλυμμα γιά τήν μελλοντική ἀρπαγή ξένου πετρελαίου. Ἀλλά οἱ γεωλόγοι πράγματι ἐπιβεβαιώνουν ὅτι τό πετρέλαιο τοῦ ἀμερικάνικου ὑπεδάφους, ἐφόσον συνεχίζει νά ἀντλεῖται μέ τό σημερινό ρυθμό ἀντλησης, θά φτάσει κατ' ἄλλους γιά εἰκοσπέντε χρόνια, κατ' ἄλλους γιά σαράντα. Μά σέ εἰκοσπέντε καί σαράντα χρόνια, ἡ Ἀμερική, μέ τό στόλο καί τή βιομηχανία τῆς, θά εἶναι σέ θέση νά παίρνει ἀπό τούς ἄλλους δεκαπλάσιο πετρέλαιο ἀπό τό δικό τῆς. (Γέλια). Μή χάνετε τόν ὕπνο σας, σύντροφοι, μπορεῖτε νά κοιμᾶστε ἤσυχοι ὅτι δέν θά μείνει ἀπό πετρέλαιο. (Γέλια).

Ἡ θέση τῶν ΕΠΑ μέσα στόν κόσμο ἐκφράζεται σέ ἀριθμούς πού δέν ἐπιδέχονται ἀμφισβήτηση ἀπό κανένα. Θά σᾶς δώσω μερικούς ἀπό τούς σημαντικότερους. Οἱ ΕΠΑ παράγουν τό ἓνα τέταρτο ἀπό τήν παγκόσμια σοδεῖά σταριοῦ, περισσότερῶ ἀπό τό ἓνα τρίτο τῆς

βρώμης, σχεδόν τὰ τρία τέταρτα τοῦ καλαμποκιοῦ, τό μισό κάρβουνο, περίπου τό μισό σιδηρομετάλλευμα, περίπου 60% τοῦ σφυρήλατου σιδήρου, τὰ 60% τοῦ άτσαλιοῦ, 60% τοῦ χαλκοῦ, 47% τοῦ λευκοσιδήρου. Οἱ άμερικάνοι σιδηρόδρομοι καλύπτουν τό 36% τῶν σιδηροδρομικῶν δικτύων τοῦ κόσμου. Ὁ έμπορικός της στόλος, πού ἦταν οὔσιαστικά άνύπαρκτος πρῖν άπό τόν πόλεμο, περιλαμβάνει τό 25% τοῦ παγκόσμιου σημερινοῦ τοννάζ και, τέλος, ὁ άριθμός τῶν αὐτοκινήτων πού κυκλοφοροῦν στήν ὑπερατλαντική δημοκρατία φτάνει στό 84,4% ὄλων τῶν αὐτοκινήτων πού ὑπάρχουν στόν κόσμο! Ἐνῶ στήν παραγωγή χρυσοῦ οἱ ΕΠΑ κατέχουν σχετικά μέτρια θέση (14% τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς), τό 44,2% τῶν παγκόσμιων άποθεμάτων ἔχει καταλήξει στά θησαυροφυλάκιά της. Τό έθνικό εισόδημα τῶν ΕΠΑ εἶναι δυόμισυ φορές μεγαλύτερο άπό τό εισόδημα τῆς Ἄγγλιας, Γαλλίας, Γερμανίας και Ἰαπωνίας μαζί. Οἱ άριθμοί αὐτοί άποφρασίζουν γιά τὰ πάντα. Θά άνοιξουν δρόμο μέ τό σπαθί τους, σέ στεριά, θάλασσα κι άέρα.

Τί προλέγουν οἱ άριθμοί αὐτοί γιά τή Μεγάλη Βρεταννία; Κακά μαντάτα. Σημαινουν ἕνα πράγμα: ἡ Ἄγγλια δέ θά γλυτώσει τήν κοινή τύχη τοῦ σωροῦ τῶν καπιταλιστικῶν χωρῶν. Ἡ Ἄμερική θά έπιβάλλει και σ' αὐτή τό δελτίο. Εἶτε άρέσει τοῦ λόρδου Κῶρζον εἶτε ὄχι, θά άναγκαστεῖ νά συμμορφωθεῖ μ' αὐτό τό δελτίο. Αὐτό τό «τελεσιγραφικό» μήνυμα τοῦ στέλνουμε άπό δῶ πού βρισκόμαστε. Πρέπει, ὄμως, νά προσθέσουμε άκόμα: Ὅταν ἔρθει ἡ ὥρα νά άναγκαστεῖ ἡ Ἄγγλια νά άποδεχτεῖ τό δελτίο, όταν ἡ Ἄγγλια φτάσει σέ χάλια τέτοια πού νά τήν άναγκάζουν νά δεχτεῖ τό δελτίο έπίσημα, αὐτό δέν θά γίνει άπευθείας μέ τό λόρδο Κῶρζον - δέν κάνει αὐτός γιά τέτοια, παραεῖναι άπειθαρχος. Ὅχι, αὐτό τό καθήκον θά άνατεθεῖ σέ κάποιον Μακντόναλντ. (Χειροκροτήματα). Ὁ αὐτοσεβασμός τῶν πολιτικῶν τῆς άγγλικῆς άστικῆς τάξης δέν θά τοῦς επιτρέψει νά γίνουν ὑπόλογοι τῆς μεταβίβασης τῆς πιό κραταιᾶς αὐτοκρατορίας τοῦ κόσμου στήν άθλια συνταγή τοῦ δελτίου τῶν Ἄμερικάνων. Ἐδῶ χρειάζεται ἡ καλοκάγαθη εὐγλωττία τῶν Μακντόναλντ, Χέντερσον και τῶν Φαβιανῶν, ὥστε ν' άσκήσουν πίεση στοῦς Ἄγγλους άστούς και νά πείσουν τοῦς Ἄγγλους έργάτες: «Τί ζητᾶμε, δηλαδῆ, νά κάνουμε πόλεμο μέ τήν Ἄμερική; Ὅχι, έμεῖς θέλουμε εἰρήνη, συμφωνία». Καί τί πάει νά πεί συμφωνία μέ τόν μπάρμπα-Σάμ; Οἱ άριθμοί πού σᾶς παρέθεσα εδῶ προηγουμένα μιλάνε άπό μόνοι τους. Δεχτεῖτε τό δελτίο. Αὐτή μόνο τή

συμφωνία δεχόμαστε μαζί σας, άλλη δέν υπάρχει. Ἄν ἀρνηθεῖτε, εἰτοιμασεῖτε γιά πόλεμο.

Ὡς τῶρα, ἡ Ἀγγλία ὑποχωρεῖ μπροστά στήν Ἀμερική βῆμα πρὸς βῆμα. Μπροστά στά μάτια μας, τόσο πρόσφατα πού εἶναι ἀκόμα φρέσκια ἡ ἀνάμνηση, ὁ πρόεδρος Χάρντινγκ προσκάλεσε τήν Ἀγγλία, τή Γαλλία καί τήν Ἰαπωνία στήν Οὐάσινγκτον καί μέτό πιά ἤρεμο καί φυσικό ὕφος τοῦ κόσμου πρότεινε στήν Ἀγγλία - τί; Νά μειώσει ἡ Ἀγγλία τό στόλο της. Τίποτα λιγότερο, τίποτα περισσό-τερο.

Κι, ὅμως, πρὶν ἀπό τόν πόλεμο, ἡ ἐγγλέζικη θεωρία ἦταν ὅτι τό πολεμικό της ναυτικό ἔπρεπε νά εἶναι ἰσχυρό ἐρο ἀπό τή συνδυασμένη δύναμη καί τῶν δύο ἐπόμενων, μετά ἀπό τήν ἴδια, ναυτικῶν δυνάμεων. Οἱ ΕἴΠΑ ἔβαλαν τέρμα σ' αὐτό τό δόγμα μιά γιά πάντα. Σύμφωνα μέ τό ἔθιμο, στήν Οὐάσινγκτον, ὁ Χάρντινγκ ἀρχισε μέ ἐπικλήσεις στήν «ἀγρυπνη συνείδηση τοῦ πολιτισμοῦ» γιά νά καταλήξει δηλώνοντας στήν Ἀγγλία ὅτι πρέπει νά δεχτεῖ κι αὐτή τό δελτίο. Ἔσεῖς θάχετε πέντε μονάδες, ἐγώ (στό μεταξύ) πέντε μονάδες, ἡ Γαλλία τρεῖς, ἡ Ἰαπωνία τρεῖς. Ἀπό πού βγαίνουν αὐτές οἱ ἀναλογίες; Πρὶν ἀπό τόν πόλεμο ὁ ἀμερικάνικος στόλος ἦταν πολύ μικρότερος ἀπὸ τόν ἀγγλικό. Στή διάρκεια τοῦ πολέμου, μεγάλωσε ἀφάνταστα. Κι ἀπό πάνω, ὅποτε τολμήσει ἓνας Ἀγγλος εἰδικός νά διαμαρτυρηθεῖ χτυπώντας συναγερό γιά τήν ἰσχύ τοῦ ἀμερικάνικου πολεμικοῦ ναυτικοῦ, οἱ Ἀμερικάνοι ἐκπρόσωποι τοῦ ναυτικοῦ ἀπαντάνε: «Μά κι ἐμεῖς γι' αὐτό ναυπηγήσαμε τό στόλο μας. Γιά νά ὑπερασπίσουμε τά βρετανικά νησιά σας ἀπό τά γερμανικά ὑποβρύχια».

Γιά φαντάσου, γι' αὐτό ναυπηγήσανε στόλο, λέει. Κάνει καί γι' ἄλλους σκοποῦς, ὅμως. Καί γιατί τότε νά προστρέξει ἡ Ἀμερική στήν περικοπή τοῦ ἀγγλικοῦ πολεμικοῦ ναυπηγικοῦ προγράμματος, ὅπως ζήτησε ἡ Οὐάσινγκτον; Ὅχι, πάντως, ἐπειδὴ δέν εἶναι σέ θέση νά ναυπηγοῦν πολεμικά καράβια ἀρκετά γρήγορα καί, μάλιστα, τά μεγαλύτερα στό εἶδος τους. Ὅχι, σ' αὐτό δέν τοὺς παραβγαίνει κανείς. Δέ μπορεῖ, ὅμως, νά βρεῖ, νά ἐκπαιδεύσει καί νά φτιάξει τά ἀπαραίτητα ναυτικά στελέχη γιά τήν ἐπάνδρωση αὐτῶν τῶν καραβιῶν σέ μικρό διάστημα. Γι' αὐτό, χρειάζεται χρόνος. Ἐδῶ βρίσκεται ἡ ρίζα τῆς δεκάχρονης προθεσμίας πού ἔδωσε ἡ Οὐάσινγκτον. Ὑπερασπίζοντας τό πρόγραμμα περικοπῆς τῆς κατασκευῆς ἀγγλικῶν πολεμικῶν, τά ἀμερικανικά ναυτικά περιοδικά

έγραψαν: «Ήν συνεχίστε νά ὀρθώνετε τόσα ἐμπόδια στό κλείσιμο μιᾶς συμφωνίας, θ' ἀρχίσουμε νά ναυπηγοῦμε ἀράδα θωρηκτά σάν ψωμάκια.» Ἡ ἀπάντηση τοῦ ἐγκυρότερου ναυτικοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἀγγλίας ἦταν περίπου ἡ παρακάτω: «Μά ἐμᾶς ἀπειλεῖτε; Πού ἦμασταν πάντα ὑπέρ τῶν εἰρηνικῶν λύσεων;»

Αὐτό ἐκφράζει ἤδη τήν καινούργια ψυχολογία τῆς ἀγγλικῆς ἀρχουσας τάξης. Συνηθίζει στήν ἰδέα ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά ὑποταχτεῖ στήν Ἀμερική κι ὅτι τό πιά σπουδαῖο εἶναι νά ζητήσῃ... πιά εὐγενική συμπεριφορά. Αὐτό εἶναι τό περισσότερο πού μπορεῖ νά περιμένουν οἱ Εὐρωπαῖοι ἀστοί ἀπό τοὺς Ἀμερικάνους αὔριο.

Στήν ἀναμέτρηση Ἀγγλίας μέ Ἀμερική, οἱ μόνες ὑποχωρήσεις πού θά γίνουν θά εἶναι ἀπό τή μεριά τῆς Ἀγγλίας. Καί, σάν τίμημα γι' αὐτές τίς ὑποχωρήσεις, ὁ ἀγγλικός κᾶπιταλισμός ἐξαγοράζει τό δικαίωμα νά συμμετέχει στίς συμφωνίες πού κλείνει ὁ ἀμερικάνικος κᾶπιταλισμός. Ἔτσι, φαίνεται νά δημιουργεῖται ἕνας συνασπισμός τοῦ ἀγγλικοῦ καί τοῦ ἀμερικάνικου κᾶπιταλισμοῦ. Ἡ Ἀγγλία γλυτώνει τό ρεζιλιεμα, καί μέ τό ἀζημίωτο - βγάζει λεφτά ἀπ' αὐτή της τή συμπεριφορά. Τά εἰσπράττει μέ τίμημα τήν ὑποχώρησή της μπροστά στήν Ἀμερική καί τό καθάρισμα τοῦ ἐδάφους προτοῦ ἀναλάβει ἡ Ἀμερική. Ἡ θέση τῶν ΕἴΠΑ παγκόσμια ἰσχυροποιεῖται τῆς Ἀγγλίας ἐξασθενίζει.

Δέν πᾶνε μέρες, πού ἡ Βρετανία παραιτήθηκε ἀπ' τό σχέδιο πού εἶχε χαράξει προηγούμενα, νά ὀχυρώσει τή Σιγκαπούρη. Δυτυχῶς, δέν ἔχουμε ἐδῶ χάρτη νά δεῖτε. Ἡ Σιγκαπούρη Χόγκ-Κόγκ σημαδεύουν τίς πιά σημαντικές λεωφόρους τοῦ ἱμπεριαλισμοῦ. Ἡ Σιγκαπούρη ἀποτελεῖ τό κλεῖδι ἀνάμεσα στόν Ἰνδικό Ὠκεανό καί τόν Εἰρηνικό. Ἀντιπροσωπεύει μιάν ἀπό τίς σημαντικότερες βάσεις τῆς ἀγγλικῆς πολιτικῆς στήν Ἀπὼ Ἀνατολή. Ἀλλά στόν Εἰρηνικό, ἡ Ἀγγλία μπορεῖ νά ἀσκεῖ τήν πολιτική της εἴτε μέ τήν Ἰαπωνία ἐνάντια στήν Ἀμερική εἴτε μέ τήν Ἀμερική ἐνάντια στήν Ἰαπωνία. Γιά τήν ὀχύρωση τῆς Σιγκαπούρης εἶχαν μαζευτεῖ πελώρια κοντύλια. Κι ὁ Μακντόναλντ ἀναγκάστηκε νά διαλέξει: μέ τήν Ἀμερική ἐνάντια στήν Ἰαπωνία ἢ μέ τήν Ἰαπωνία ἐνάντια στήν Ἀμερική; Κι, ἔτσι, παραιτήθηκε ἀπό τά ἔργα ὀχύρωσης τῆς Σιγκαπούρης.

Βέβαια, ἡ τελευταία λέξη τῆς ἀγγλικῆς ἱμπεριαλιστικῆς πολιτικῆς δέν ἔχει εἰπωθεῖ ἀκόμα. Τό ἐρώτημα μπορεῖ κάλλιστα νά ξαναμπεῖ καί νά πάρει νέα ἀπάντηση. Ἀλλά, στήν παρούσα φάση, βρισκόμαστε στήν ἀρχή τῆς ἐγκατάλειψης ἀπό τήν Ἀγγλία μιᾶς ἀνεξάρτη-

της πολιτικῆς - ἢ μιᾶς συμμαχίας μέ τήν Ἰαπωνία - στόν Εἰρηνικό. Καί ποιός διάταξε (ναί, διάταξε) τήν Ἀγγλία νά σπάσει τή συμμαχία μέ τήν Ἰαπωνία; Ἡ Ἀμερική. Ἕνα σύντομο τηλεγραφεῖο: σπάστε τή συμμαχία μέ τήν Ἰαπωνία. Κι ἡ Ἀγγλία ὑπάκουσε. Στό μεταξύ, ἡ Ἀγγλία ὄλο καί κάνει παραχωρήσεις, ὄλο καί κάνει βήματα πρός τά πίσω.

Κι αὐτό τί σημαίνει, ὅτι ἡ κατάσταση θά συνεχίζεται μέ τόν ἴδιο τρόπο ὡς τό τέλος κι ὅτι ἕνας πόλεμος μεταξύ Ἀμερικῆς κι Ἀγγλίας ἀποκλείεται; Σέ καμιά περίπτωση. Ἀντίθετα, ἡ Ἀγγλία, μέ τίς παραχωρήσεις πού κάνει σήμερα, στρώνει τό ἔδαφος γιά διπλές καί τριδιπλές δυσκολίες αὔριο. Κάτω ἀπό τό κάλυμμα τῆς συνεργασίας, συσσωρεύονται ἀντιφάσεις ἀγνωστές ὡς σήμερα ἐκρηκτικῆς ἰσχύος. Τά πράγματα ὄχι μόνο μπορεῖ, ἀλλά καί πρέπει νά ὀδηγήσουν σέ πόλεμο, γιατί θάναί πολύ δύσκολο γιά τήν Ἀγγλία νά περάσει στή δεύτερη θέση καί νά ἀναδιπλώσει τήν αὐτοκρατορία της. Σ' ἕνα ὀρισμένο σημεῖο, θά ὑποχρεωθεῖ νά κινητοποιήσει ὄλες της τίς δυνάμεις γιά ν' ἀντισταθεῖ μέ τό ὄπλο στό χέρι. Ἀλλά καί στήν περίπτωση ἀνοιχτῆς σύρραξης, ἀπ' ὅσο μποροῦμε νά προβλέψουμε, ὄλοι οἱ οἰωνοί βρίσκονται στό πλευρό τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ Ἀγγλία εἶναι νησί κι ἡ Ἀμερική εἶναι κι αὐτή, κατά κάποιον τρόπο, νησί, ἀλλά πολύ μεγαλύτερο νησί. Γιά τήν καθημερινή της ἐπιβίωση, ἡ Ἀγγλία ἐξαρτᾶται ὀλότελα ἀπό χῶρες πού βρίσκονται ἀπό τήν ἄλλη πλευρά τῆς θάλασσας. Ἡ ἀμερικάνικη «νησιωτική» ἥπειρος, ὅμως, διαθέτει ὄλα ὅσα χρειάζεται, τόσο γιά νά ζήσει ὅσο καί γιά νά διεξαγάγει ἕνα πόλεμο. Ἡ Ἀγγλία ἔχει πολλές ἀποικιακές κτήσεις σέ πολλές θάλασσες κι ὄλες αὐτές ἡ Ἀμερική θά τίς «ἀπελευθερώσει». Μέ τό ἀρχίνισμα τοῦ πολέμου μέ τήν Ἀγγλία, ἡ Ἀμερική θά καλέσει ἑκατομμύρια ἑκατομμυρίων Ἰνδῶν σέ ἐξέγερση γιά νά ὑπερασπίσουν τ' ἀναφαίρετα ἔθνικά τους δικαιώματα. Παρόμοια καλέσματα θ' ἀπευθύνει στους Αἰγύπτιους καί τούς Ἰρλανδοῦς - καμιά ἔλλειψη δέν ὑπάρχει ἀπό αὐτούς πού μπορεῖ νά καλέσει ν' ἀποτινάξουν τό ζυγό τοῦ ἀγγλικοῦ καπιταλισμοῦ. Ὅπως ἀκριβῶς καμώνεται σήμερα ἡ Ἀμερική ὅτι φέρνει κλάδο ἐλαίας, ντυμένη τήν τῆβεννο τῆς εἰρήνης, ἐνῶ μοναδικός της σκοπός εἶναι νά ρουφήξει καί τό μεδούλι ἀκόμα ἀπό τά κόκκαλα τῆς Εὐρώπης, ἔτσι καί σ' ἕνα πόλεμο μέ τήν Ἀγγλία, ἡ Ἀμερική θά ἐμφανιστεῖ ὁ ὑπέρμαχος τῆς χειραφέτησης τῶν ἀποικιακῶν λαῶν.

Ἡ ἀτιμη ἢ ἱστορία τᾶφερε ὄλα δεξιά γιά τόν ἀμερικάνικο

καπιταλισμό: για κάθε του ξνέργεια λεηλασίας, τουχει ένα έτοιμο σύνθημα στό στόμα. Στην Κίνα, τήν πολιτική τών «άνοιχτών θυρών»! Ή Ή Ιαπωνία έπιδιώκει νά διαμελίσει τήν Κίνα καί νά ύποτάξει όρισμένες κινέζικες έπαρχίες, γιατί στήν Ή Ιαπωνία δέν ύπάρχει ούτε σίδηρο, ούτε κάρβουνο, ούτε πετρέλαιο. Αύτά συνιστούν τρία κολοσσιαία πλήν στόν άγώνα τής Ή Ιαπωνίας μέ τίς ΕΠΑ. Γι' αυτό τό λόγο, ή Ή Ιαπωνία προσπαθει νά προσποριστεί τά πλούτη τής Κίνας μέ τήν κατάληψη. Κι οι ΕΠΑ; Αύτές λένε: «Άνοιξτε τίς πόρτες τής Κίνας».

Καί μέ τούς ώκεανούς τί έχει νά μάς πει ή Ή Αμερική; «Έλευθερία τών θαλασσών!» Τί έξαισία πού ήχει στ' αύτί. Τί πράγμα σημαίνει, όμως, στήν πράξη; Σημαίνει: Κάντε πέρα, άγγλικά πολεμικά, μεριάστε νά διαβώ! Τό «Άνοιξτε τίς πόρτες» σημαίνει: Στην πάντα, Ή Ιαπωνία, έγώ διαβαίνω! Στην ούσία, είναι ζήτημα οικονομικής κατοχής, διαφορετικά είπωμένο, ληστείας. Χάρη, όμως, σ' αυτές τίς ειδικές συνθήκες ανάπτυξης τών ΕΠΑ, αυτό τό μαρτύριο τή μιά φαντάζει για φιλειρηνισμός, τήν άλλη παίρνει σχεδόν σουσουμία άπελευθερωτή.

Φυσικά, κι ή Ή Αγγλία διαθέτει μεγάλα πλεονεκτήματα πού άπορρέουν από όλόκληρη τήν ιστορία της στό παρελθόν. Πρώτ' άπ' όλα και πάνω άπ' όλα, διαθέτει ισχυρές βάσεις ύποστήριξης και τούς ισχυρότερους ναυστάθμους του κόσμου. Αύτά ή Ή Αμερική δέν τά έχει. Ή Αλλά, πρώτον, μπορεί νά τά φτιάξει, δεύτερον, μπορεί νά τά καταλάβει, λίγο-λίγο και μέ τό καλό ή μέ τό ζόρι και μιά κι έξω, τρίτον και τελευταίο, οι βάσεις τής Ή Αγγλίας βρίσκονται στις άποικίες της και γι' αυτό άκριβώς είναι ευάλωτες. Ή Αμερική θά βρει συμμάχους και συμπαροστάτες σ' όλα τά μήκη και τά πλάτη τής Γής - ή μεγαλύτερη δύναμη πάντα βρίσκει τέτοιους - και, μαζί μ' αυτούς τούς συμμάχους, ή Αμερική θά βρει τίς βάσεις πού τής χρειάζονται.

Άν, τή στιγμή αύτή, οι ΕΠΑ χρησιμοποιούν τό έπιχείρημα ότι ύπερασπίζονται τή λευκή φυλή έναντια στήν κίτρινη, για νά δέσουν στό άρμα τους τόν Καναδά και τήν Αύστραλία, - δικαιολογώντας έτσι και τήν ναυτική ύπεροχή τους - τότε, στήν έπόμενη φάση, πού μπορεί νάρθει πολύ σύντομα, οι ένάρετοι αύτοί πρεσβυτεριανοί μπορεί νά διακηρύξουν ότι, σέ τελευταία άνάλυση, άκόμα κι οι κίτρινόπετσι λαοί έχουν πλαστεί κατ' εικόνα και όμοίωση του Θεού κι άρα έχουν κάθε δικαίωμα νά άντικαταστήσουν τήν άποικιακή

αυτοκρατορία τῆς Ἀγγλίας μέ τήν οικονομική κυριαρχία τῆς Ἀμερικῆς. Σ' ἓνα πόλεμο ἐνάντια στήν Ἀγγλία, οἱ ΕΠΑ θά βρισκονταν σέ πολύ εὐνοϊκή θέση, μιά καί ἀπό τήν πρώτη κιάλας μέρα θά μπορούσαν νά καλέσουν τούς Ἰνδούς, τούς Αἰγύπτιους καί τόσους καί τόσους ἄλλους ἀποικιακούς λαούς νά ξεσηκωθοῦν κατά τῶν Βρεταννῶν - κι αὐτοί νά τούς προμηθεύουν ὄπλα καί τροφίμα.

Ἡ Ἀγγλία θά πρέπει νά τό σκεφτεῖ δέκα φορές προτοῦ ἐμπλακεῖ σέ πόλεμο μέ τήν Ἀμερική. Ἀλλά, γιά ν' ἀποφύγει τόν πόλεμο, θά ὑποχρεωθεῖ νά ὑποχωρεῖ βήμα-βήμα κάτω ἀπό τήν πίεση τοῦ ἀμερικάνικου καπιταλισμοῦ. Ἡ διεξαγωγή πολέμου χρειάζεται Λόυνη Τζώρτζ καί Τσῶρτσιλ. Γιά τίς ὑποχωρήσεις χωρίς μάχη χρειάζονται Μακντόναλντ.

Ὅτι εἰπώθηκε σέ σχέση μέ τίς ΕΠΑ καί τήν Ἀγγλία ἰσχύει ἐπίσης, μέ τίς ἀντίστοιχες ἀλλαγές καί, κατά κάποιον τρόπο, σέ μικρογραφία, γιά τήν Ἰαπωνία καί, σέ πολύ-πολύ μικρότερη κλίμακα, γιά τή Γαλλία καί τίς ἄλλες δευτερότερες δυνάμεις τῆς Εὐρώπης. Ποιό εἶναι τό μῆλο τῆς ἐριδος στήν Εὐρώπη; Ἡ Ἀλσατία - Λορραίνη, τό Ρούρ, ἡ περιοχή Σάαρ, ἡ Σιλεσία, δηλαδή μικρές, ἀναξιόλογες φετούλες γῆς. Στό μεταξύ, ἡ Ἀμερική καταστρώνει τό σχέδιο τῆς γιά τήν ἐφαρμογή τοῦ δελτίου καί τῶν μερίδων τοῦ καθενός.

Σ' ἀντίθεση μέ τήν Ἀγγλία, ἡ Ἀμερική δέν ἐτοιμάζεται γιά τή δημιουργία κανενός ἀμερικάνικου στρατοῦ, καμιάς ἀμερικάνικης ἀποικιακῆς διοίκησης γιά τίς ἀποικίες, μαζί καί τήν Εὐρώπη. Θά τοῦς «ἐπιπρέψει» νά διατηρήσουν στή χώρα τους μιά ρεφορμιστική, φιλειρηνική, ξεδοντιασμένη τάξη, μέ τή συμπαράσταση τῆς σοσιαλ-δημοκρατίας, μέ τή βοήθεια τῶν (Γάλλων) Ριζοσπαστῶν κι ἄλλων κομμάτων τῆς μεσαίας τάξης καί σέ βάρος τῶν ἀντίστοιχων λαῶν. Καί θά τοῦς κάνει νά ποῦν μέ τό ζόρι κι εὐχαριστῶ (γιά ἓνα ὀρισμένο διάστημα) πού δέν παραβίασε τήν «ἀνεξαρτησία» τους. Αὐτό εἶναι τό σχέδιο τοῦ ἀμερικάνικου καπιταλισμοῦ κι αὐτό εἶναι τό πρόγραμμα πού τρέφει τήν ἀναζωογόνηση τῆς Δεύτερης Διεθνούς.

Προοπτική πολέμων καί ἐπαναστάσεων

Τό «φιλειρηνικό» πρόγραμμα τῆς Ἀμερικῆς νά βάλει ὀλόκληρον τόν κόσμον κάτω ἀπό τόν ἐλεγχό τῆς δέν εἶναι καθόλου ἓνα εἰρηνικό

πρόγραμμα. Τό αντίθετο, έγκυμονεΐ πολέμους καΐ τά μεγαλύτερα έπαναστατικά ξεσπάσματα. Δέν έπεκτεινεΐ τό στόλο της ή 'Αμερική γιά τό τίποτα. Ξχει πέσει στήν κατασκευή έλαφρών καΐ βαρέων καταδρομικών μέ τά μούτρα. Κι όταν ή 'Αγγλία διαμαρτύρεται μέ τρέμουλο στήν ψιθυριστή της φωνή, ή 'Αμερική άποκρίνεται: Νά βάλεις καλά στό μυαλό σου ότι δέν έχω μόνο τήν άναλογία πέντε πρός πέντε μέ σένα, αλλά καΐ πέντε πρός τρία μέ τήν 'Ιαπωνία κι ή 'Ιαπωνία διαθέτει υπερβολικά πολλά έλαφρά καταδρομικά, πράγμα πού μέ ύποχρεώνει νά άποκαταστήσω τήν ίσορροπία.

'Η 'Αμερική διαλέγει τό μεγαλύτερο πολλαπλασιαστή καΐ τόν πολλαπλασιάζει μέ τό συντελεστή της στήν Ούάσινγκτον. Κι οι άλλοι δέν μπορούν νά τής παραβγούν, γιατί, όπως λέει ώμά ή ίδια ή 'Αμερική, είναι σέ θέση νά φτιάχνει σειρά τά καράβια, σάν ψωμάκια.

'Η προοπτική πού μάς παρέχει αυτό τό πράγμα είναι ή προοπτική του μεγαλύτερου σκυλοκαυγά, μέ θαλασσινό στίβο τόν 'Ατλαντικό καΐ τόν Ειρηνικό, ύπό τόν όρο βέβαια ότι θά μπορέσει νά διατηρήσει ή άστική τάξη τήν παγκόσμια έξουσία γιά άρκετό χρονικό διάστημα. Γιατί είναι δύσκολο νά διανοηθεΐ κανείς πώς οι μπουρζουαζίες όλων τών χωρών θ' άποτραβηχτούν καλόβολα στή σκιά καΐ θά δεχτούνε νά γίνουν άπλά πρωτοπαλλήκαρα τών 'Αμερικάνων χωρίς τουφεκιά - όχι, αυτό δέν είναι καθόλου πιθανό. Οι αντίφάσεις παραείναι μεγάλες, οι όρέξεις παραείναι άχόρταγες, ή παρόρμηση νά διατηρηθεΐ ή παλιά έξουσία παραείναι ίσχυρή, οι συνήθειες του κοσμοκράτορα παραέχουν διαποτίσει τήν 'Αγγλία. 'Αναμφισβήτητα, θά σημειωθούν στρατιωτικές συγκρούσεις. 'Η έποχή του «είρηνοποιού» άμερικανισμού, πού φαίνεται νά ξανοίγεται σήμερα, στρώνει άπλά τό δρόμο γιά νέους πολέμους σέ μιά κλίμακα χωρίς προηγούμενο, μιås άγριότητας άφάνταστα τερατώδικης.

'Αν, τώρα, γυρίσουμε στό έρώτημα πού τοποθέτησα στό έπίκεντρο τής έκθεσής μου, δηλαδή, στό έρώτημα τί προοπτικές έχει ό ρεφορμισμός στήν Εύρώπη, τέτοιος πού τόν ξέρουμε σήμερα, τότε, ή άπάντηση μας είναι: Σ' ένα όρισμένο βαθμό, οι προοπτικές του εύρωπαϊκού ρεφορμισμου είναι οι ίδιες μέ τις προοπτικές του άμερικάνικου «φιλειρηνισμού». 'Αν τά μέτρα πού έχουν γιά σκοπό τή μεταμόρφωση τής Εύρώπης σέ άμερικάνικη κτήση νέου τύπου φέρουν κάποιο σχετικά έπιτυχές άποτέλεσμα, δηλαδή, αν δέν προσκρούσουν μέσα στά έπόμενα λίγα χρόνια, στή αντίσταση τών λαών ή αν δέν διακοπούν από πόλεμο ή έπανάσταση, τότε σέ

άντιστοιχία μέ τήν έπιτυχία αύτή, ή εύρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία, σάν σκιά τοῦ άμερικάνικου ήμπεριαλισμοῦ, θά διατηρήσει ώς ένα βαθμό τήν έπιρροή της.

Στήν Εύρώπη θά έγκαθιδρυθεῖ μιά άσταθής ίσορροπία, στηριγμένη στά άπομεινάρια τής παλιᾶς ισχύος και στά στοιχεῖα μιάς νέας και λιπῆς διαβίωσης κατά τίς συνταγές τών τυποποιημένων άμερικανικών μερίδων μέ τό δελτίο. "Ολ' αύτά θά γαρνιριστοῦν μέ ένα ιδεολογικό άμάλγαμα πού θ' άποτελεῖται άπό τά ξαναζεσταμένα δόγματα πού σερβίρει ή εύρωπαϊκή σοσιαλδημοκρατία, καρυκευμένα μέ άμερικάνικη σάλτσα άπό κουακέρικο φιλειρηνισμό. Δύσκολα μπορεῖ νά φανταστεῖ κανείς κάτι πιό άναγουλιαστικό και πιό αισχρό άπό αύτή τήν προοπτική.

Τό έρώτημα λοιπόν, δέν πρέπει νά πάρει τή διατύπωση: Ποιές οι δυνάμεις τής εύρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας; Άλλά, σωστότερα: Τί πιθανότητες υπάρχουν ότι ό άμερικάνικος καπιταλισμός θά πετύχει, χρηματοδοτώντας τσιγκούνικα τήν Εύρώπη, νά στήσει στά πόδια του ένα νέο καθεστώς εκεί; Είναι άδύνατον νά κάνουμε, έδω, άκριβείς προβλέψεις. Άκόμα λιγότερο μπορούμε νά όρίσουμε ήμερομηνίες. Πρέπει νά άρκεστοῦμε στήν κατανόηση τών νέων μηχανισμών στίς παγκόσμιες σχέσεις, στήν ξεκάθαρη άφομοίωση τών βασικών παραγόντων πού θά καθορίσουν τήν κατάσταση στήν Εύρώπη, γιά νά μπορέσουμε, μ' αύτή τήν προοπτική, νά παρακολουθήσουμε τήν πορεία τών γεγονότων, πού θά εκφράζουν τίς έπιτυχίες και τίς άποτυχίες τοῦ μεγάλου άρχιαφεντικού τής έποχής μας, τών Ένωμένων Πολιτειών τής Βόρειας Άμερικής. Αυτό θά μᾶς έπιτρέψει νά άντιληφθοῦμε τούς πολιτικούς έλιγμούς τής εύρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας και νά αύξήσουμε έτσι τό ένεργητικό τής πολιτικής θεωρίας τής έργατικής τάξης.

Είναι άπόλυτα άναμφισβήτητο ότι, άπό τήν στιγμή πού πρωτογενήθηκαν αύτές οι άντιφάσεις πού όξύνθηκαν παραπέρα άπό τόν πόλεμο και έπισφραγίστηκαν διπλωματικά στίς Βερσαλλίες μέ τήν ειρήνη πού ύπογράφηκε εκεί και ξαναβάθυναν κι άλλο μέ τήν παραπέρα ανάπτυξη τών ταξικών άγώνων στήν Εύρώπη - είναι άπόλυτα άναμφισβήτητο ότι όλες αύτές οι άντιφάσεις συνεχίζουν σήμερα νά υπάρχουν και νά χάσκουν σάν άνοιχτές πληγές. Κι οι ΕΠΑ θά συγκρουστοῦν μ' αύτές τίς άντιφάσεις μ' όλη τους τή σφοδρότητα.

Είναι πολύ δύσκολη δουλειά νά έπιβάλλει κανείς δελτίο σέ μιά

πεινασμένη χώρα. Τό γνωρίζουμε από δική μας πείρα. Είναι αλήθεια ότι περάσαμε άπ' αυτή τήν έμπειρία κάτω άπό διαφορετικές συνθήκες και βασισμένοι σέ άλλες άρχές, ύπακούοντας στό σιδερένιο νόμο του άγώνα γιά τή σωτηρία μιås έπαναστατημένης χώρας. Περνώντας μέσα άπ' αυτήν τήν έμπειρία, όμως, πειστήκαμε ότι ένα καθεστώς μερίδων πείνας είναι δεμένο μέ τραντάγματα και σπασμούς, πού, στήν κορύφωσή τους, έδωσαν τή ζοφερή έξέγερση στην Κρονστάνδη.

Σήμερα, άπό τίς ίδιες τίς καπιταλιστικές της βλέψεις κι όδηγούμενη άπό τή λογική τής ιμπεριαλιστικής άρπαχτικότητας, ή 'Αμερική έπιχειρεί τό πείραμα τών μερίδων μέ δελτίο σέ τεράστια κλίμακα και σέ πολλούς άνθρώπους. Τό σχέδιο αυτό δέν θά περάσει χωρίς νά βρεί αντίσταση, χωρίς νά ξεσηκώσει μιá άγρια πάλη ανάμεσα στις τάξεις κι ανάμεσα στά έθνη. Όσο περισσότερο τείνει νά μεταμορφωθεί ή ισχύς του άμερικάνικου καπιταλισμού σέ πολιτική άυτοπεποίθηση - κι αυτό θά έπιταχύνεται μέ γεωμετρικούς ρυθμούς - όσο περισσότερο θά έπεκτείνεται ό άμερικάνικος καπιταλισμός διεθνώς, όσο περισσότερα διατάγματα έκδώσουν οι άμερικάνικες τράπεζες πρός τίς κυβερνήσεις τής Εύρώπης, τόσο μεγαλύτερη, τόσο συγκεντρωτικότερη, τόσο άποφασιστικότερη θά είναι ή αντίσταση τών πιό πλατιών εύρωπαϊκών μαζών, όχι μόνο ανάμεσα στους εργάτες, αλλά και στους μικροαστούς και στους άγρότες. Γιατί, κυρία 'Αμερική, δέν είναι και τόσο άπλό ζήτημα, όσο φαντάζεσαι, νά φέρεις τήν Εύρώπη σέ άποικιακή κατάσταση! (Θυελλώδη χειροκροτήματα).

Βρισκόμαστε μπροστά σ' αυτή τήν πορεία: μπροστά στην άπαρχή της. Σήμερα, γιά πρώτη φορά σέ μιá σειρά έτών, ή γερμανική εργατική τάξη νιώθει ένα έλαφρό έστω και περιορισμένο ξαλάφρωμα. Όπως όλοι ξέρετε, όταν ένας εργάτης φτάσει νά νιώσει τρομερή έξάντληση, μετά άπό μιá παρατεταμένη πείνα, γίνεται πολύ ευαίσθητος άκόμα και μέ τήν πιό προσωρινή άνακούφιση.

Αυτό τό μικρό ξαλάφρωμα τό δίνουν σήμερα στό Γερμανό εργάτη μέ τή σταθεροποίηση του μάρκου και τών μεροκάματων. Γι' αυτό τό λόγο, ή γερμανική σοσιαλδημοκρατία ξαναπέτυχε μιá όρισμένη πολιτική σταθερότητα, δηλαδή μιá πρόσκαιρη σταθερότητα. Άλλά δέν θά διαρκέσει γιά πολύ. 'Η 'Αμερική δέν έχει σκοπό νά αύξήσει

τίς μερίδες πού παίρνουν μέ τό δελτίο οί Γερμανοί, πολύ περισσότερο δέν έχει σκοπό νά αύξησει τίς μερίδες τών Γερμανών έργατών. Τό ίδιο θά ισχύσει γιά τούς Γάλλους καί τούς Άγγλους έργάτες πού στέκονται δευτέροι καί τρίτοι στήν ούρά, μέ σειρά προτεραιότητας.

Γιατί τί είναι αυτό πού χρειάζεται ή Άμερική; Χρειάζεται νά εξασφαλίσει τά κέρδη της σέ βάρος τών εργαζόμενων μαζών τής Εύρώπης, σταθεροποιώντας, μ' αυτό τόν τρόπο, τήν προνομιούχα θέση του άνώτερου στρώματος τής άμερικάνικης εργατικής τάξης. Ο άμερικάνικος καπιταλισμός δέν μπορεί νά συντηρηθεί άν δέν συντηρήσει τήν άμερικάνικη εργατική άριστοκρατία. Άν δυσανεστήσει τόν Γκόμπερς καί τά συνδικάτα του, άν δυσανεστήσει τούς τεχνικά έξειδικευμένους καλοπληρωμένους έργάτες, τό πολιτικό καθεστώσ του άμερικάνικου καπιταλισμού θά βουτήξει στό γκρεμό μέ τό κεφάλι. Μά μπορεί νά κρατήσει τήν άμερικάνικη εργατική άριστοκρατία στήν προνομιούχα της θέση, άπλά καί μόνο ρίχνοντας τούς «πληβείους», τόν εργατικό «όχλο» τής Εύρώπης στό δελτίο του κρούου καί τής πείνας, σέ μερίδες καθορισμένες καί ζυγισμένες μέ άκαμπτα τσουχτερά κριτήρια;

Όσο μακρύτερα βαδίσει σ' αυτό τό μονοπάτι, τόσο δυσκολότερο θά γίνεται γιά τήν σοσιαλδημοκρατία τής Εύρώπης νά σηκώνει τό εύαγγέλιο του άμερικανισμού ψηλά γιά νά τό προσκυνήσουν οί εργατικές μάζες τής Εύρώπης. Όλο καί συγκεντρωτικότερη θά γίνεται ή αντίσταση τής εύρωπαϊκής εργατιάς ενάντια στόν άφέντη τών άφεντικών, ενάντια στόν άμερικάνικο καπιταλισμό. Όλο καί πιό έπιταχτικά, όλο καί πιό πραχτικά, όλο καί πιό μαχητικά θά ήχει τό σύνθημα τής πανευρωπαϊκής επανάστασης στήν κρατική του μορφή - **Σοβιετικές Ένωμένες Πολιτείες τής Εύρώπης** - γιά τούς Εύρωπαίους έργάτες.

Τί κάνει ή σοσιαλδημοκρατία γιά νά μουδιάσει καί νά δηλητηριάσει τή συνείδηση τών Εύρωπαίων έργατών; Τούς λέει ότι έμεις - όλόκληρη ή Εύρώπη, ή διαμελισμένη καί κομμένη σέ φέτες από τήν Ειρήνη τών Βερσαλλιών - δέν μπορούμε νά τό βγάλουμε πέρα χωρίς τήν Άμερική. Μά τό εύρωπαϊκό Κομμουνιστικό Κόμμα θά πει: Ψέματα λέτε, άν τό θέλαμε, θά τό μπορούσαμε. Τίποτα δέν ύπάρχει πού νά μās ύποχρεώνει νά μεινουμε μιά Εύρώπη άτόμων. Μά, άκριβώς, ή επαναστατική εργατική τάξη θά ένοποιήσει τήν Εύρώπη, μεταμορφώνοντας την στίς προλεταριακές Ένωμένες Πολιτείες

της Εύρώπης. (Χειροκροτήματα). Ἡ Ἀμερική εἶναι ἰσχυρή. Ἀπέναντι στό ἀγγλικό νησάκι, πού στηρίζεται στίς ἀποικίες του στόν ὑπόλοιπο κόσμο, ἡ Ἀμερική εἶναι πανίσχυρη. Ὅμως, ἐμεῖς λέμε: Ἀπέναντι στήν ἐνωμένη ἐργατοαγροτική Εὐρώπη, ἐνωμένη μαζί μας σέ μιά μοναδική σοβιετική ὁμοσπονδία, ἡ Ἀμερική θά ἀποδειχτεῖ τελειῶς ἀνίσχυρη. (Χειροκροτήματα).

Ὁ ἀμερικάνικος καπιταλισμός τό νιώθει αὐτό. Δέν ὑπάρχει πιά ὀρκισμένος καί πιά ἄγριος ἐχθρός τοῦ μπολσεβικισμοῦ ἀπό τόν ἀμερικάνικο καπιταλισμό. Ὁ Χιούζ καί ἡ πολιτική του δέν εἶναι παιχνίδια τῆς φαντασίας. Δέν πρόκειται γιά ἰδιοτροπία: εἶναι ἔκφραση τῆς θέλησης τοῦ καπιταλισμοῦ μέ τή μεγαλύτερη συγκέντρωση στόν κόσμο, πού σήμερα μπαινεῖ στήν ἐποχή τῆς ἀνοιχτῆς πάλης γιά τήν αὐτοκρατορία του πάνω στόν πλανήτη. Συγκρούεται μέ μᾶς, μόνο καί μόνο ἐπειδή οἱ δρόμοι τοῦ Εἰρηνικοῦ ὁδηγοῦν στήν Κίνα καί τή Σιβηρία. Ἡ σκέψη νά ἀποικίσει τή Σιβηρία εἶναι μιά ἀπό τίς πιά ἀγαπημένες σκέψεις τοῦ ἀμερικάνικου ἱμπεριαλισμοῦ. Ἀλλά νά: ἐκεῖ στέκεται ἕνας φρουρός! Κατέχουμε τό μονοπώλιο ἐξωτερικοῦ ἐμπορίου. Κατέχουμε τίς σοσιαλιστικές ἀπαρχές τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο ἐμπόδιο στό δρόμο τῆς αὐταρχικῆς κυριαρχίας καί ἐξουσίας τοῦ ἀμερικάνικου ἱμπεριαλισμοῦ.

Ἀκόμα κι ὅταν μπεῖ ὁ ἀμερικάνικος καπιταλισμός στήν Κίνα, μέ τό σύνθημα του γιά «ἀνοιχτές πόρτες» - καί διεισδύει στήν Κίνα ὀλοένα - βρίσκει στίς λαϊκές μάζες τῆς Κίνας ὄχι τή θρησκεία τοῦ ἀμερικανισμοῦ, ἀλλά τό πολιτικό πρόγραμμα τοῦ μπολσεβικισμοῦ, μεταφρασμένο στά κινέζικα. (Χειροκροτήματα). Οὔτε τοῦ Οὐίλσον, οὔτε τοῦ Χάρντινγκ, οὔτε τοῦ Κοῦλιτζ, οὔτε τοῦ Μόργκαν, οὔτε τοῦ Ροκφέλλερ, οὔτε κανενός τέτοιου τό ὄνομα βρίσκεται στά χεῖλη τῶν Κινέζων κούληδων καί ἀγροτῶν. Τό ὄνομα τοῦ Λένιν (Χειροκροτήματα) εἶναι πού προφέρουν μέ ἔκσταση, ὄχι μόνο στήν Κίνα, ἀλλά καί σ' ὀλόκληρη τήν Ἀνατολή.

Οἱ ΕΠΑ εἶναι σέ θέση νά ὑπονομεύσουν τή Μεγάλη Βρεταννία μονάχα μέ συνθήματα γιά τή χειραφέτηση τῶν λαῶν. Στά χεῖλη τῆς εἶναι ἡ πολιτική τῆς ὑποκρισίας, ὅπως ἀκριβῶς καί μέ τήν εἰρηνευτική τῆς πολιτική στήν Εὐρώπη. Ἀλλά, στήν Ἀνατολή, πλάι στόν Ἀμερικάνο πρόξενο, στόν Ἀμερικάνο ἐμπορο καί στόν Ἀμερικάνο καθηγητή, πλάι στόν Ἀμερικάνο δημοσιογράφο, στέκουν πολεμιστές, ἐπαναστάτες πού στάθηκαν ἱκανοί νά μεταφράσουν τό ἀπελευθερωτικό πρόγραμμα τῶν μπολσεβίκων στή δικιά

τους γλώσσα. Παντοῦ, τόσο στήν Εὐρώπη, όσο καί στήν Ἀσία, ὁ ἰμπεριαλιστικός ἀμερικανισμός συγκρούεται μέ τόν ἐπαναστατικό μπολσεβικισμό. Αὐτές, σύντροφοι, εἶναι οἱ δύο κυρίαρχες δυνάμεις τῆς σύγχρονης μας ἱστορίας.

Θυμᾶμαι ὅτι, τό 1919, σέ μιά συζήτηση μέ τόν Βλαντίμιρ Ἴλιτς σχετικά μέ τήν ἐπίσκεψη τοῦ Οὐίλσον στήν Εὐρώπη καί σχολιάζοντας τό γεγονός ὅτι ὀλόκληρος ὁ ἀστικός τύπος ἦταν γεμάτος ὁ μισός μέ τ' ὄνομα τοῦ Οὐίλσον κι ὁ μισός μέ τ' ὄνομα τοῦ Λένιν, εἶπα ἀστειευόμενος: «Λένιν καί Οὐίλσον - νά οἱ δύο ἀποκαλυπτικές δυνάμεις τῆς σύγχρονης ἱστορίας». Ὁ Βλαντίμιρ Ἴλιτς γέλασε. Φυσικά, τόν καιρό ἐκεῖνο δέν συνειδητοποιοῦσα μέ τί τεράστιο περιεχόμενο θά γέμιζε ἡ ἱστορία ἐκεῖνο τό καλαμπούρι. Ὁ λενινισμός κι ὁ ἀμερικάνικος ἰμπεριαλισμός - αὐτές οἱ δύο δυνάμεις μόνο εἶναι πού ἀντιμάχονται μεταξύ τους στήν Εὐρώπη· αὐτές οἱ δύο δυνάμεις μόνο εἶναι πού διασχίζουν τόσο τήν Ἀτλαντικό όσο καί τόν Εἰρηνικό. Ἡ τύχη τῆς ἀνθρωπότητας κρέμεται ἀπό τήν ἔκβαση τοῦ ἀγώνα ἀνάμεσα σ' αὐτές τίς δύο δυνάμεις.

Ὁ ἀμερικάνικος ἐχθρός εἶναι πολύ πιό συγκεντρωμένος καί δυνατός ἀπό τούς χωρισμένους εὐρωπαϊκοὺς ἐχθρούς. Ἀλλά κι ἡ δικιά μας δύναμη εἶναι συγκεντρωμένη κι ὁ ἐχθρός μας συγκεντρώνει τούς ἐργάτες τῆς Εὐρώπης. Ἡ ἀναζωογόνηση τῆς Δεύτερης Διεθνούς εἶναι ἀπλά ἓνα προσωρινό κι ἐξωτερικό σύμπτωμα τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐργατική τάξη τῆς Εὐρώπης βρίσκεται ὑποχρεωτικά στή θέση νά ἀντιλαμβάνεται καί νά παλεύει ὄχι σέ ἐθνική ἀπλά, ἀλλά σέ ἡπειρωτική κλίμακα. Κι όσο πλατύτερες εἶναι οἱ ἐργατικές μάζες πού θά νιώθουν τήν ἀνάγκη νά ἀντισταθοῦν, όσο εὐρύτερη θά γίνεται ἡ βάση τῆς ἀντίστασης, τόσο ἐπαναστικότερες θά εἶναι, χωρίς ἀμφιβολία, οἱ ἰδέες πού θά κερδίζουν ἔδαφος. Κι όσο ἐπαναστικότερες εἶναι οἱ ἰδέες, τόσο εὐνοϊκότερο θά εἶναι τό ἔδαφος γιά τό μπολσεβικισμό. Κάθε ἐπιτυχία τοῦ ἀμερικανισμοῦ, στό βαθμό πού ὁ ἀμερικανισμός θά συνεχίζει νά σημειώνει ἐπιτυχίες, θά δείχνει τή συγκεντροποίηση τῆς βάσης γιά τήν ἀνάπτυξη τοῦ μπολσεβικισμοῦ - μ' ἀκόμα συγκεντρωτικότερη κι ἐπαναστατικότερη μορφή, σ' ἀκόμα πιό γιγάντια κλίμακα. Τό μέλλον δουλεύει γιά μᾶς!

Μιά κι ἀπευθύνομαι σέ συγκέντρωση πού συγκάλεσαν οἱ φίλοι τῆς φυσικομαθηματικῆς σχολῆς, ἀφοῦ σᾶς ἔκανα μιά ἐπαναστατική

μαρξιστική κριτική στόν άμερικανισμό, σύντροφοι, έπιτρέψτε μου νά τονίσω ότι μέ τήν κριτική αυτή δέν έννοούμε καθόλου ότι πρέπει νά πετάξουμε ό,τι είναι άμερικάνικο στή θάλασσα. Δέν έννοούμε ότι πρέπει ν' άρνούμαστε νά διδασκόμαστε από τούς Άμερικάνους καί τόν άμερικανισμό ό,τιδ ήποτε μπορεί καί πρέπει νά μάθει κανείς άπ' αυτούς. Μάς λείπει ή άμερικάνικη τεχνική κι ή έξειδίκευσή τους στήν έργασία. Τό θεμέλιο τής τεχνολογίας είναι ή έπιστήμη: οι φυσικές έπιστήμες, ή φυσική, τά μαθηματικά.

Άκολουθώντας αυτή τή γραμμή, πρέπει νά δοθοΰμε όλόψυχα στό καθήκον νά φτάσουμε καί νά ξεπεράσουμε τούς Άμερικάνους. Νά σπειρούμε τό μπολσεβικισμό κατά τόν άμερικάνικο τρόπο - νά ποιό είναι τό καθήκον μας! Νά μπολιαστοΰμε μέ τήν άμερικάνικη τεχνολογία. Σήμερα, πού έχουμε άπό τήν άποψη αυτή τά χάλια μας, κατορθώνουμε ώστόσο νά κρατηθοΰμε μέ τίς δικές μας δυνάμεις. Στο μέλλον, όμως, ό άγώνας μπορεί νά πάρει πελώριες διαστάσεις. Άλλά είναι εύκολότερο νά μπολιαστοΰμε έμεις μέ τό καλά τοΰ άμερικανισμού, παρά νά καταφέρει νά έπιβάλει ό άμερικάνικος καπιταλισμός δελτίο στήν Εύρώπη καί σ' όλόκληρο τόν κόσμο. Άν μπολιαστοΰμε μέ τά μαθηματικά, μέ τήν τεχνολογία, άν άμερικανοποιήσουμε τήν εύθραυστη άκόμα σοσιαλιστική βιομηχανία μας, τότε, μπορούμε νά ποΰμε μέ δεκαπλασιασμένη αύτοπεποίθηση ότι τό μέλλον δουλεύει όλότελα καί άποφασιστικά σ' όφελός μας. Ό άμερικανοποιημένος μπολσεβικισμός θά συντρίψει καί θά έκπορθήσει τόν ίμπεριαλιστικό άμερικανισμό.

ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΑΜΕΡΙΚΗ

Κείμενο óμιλίας πού έκφωνήθηκε στις 15 Φλεβάρη 1926 κι εκδόθηκε, μαζί μέ τό κείμενο óμιλίας τής 28 'Ιούλη 1924 μέ θέμα « 'Ο στίβος τής προλεταριακής επανάστασης», από τις «Σοβιετικές Κρατικές 'Εκδόσεις» σέ βιβλίο μέ γενικό τίτλο «Εύρώπη και 'Αμερική». 'Η ελληνική μετάφραση έγινε από ανάπτυπωση τής άγγλικής, όπως δημοσιεύτηκε στά τεύχη 'Απρίλη και Μάη 1943 του περιοδικού «Τέταρτη Διεθνής».

Οί δύο πόλοι του εργατικού κινήματος ό πιδ τέλειος τύπος συμφιλωτισμού

Σύντροφοι,

Τό σύγχρονο παγκόσμιο εργατικό κίνημα είναι πολωμένο· δύο πόλοι είναι πού καθορίζουν και μάλιστα μέ καθαρότητα άνεπανάληπτη τις δυό βασικές τάσεις πού υπάρχουν μέσα στην παγκόσμια εργατική τάξη. 'Ο ένας πόλος, ό επαναστατικός, βρίσκεται στή χώρα μας, στή Σοβιετική 'Ενωση. 'Ο άλλος πόλος, ό συμφιλωτικός, στις 'Ενωμένες Πολιτείες. Ποτέ στό παρελθόν δέν υπήρξαν τόσο τελειοποιημένες μορφές και μέθοδες ρεφορμισμού, δηλαδή πολιτικής συμβιβασμού μέ τήν άστική τάξη, όπως αυτές πού συναντιόνται στό εργατικό κίνημα τής 'Αμερικής τά τελευταία δυό-τρία χρόνια.

'Η πολιτική του συμβιβασμού των τάξεων δέν είναι καινούργιο φρούτο· τήν έχουμε διαπιστώσει τόσο μέ τά μάτια τής ιστορίας, όσο και μέ τά δικά μας. 'Η εκτίμηση μας ήταν - κι αυτό σέ σχέση μέ τό παρελθόν ήταν σωστό - ότι ή πιδ τελειοποιημένη μορφή όπορτουνισμού τής προπολεμικής εποχής μας είχε δοθει από τήν 'Αγγλία, όπου δημιουργήθηκε ό τελειοποιημένος τύπος συντηρητικού συνδικαλιστικού ρεφορμισμού. Σήμερα όμως είναι ανάγκη νά πούμε ότι ό άγγλικός συνδικαλισμός τής κλασικής εποχής, τής εποχής δηλαδή του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα, έχει μέ τό σημερινό άμερικάνικο όπορτουνισμό τήν ίδια σχέση πού έχει κι ή χειροτε-

χνία μ' ένα αμερικάνικο εργοστάσιο.

Στίς σημερινές ΕΠΑ υπάρχει πλατύ κίνημα σωματείων πού αυτοονομάζονται σωματεία τής επιχείρησης, δηλαδή σωματεία πού, αντίθετα από τά εργατικά σωματεία, περιλαμβάνουν όχι μόνο εργάτες αλλά και εργοδότες ή μάλλον εκπρόσωπους και τών δυό. Μ' άλλα λόγια, τό φαινόμενο του καιρού τής συντεχνιακής οργάνωσης τής παραγωγής, πού μετά τή φεουδαρχία εξαφανίστηκε, έχει πάρει στήν πιά ισχυρή σημερινή καπιταλιστική χώρα όλοτελα καινούργιες κι άνεπανάληπτες στό παρελθόν μορφές. "Αν δέν κάνω λάθος, τό κίνημα αυτό τό έγκαινίασε πρίν από τόν πόλεμο ό Ροκφέλλερ. Αρχή κάνοντας από τό 1923, ξαπλώθηκε μέχρι τά ισχυρότερα συγκροτήματα επιχειρήσεων τής Βόρειας Αμερικης μόλις πρόσφατα. Η Αμερικανική Όμοσπονδία Έργασίας, ή επίσημη συνδικαλιστική οργάνωση τής εργατικής άριστοκρατίας, προσχώρησε μέ κάποιες έπιφυλάξεις σ' αυτό τό κίνημα, πού τό νόημά του είναι ή ολοκληρωτική κι άπόλυτη άναγνώριση τής ύπαρξης ταυτότητας συμφερόντων εργασίας και κεφαλαίου και κατά συνέπεια ή άπόρριψη τής άνάγκης για άνεξάρτητες ταξικές οργάνώσεις τής εργατιάς, άκόμα και προκειμένου για άγώνες μέ άμεσους στόχους.

Κοντά σ' αυτό, στίς ΕΠΑ συναντάμε τό σχηματισμό εργατικών ταμειωτηρίων και εργατικών άσφαλιστικών εταιρειών, όπου οι άντιπρόσωποι τής εργασίας κάθονται πλάι-πλάι μέ τους άντιπροσώπους του κεφαλαίου. Δέν χρειάζεται νά πούμε ότι ή πλατιά διαδεδομένη άντίληψη ότι τό επίπεδο τών μεροκάματων στήν Αμερικη έξασφαλίζει στον εργάτη πολύ ύψηλό βιοτικό επίπεδο είναι ύπερβολική όσο δέν παίρνει στό άνωτερο στρώμα τών εργατών, όμως, έπιτρέπει νά κάνουν όρισμένες «οικονομίες». Τό κεφάλαιο άπορροφάει τίς οικονομίες αυτές διαμέσου τών καταθέσεων στίς τράπεζες για εργάτες και τίς διοχετεύει στή διάθεση εκείνων άκριβώς τών κλάδων τής βιομηχανίας, όπου είναι δυνατόν στους εργάτες νά παίρνουν μεροκάματα πού έπιτρέπουν τήν άποταμίευση. Έτσι, τά άφεντικά καταφέρνουν νά αύξήσουν τά κεφάλαια κίνησης τών επιχειρήσεων τους και, πάνω άπ' όλα, νά δυναμώσουν τό ένδιαφέρον τών εργατών τους για τήν πρόοδο τής βιομηχανίας.

Η ΑΟΕ άναγνωρίζει τήν άνάγκη εισαγωγής κινητής κλίμακας μισθών - ώρων εργασίας στή βάση ολοκληρωτικής άλληλεγγύης τών

συμφερόντων τῆς ἐργατιᾶς μέ κείνα τοῦ κεφαλαίου: τὰ μεροκάματα ν' ἀλλάζουν ἀνάλογα μέ τήν παραγωγικότητα τοῦ ἐργάτη καί τὰ κέρδη πού παράγει. Ἡ θεωρία τῆς ἀλληλεγγύης τῶν συμφερόντων ἐργασίας καί κεφαλαίου ἐπισφραγίζεται ἔτσι καί στήν πράξη καί ὑποτίθεται ὅτι ὑπάρχει κάποια φαινομενική «ισότητα» ἀπολαβῶν ἀπό τό ἐθνικό εισόδημα. Αὐτές εἶναι οἱ κύριες οικονομικές ἀρχές τοῦ καινούργιου αὐτοῦ κινήματος, πού γιά νά τό καταλάβουμε πρέπει νά τό μελετήσουμε μέ προσοχή.

Ἡ ΑΟΕ (μέ ἡγέτη τόν Γκόμπερς) ἔχει χάσει στή διάρκεια τῶν τελευταίων λίγων ἐτῶν μεγάλο μέρος τῶν μελῶν τῆς. Δέν τῆς ἔχουν πιά μείνει πάνω ἀπό 2.800.000 μέλη, πού ἀντιπροσωπεύουν ἀσήμαντο ποσοστό τῆς ἀμερικάνικης ἐργατικῆς τάξης, ἄν σκεφτοῦμε ὅτι βιομηχανία, ἐμπόριο καί γεωργία, μαζεμένα, ἀπασχολοῦν στίς ΕΠΑ τουλάχιστον 25.000.000 μισθωτοῦς. Ἀλλά ἡ ΑΟΕ δέν χρειάζεται περισσότερα μέλη ἀπ' ὅσα ἔχει. Ἡ ἐπίσημη θεωρία τῆς εἶναι ὅτι τὰ προβλήματα δέν λύνονται μέ τήν πάλη τῶν μαζῶν, ἀλλά μέ συμβιβασμούς ἀνάμεσα στούς ἐργάτες καί τό κεφάλαιο. Στό βαθμό πού ἡ ἰδέα αὐτή βρῆκε τήν ψηλότερη τῆς ἔκφραση στά ἐπιχειρησιακά σωματεῖα, τὰ ἐργατικά σωματεῖα μποροῦν καί πρέπει νά περιοριστοῦν στό ρόλο ὀργανώσεων τῶν ἀριστοκρατικῶν κορυφῶν τῆς ἐργατικῆς τάξης, πού ἐνεργοῦν στό ὄνομα ὀλόκληρης τῆς τάξης.

Οὔτε καί περιορίζεται ἡ συνεργασία μόνο στό βιομηχανικό καί στό χρηματιστικό ἐπίπεδο (τράπεζες, ἀσφαλιστικές ἐταιρεῖες). Μεταφετεῦται χωρίς καμιά τροποποίηση στή σφαῖρα τῆς ντόπιας καί παγκόσμιας πολιτικῆς. Ἡ ΑΟΕ, μαζί καί τὰ ἐπιχειρησιακά σωματεῖα, μέ τὰ ὁποῖα συνδέεται στενά καί πού πάνω τους στηρίζεται, ἄμεσα ἢ ἔμμεσα, διεξάγουν μιᾶ ἐνεργητική πάλη ἐνάντια στό σοσιαλισμό κι ἐνάντια, γενικά, στίς ἐπαναστατικές θεωρίες τῆς Εὐρώπης, στίς ὁποῖες συμπεριλαμβάνει ἀκόμα καί τίς ἀρχές τῆς Δεύτερης Διεθνούς καί τῆς Διεθνούς τοῦ Ἄμστερνταμ. Ἡ ΑΟΕ ἐφαρμόζει τό δόγμα Μονρόε «ἡ Ἀμερική στούς Ἀμερικάνους» μέ καινούργιο τρόπο, δίνοντας του τήν παρακάτω ἐρμηνεία: «Ὁ εὐρωπαϊκός ὄχλος μπορεῖ νά διδαχτεῖ καί θά διδαχτεῖ ἀπό μάς, φτάνει νά μή χῶνει τή μύτη του στίς δικές μας ὑποθέσεις». Τό μόνο πού καταφέρνει ἡ ΑΟΕ εἶναι νά γίνει ἀντίπαλος τῆς ἀστικῆς τάξης. Ἐνῶ παλιότερα, ἡ ἀμερικάνικη ἀστική τάξη διακήρυσσε «ἡ Ἀμερική στούς Ἀμερικάνους κι ἡ Εὐρώπη στούς Εὐρωπαίους», σήμερα, τό

Δόγμα Μονρόε έχει την έννοια της απαγόρευσης στους άλλους να ανακατεύονται στα έσωτερικά της Αμερικής, αλλά κατά κανένα τρόπο της απαγόρευσης στην Αμερική να ανακατεύεται με τις υποθέσεις του υπόλοιπου κόσμου. Στους Αμερικάνους ή Αμερική, στους Αμερικάνους κι η Εύρώπη!

Πρόσφατα, η ΑΟΕ έφτιαξε μία παναμερικάνικη όμοσπονδία, μία οργάνωση δηλαδή που έκτείνεται μέχρι τη Νότια Αμερική και προετοιμάζει το δρόμο για την εισβολή του ιμπεριαλισμού από τη Βόρεια Αμερική στη Λατινική. Η Γουώλ Στρήτ δεν θα μπορούσε να βρει καλύτερο πολιτικό έργαλειο. Ταυτόχρονα, όμως, αυτό σημαίνει ότι η πάλη των νοτιοαμερικάνικων λαών ενάντια στον ιμπεριαλισμό των ΕΠΑ που τους συνθλίβει θα ναι πάλη κι ενάντια στην έκφυλισμένη επιρροή της παναμερικάνικης όμοσπονδίας επίσης.

Η οργάνωση που έφτιαξε ο Γκόμπερς παραμένει, καθώς ξέρετε, έξω από τη Διεθνή του Άμστερνταμ. Στα μάτια της ΑΟΕ, η Διεθνή του Άμστερνταμ είναι οργάνωση της παρακαμασμένης Εύρώπης· παραείναι δηλητηριασμένη από επαναστατικές προκαταλήψεις. Η ΑΟΕ μένει έξω από τη Διεθνή, όπως ακριβώς μένει έξω από την Κοινωνία των Εθνών κι ο αμερικάνικος καπιταλισμός. Αυτό όμως καθόλου δεν έμποδίζει το αμερικάνικο κεφάλαιο να κινεί τα νήματα της Κοινωνίας των Εθνών, ούτε και την ΑΟΕ να σέρνει πίσω της την αντιδραστική γραφειοκρατία της Διεθνούς του Άμστερνταμ. Τέλειος παραλληλισμός των επιχειρήσεων των διαδόχων του Γκόμπερς με τις επιχειρήσεις του Κούλιτζ. Όταν το αμερικάνικο κεφάλαιο λανσάρισε το Σχέδιο Ντώζ, η ΑΟΕ τό υποστήριξε. Σ' όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου αγωνίζεται για τα δικαιώματα και τις αξιώσεις του αμερικάνικου ιμπεριαλισμού και, κατά συνέπεια, πρώτα και κύρια αγωνίζεται ενάντια στη Σοβιετική Δημοκρατία.

Αυτό το καινούργιο είδος ταξικού συμφιλιωτισμού ανήκει σε πολύ ανώτερο τύπο απ' όλα τα παρόμοια που έχουμε γνωρίσει στο παρελθόν· έχει τραβηχτεί στο τελευταίο λογικό του συμπέρασμα, έχει επισφραγιστεί οργανικά με «ύπερταξικούς» θεσμούς, όπως τά επιχειρησιακά σωματεία κι οι τραπεζικές κι ασφαλιστικές εταιρείες συνασπισμού· και, τέλος, πήρε με την πρώτη αμερικάνικες διατάσεις. Έχουν δημιουργηθεί μεγάλες καπιταλιστικές επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν με συμβόλαιο την οργάνωση εργοστασιακών επιτροπών στη βάση της ισοτιμίας με τ' αφεντικά είτε αντιγράφουν από τον κοινοβουλευτισμό τό σύστημα της συνύπαρξης Άνω και

Κάτω Βουλής κλπ. Ὁ ταξικός συμφιλιτισμός τυποποιεῖται, μηχανοποιεῖται καί παράγεται ἀπό μεγάλα καπιταλιστικά συγκροτήματα. Αὐτό εἶναι γνήσια ἀμερικάνικο φαινόμενο κάτι σάν κοινωνική μεταφορική ταινία γιά μαζική παραγωγή συμβιβασμῶν πού δυναμῶνουν αὐτόματα τήν ὑποδούλωση τῆς ἐργατικῆς τάξης.

Ἡ οικονομική ἰσχὺς τῶν ΕΠΑ βάση τοῦ συμφιλιτισμοῦ

Ἴσως ρωπήσει κανεὶς τί ἀνάγκη ἔχει νά τό κάνει αὐτό τό κεφάλαιο. Ἄν πάρει κανεὶς ὑπόψη τοῦ τῆ σημερινῆ δύναμη τοῦ ἀμερικάνικου κεφαλαίου καί τῶν σχεδίων πού εἶναι σέ θέση νά βάζει σέ ἐφαρμογή, ἡ ἀπάντηση εἶναι προφανής. Γιατί, γιά τό ἀμερικάνικο κεφάλαιο, οἱ ΕΠΑ δέν εἶναι πιά κλειστό πεδίο δράσης, ἀλλά πεδίο ἀσκήσεων γιά καινούργιες, γιγάντιες κλίμακας ἐπιχειρήσεις. Προκειμένου νά μπορέσει νά ἐξαπλωθεῖ μέ μεγαλύτερη ἀσφάλεια στό ἐξωτερικό, ἡ ἀμερικάνικη ἀστική τάξη εἶναι ὑποχρεωμένη νά ἐξασφαλίσει τήν ἀποτελεσματικότητά της σ' αὐτό τό πεδίο ἀσκήσεων ἐφαρμόζοντας τό συμφιλιτισμό στήν πιά ὀλοκληρωμένη καί τελειοποιημένη του μορφή.

Μπαίνει ἐν' ἄλλο ἐρώτημα: πῶς εἶναι δυνατόν νά ἐφαρμόσει τώρα, στό δεῦτερο τέταρτο τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, αὐτό τόν τυποποιημένο συμφιλιτισμό στήν πράξη, μετά ἀπό τό ἱμπεριαλιστικό σφαγεῖο, ὅπου συμμετεῖχαν καί οἱ ΕΠΑ, μετά τῆ μεγάλη ἐμπειρία πού ἀπόκτησαν οἱ ἐργάτες ὅλων τῶν χωρῶν; Ἡ ἀπάντηση στό ἐρώτημα αὐτό βρίσκεται στήν ἰσχύ τοῦ ἀμερικάνικου κεφαλαίου, πού δέν μπορεῖ νά συγκριθεῖ μέ τίποτα ἀνάλογο στό παρελθόν.

Τά πειράματα πού ἔχει κάνει τό κεφάλαιο σέ διάφορες χώρες τῆς Εὐρώπης καί σέ διαφορετικά μέρη τοῦ κόσμου δέν εἶναι λίγα. Μποροῦμε νά δοῦμε ὀλόκληρη τήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας σάν μιά μεπεδεμένη ἀλυσίδα ἀπό ἀπόπειρες δημιουργίας, ἀναπροσαρμογῆς, βελτίωσης καί ἀνάπτυξης τῆς κοινωνικῆς ὀργάνωσης τῆς ἐργασίας: ἀπό τήν πατριαρχία διαμέσου τῆς δουλοκτησίας καί στή συνέχεια τῆς δουλοπαροικίας στήν κεφαλαιοκρατία. Τόν μεγαλύτερο ἀριθμό πειραμάτων ἡ ἱστορία τόν ἔχει γνωρίσει στή διάρκεια τῆς κεφαλαιοκρατίας, μέ πρώτη καί καλύτερη, καί μέ τούς διαφορετικότερους τρόπους, τήν Εὐρώπη.

Ἡ πύο κολοσσαία καί «ἐπιτυχῆς» προσπάθεια, ὁμως, γίνεται στή βορειοαμερικάνικη ἥπειρο. Γιά σκεφτεῖτε: ἡ Ἄμερικῆ ἀνακαλύφθηκε κατά τά τέλη τοῦ 15ου αἰῶνα, ὅταν ἡ Εὐρώπη εἶχε κίολας πλούσιο ἱστορικό παρελθόν. Στή διάρκεια τοῦ 16ου, τοῦ 17ου, τοῦ 18ου καί μεγάλου μέρους τοῦ 19ου αἰῶνα, οἱ ΕἴΠΑ ἀποτελοῦσαν ἕνα μακρινό αὐτάρκη κόσμο, μιά ἀπέραντη δασωμένη ἔκταση, ξεχασμένη κι ἀπό τό θεό, πού τρεφόταν μέ τά ψίχουλα τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ. Στό ἐνδιάμεσο χρονικό διάστημα, σχηματιζόταν καί ἀναπτυσσόταν μιά χώρα «ἀπεριόριστων δυνατοτήτων», γιατί ἐδῶ ἡ φύση εἶχε δημιουργήσει ὅλους τοὺς ὅρους μιᾶς τεράστιας οικονομικῆς ἐξάπλωσης.

Ἡ Εὐρώπη ἀπόδωχνε τά πύο ξύπνια καί ἀτσαλωμένα στοιχεῖα τοῦ πληθυσμοῦ τῆς, τά στοιχεῖα ἐκεῖνα πού ἦταν τά πύο κατάλληλα ν' ἀναπτύξουν τίς παραγωγικές δυνάμεις καί κείνα διασχίζαν τόν ὠκεανό κατά κύματα. Τί σημασία εἶχαν ὅλα αὐτά τά εὐρωπαϊκά κινήματα θρησκευτικοεπαναστατικοῦ καί πολιτικοεπαναστατικοῦ χαρακτήρα; Σημαῖνανε τόν ἀγῶνα τῶν πύο προοδευτικῶν στοιχείων, πρῶτα τῶν μικροαστῶν καί στή συνέχεια τῆς ἐργατικῆς τάξης, ἐνάντια στά φεουδαρχικά καί θρησκευτικά κατάλοιπα πού πεδίκλωναν τήν ἀνάπτυξη τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων. Αὐτό πού πετοῦσε σάν σκουπίδι ἡ Εὐρώπη, κατάληγε στήν ἀντίπερα ὄχθη τοῦ ὠκεανοῦ. Τό ἀνθος τῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν, τά πύο ἐνεργητικά τους στοιχεῖα, ὅλοι ὅσοι θέλανε νά πετύχουν αὐτό πού ζητοῦσαν μέ κάθε τίμημα, βρέθηκαν σ' ἕνα περιβάλλον ὅπου τά κοινωνικά σκουπίδια τῆς πατρίδας τους δέν ὑπῆρχαν, ὅπου βασιλευε ἡ παρθένα φύση μέ τήν ἀνεξάντλητη ἀφθονία τῆς. Αὐτή εἶναι ἡ βάση τῆς ἀμερικάνικης ἀνάπτυξης, τῆς ἀμερικάνικης τεχνολογίας, τοῦ ἀμερικάνικου πλοῦτου.

Κάτι ἔλειπε ἀπό τήν ἀνεξάντλητη φύση- ὁ ἀνθρώπος. Τό ἀκριβότερο πράγμα στίς ΕἴΠΑ ἦταν ἡ ἐργατική δύναμη. Ἄπ' αὐτό πήγασε κι ἡ μηχανοποίηση τῆς ἐργασίας. Ἡ ἀρχή τῆς παραγωγῆς μέ τήν ταινία μεταφορᾶς ὑλικῶν δέν εἶναι τυχαία ἀρχή. Ἀποτελεῖ ἐκφραση τῆς τάσης γιά ἀντικατάσταση τοῦ ἀνθρώπου μέ μηχανήματα, γιά πολλαπλασιασμό τῆς ἐργατικῆς δυνάμης, γιά τή μεταφορά καί τήν ἐπιστροφή, τό ἀνέβασμα καί τό κατέβασμα μέ αὐτόματα μέσα. "Ὀλ' αὐτά πρέπει νά τά κάνει μιά μεταφορική ταινία, ἀλλιῶς θά πέσουν σέ ἀνθρώπινες ράχες. Αὐτή εἶναι ἡ βάση τοῦ συστήματος παραγωγῆς μέ μεταφορικές ταινίες. Πού ἐφευρέθηκε ὁ ἀνελευστήρας; Στήν Ἄμερικῆ, ὥστε νά μή χρειάζεται νά ζαλῶνεται ὁ ἀγρότης τά σακκιά μέ τό σιτάρι στή δική του πλάτη. Κι οἱ σωληναγωγοί; Στίς ΕἴΠΑ, ὅπου

υπάρχουν 100.000 χιλιόμετρα άγωγών, πού δέν είναι παρά μεταφορείς ύγρων ύλικών. Τέλος, ή μεταφορική ταινία, πού έκτελεί τίς μεταφορές στό έσωτερικό του έργοστασίου καί πού υπέρετατο πρότυπό της είναι ό οργανισμός Φόρντ, είναι γνωστή σ' όλόκληρο τόν κόσμο.

Πολύ λίγα πράματα ξέρει ή 'Αμερική γιά τό θεσμό τής μαθητείας: εκεί δέν χάνουν τόν καιρό τους μέ μαθητείες, γιατί ή έργατική δύναμη είναι άκριβή· ή μαθητεία άντικαθίσταται από τήν ύποδιαίρεση τής έργασιακής διαδικασίας σέ άπειρα μικρά κομματάκια πού δέν άπαιτούν έξειδίκευση, ή, άν άπαιτούν, αύτή είναι πολύ λίγη. Καί ποιός ένώνει όλ' αύτά τά τμήματα τής έργασιακής διαδικασίας; 'Η άτελειώτη ταινία, ή μεταφορική ταινία. Αύτή χρησιμεύει καί γιά καθηγητής. Σέ πολύ μικρό διάστημα, ό νεαρός άγρότης από τή νότια Εύρώπη, τά Βαλκάνια, ή τήν Ούκρανία μεταμορφώνεται σέ βιομηχανικό έργάτη.

'Η άλυσίδα παραγωγής, μαζί μέ τήν τυποποίηση, είναι δεμένη μέ τήν άμερικάνικη τεχνολογία, δηλαδή μέ τή μαζική παραγωγή. 'Εκεί πού υπερτερεί ή Εύρώπη είναι στήν παραγωγή άγαθών κι άντικειμένων πού προορίζονται γιά τά άνώτερα κοινωνικά στρώματα, προϊόντων προσαρμοσμένων σέ ειδικά γούστα κλπ. Τά καλύτερα ύφάσματα τά βρίσκεις στήν 'Αγγλία. Τά κοσμήματα, γάντια καί καλλυντικά στή Γαλλία κλπ. 'Όταν, όμως, μιλάμε γιά μαζική παραγωγή, προορισμένη νά ικανοποιήσει τίς άνάγκες μιās μεγάλης άγοράς, ή Εύρώπη δέν παραβγαίνει τής 'Αμερικής στό παραμικρό. Γι' αύτό, άκριβώς, κι ό εύρωπαϊκός σοσιαλισμός θά διδαχτεί τεχνική στό άμερικάνικο σχολειό.

'Ο Χούβερ, ό πιό άρμόδιος δημόσιος άνδρας στό οικονομικό πεδίο διεξάγει μιá ένεργητική έκστρατεία γιά τήν τυποποίηση τών βιομηχανικών προϊόντων. 'Εχει κιάλας κλείσει είκοσαριές συμβολαίων μέ τά μεγαλύτερα βιομηχανικά συγκροτήματα γιά τήν παραγωγή τυποποιημένων προϊόντων, άνάμεσα σ' αύτά γιά καρτσάκια γιά μωρά καί φέρετρα. Οι 'Αμερικάνοι καταντάνε νά γεννιοϋνται καί νά πεθαίνουν τυποποιημένα. (Γέλια, χειροκροτήματα). Δέν ξέρω πόσο είναι βολικό αύτό, είναι, όμως, φτηνότερο τουλάχιστον 40%.

Χάρη στή μετανάστευση, ό άμερικάνικος πληθυσμός περιλαμβάνει πολύ περισσότερα στοιχεία ικανά πρós έργασία (45%) από τόν πληθυσμό τής Εύρώπης. Πρώτα-πρώτα, ή άναλογία τών ομάδων ήλικίας μεταξύ τους είναι διαφορετική. Μ' αύτό τόν τρόπο, τό έθνος

συνολικά γίνεται παραγωγικότερο. Αυτός ό ψηλότερος συντελεστής παραγωγικότητας πολλαπλασιάζεται παραπέρα μέ τήν μεγαλύτερη παραγωγή ανά έργατη. Χάρη στή μηχανοποίηση καί στήν όρθολογικότερη όργάνωση τής έργασιακής διαδικασίας, ένας Άμερικάνος άνθρακωρύχος βγάζει δυόμιση φορές περισσότερο κάρβουνο από τό Γερμανό συνάδελφό του. Ό αγρότης παράγει διπλάσια από τόν Εύρωπαϊό. Τά άποτελέσματα τά βλέπουμε.

Λέγανε γιά τούς άρχαίους Άθηναίους ότι ήταν έλεύθεροι, γιατί σέ καθένα τους άντιστοιχοΰσαν τέσσερις δουλοί. Κάθε κάτοικος τών ΕΠΑ έχει πενήντα δουλοους, μόνο πού είναι μηχανικοί δουλοί. Άν ύπολογίσουμε τήν ύπάρχουσα μηχανική ισχύ καί μεταφράσουμε τήν ίπποδύναμη σέ ανθρώπινη έργατική δύναμη, ό αριθμός πού βγάζουμε μάς πληροφορεΐ ότι κάθε Άμερικάνος πολίτης, μαζί καί κάθε μωρό του θηλασμού, κατέχει πενήντα μηχανές. Αυτό δέν έμποδίζει, προφανώς, τήν άμερικάνικη οικονομία νά στηρίζεται σέ ζωντανούς δουλοους, δηλαδή μισθωτούς έργατες.

Τό έτήσιο έθνικό εισόδημα τών ΕΠΑ φτάνει τά έξήντα δισεκατομμύρια δολλάρια. Οί έτήσιες καταθέσεις, δηλαδή τό ποσό πού άπομένει στόν πληθυσμό άφοΰ ξεπληρώσει όλες του τίς ύποχρεώσεις, σέ έξι μ' έφτά δισεκατομμύρια δολλάρια. Μιλάω μόνο γιά τίς ΕΠΑ, δηλαδή γιά τόν τόπο πού άναφέρεται στά παλιά σχολικά βιβλία. Στήν πραγματικότητα, οί ΕΠΑ είναι μεγαλύτερες καί πλουσιότερες. Ό Καναδάς, χωρίς νάχω τήν πρόθεση νά θίξω τό βρετανικό Στέμμα, άποτελεΐ άναπόσπαστο κομμάτι τών ΕΠΑ. Άν άνατρέξετε στά στοιχεία του Έτήσιου Δελτίου του Έπουργείου Έμπορίου τών ΕΠΑ, θά άνακαλύψετε ότι τό έμπόριο μέ τόν Καναδά συνυπολογίζεται στά στοιχεία τής ντόπιας έμπορικής δραστηριότητας κι ότι ό Καναδάς άναφέρεται μέ περισσή εύγένεια καί ψεύτικη σεμνότητα σά βόρεια προέκταση τών ΕΠΑ, χωρίς τίς εύλογίες τής Κοινωνίας τών Έθνών. Οΰτε, άλλωστε, καί τής πήραν τή γνώμη: Τί νά τήν κάνουν τήν επικύρωση αύτου του ληξιαρχείου; (Γέλια, χειροκροτήματα). Οί οικονομικές δυνάμεις τής έλξης καί τής άπωσης λειτουργούν σχεδόν αύτόματα: τό άγγλικό κεφάλαιο δέν κατέχει οΰτε τό 10% τής καναδικής βιομηχανίας, ένώ τό άμερικάνικο περισσότερο από τό 1/3 κι ή δυσαναλογία άνάμεσα στά δυό ποσοστά όλοένα καί αύξάνει. Η άξια τών εισαγομένων από τόν Καναδά άγγλικών προϊόντων είναι 160 έκατομμύρια δολλάρια, ένώ τών άμερικάνικων φτάνουν τά 600. Έδω κι είκοσιπέντε χρόνια, οί εισαγωγές στόν

Καναδά από την Ἀγγλία ήταν πενταπλάσιες από τις ἀμερικάνικες. Οἱ περισσότεροι Καναδοὶ θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς Ἀμερικάνους, μ' ἐξαιρέση- τί εἰρωνεία! - τῶν γαλλόφωνων πού θεωροῦν τοὺς ἑαυτοὺς του βαθιά Ἕγγλους.

Ἡ Αὐστραλία περνάει ἀπό τὴν ἴδια ἀλλαγὴ πού περνάει κι ὁ Καναδᾶς, ἀλλὰ μὲ πολὺ πῖο ἀργό ρυθμὸ. Ἡ Αὐστραλία θά σταθεῖ στὸ πλευρὸ τῆς πατρίδας της, πού ὁ στόλος της θά τῆς προσφέρει τὴν ὑπηρεσία τῆς υπεράσπισης ἀπὸ τὴν Ἰαπωνία σὲ πολὺ φτηνὴ τιμῇ. Στὸν ἀνταγωνισμὸ αὐτό, ἡ νίκη τῶν Εἴπων στὸ κοντινὸ μέλλον εἶναι ἐξασφαλισμένη. Σὲ κάθε περίπτωση πάντως, ἂν ξέσπαγε πόλεμος Εἴπων καὶ Μεγάλης Βρετανίας, ὁ Καναδᾶς, ἡ «Βρετανικὴ Κτῆση», θά χρησίμευε σάν προμηθευτὴς ἀνθρώπινου ὕλικου καὶ τροφαποθῆ-κη τῶν Εἴπων ἐνάντια στὴν Ἀγγλία.

Αὕτῃ εἶναι ἡ ὕλικὴ δύναμη τῶν Εἴπων σὲ γενικὲς γραμμές. Αὕτῃ ἡ δύναμη εἶναι πού ἐπιτρέπει στὸν ἀμερικάνικο καπιταλισμὸ νὰ ἀκολουθηθεῖ τὸ παλιὸ παράδειγμα τῆς βρετανικῆς ἀστικῆς τάξης: **Ἄν θές νὰ κρατήσεις τὴν ἐργατικὴ τάξη ἀλυσοδεμένη, πάχυνε τὴν ἐργατικὴ ἀριστοκρατία.** Ἐχουν προχωρήσει στὴν ἐφαρμογὴ τοῦ ρητοῦ τόσο καὶ τό ἔχουν ὀδηγήσει σὲ τέτοιο βαθμὸ τελειότητας, πού οἱ Βρεταννοὶ ἀστοὶ οὔτε νὰ τ' ὀνειρευτοῦν δὲν θά μποροῦσαν.

Οἱ νέοι ρόλοι Ἀμερικῆς καὶ Εὐρώπης

Τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια, ὁ οἰκονομικὸς ἄξονας τοῦ κόσμου ἔχει μετατοπισθεῖ ριζικά. Οἱ σχέσεις ἀναμεταξὺ στίς Εἴπων καὶ τὴν Εὐρώπη ἔχουν ἀλλάξει δραστικά. Αὐτό εἶναι ἀποτέλεσμα τοῦ πολέμου. Φυσικά, ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ εἶχε προετοιμαστῆ πολὺ νωρίτερα: συμπτωματικὲς ἐνδείξεις ὑπῆρχαν ἀπὸ παλιότερα, ἀλλὰ τελειωμένο γεγονός ἐγίνε μόλις πρόσφατα καὶ τώρα ἐμεῖς προσπαθοῦμε νὰ καταγράψουμε αὐτὴ τὴ γιγάντια ἀλλαγὴ πού ἔχει συντελεστῆ στὴν οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ, συνακόλουθα, στὸν ἀνθρώπινο πνευματικὸ πολιτισμὸ. Κάποιος Γερμανὸς συγγραφέας θυμῆθηκε σχετικὰ τὰ λόγια τοῦ Γκαίτε γιὰ νὰ περιγράψει τὴν ἐξαιρετικὴ ἐντύπωση πού ἔκανε στοὺς συγχρόνους του ἡ θεωρία τοῦ

Κοπερνίκου, σύμφωνα με την οποία δέν είναι ό "Ήλιος πού γυρίζει γύρω από τή Γῆ, άλλα αντίθετα ή Γῆ πού γυρίζει γύρω από τόν "Ήλιο. Πολλοί τότε άρνήθηκαν νά τό πιστέψουν. Προσβλήθηκε ή γεωμετρική τους εύθιξία. Τό ίδιο συμβαίνει και μέ τήν "Αμερική σήμερα. "Ο Εύρωπαϊός άστός δέν θέλει νά παραδεχτεί ότι έχει κολληθεί μέ τήν πλάτη στό χῶμα, ότι αυτές πού κυβερνοῦν τόν καπιταλιστικό κόσμο είναι οι ΕΠΑ.

Ξεχώρισα κιάλας τίς φυσικές και ιστορικές αιτίες πού προετοίμασαν αυτή τή γιγάντια μετατόπιση τών οικονομικῶν δυνάμεων παγκόσμια. Χρειάστηκε, όμως, ό πόλεμος γιά νά καταφέρει μονομιάς νά άνυψώσει τήν "Αμερική, νά χαμηλώσει τήν Εύρώπη και νά φανερώσει τήν άπότομη μετατόπιση τοῦ άξονα τοῦ κόσμου. "Ο πόλεμος, σάν έπιχειρήση γιά τήν έρείπωση και τόν ξεπεσμό τῆς Εύρώπης, στοίχισε στήν "Αμερική 25 δισεκατομμύρια δολάρια περρίπου. "Αν θυμηθοῦμε ότι οι άμερικάνικες τράπεζες έχουν όλοένα στά ύπόγειά τους 60 δισεκατομμύρια δολάρια, τό ποσό τών 25 δισεκατομμυρίων είναι μάλλον μικρό. Πέρα άπ' αυτό, στήν Εύρώπη πήγαν άλλα 10 δισεκατομμύρια δολάρια μέ τή μορφή δανείου. Προσθέστε τους άπλήρωτους τόκους αὔτουνοῦ κι έχετε 12, πού δέν είναι παρά ή άπαρχή τῆς πληρωμῆς τῆς "Αμερικής άπό τήν Εύρώπη γιά τό γεγονός τῆς ίδιας της τῆς έρείπωσης.

Μ' αυτό τό μηχανισμό, οι ΕΠΑ μπόρεσαν νά άνέβουν πάνω άπό τόν υπόλοιπο κόσμο σάν άφέντης τῆς μοίρας του μ' ένα και μόνο χτύπημα. Αὔτῆ ή χώρα τών 115 έκατομμυρίων κυβερνάει τήν Εύρώπη όλοκληρωτικά, μέ έξάιρεση, βέβαια τήν ΕΣΣΔ. "Η σειρά μας δέν έχει έρθει ακόμα και ξέρουμε ότι οὔτε και θά έρθει ποτέ. (Χειροκροτήματα). "Αλλά, ακόμα και βγάζοντας τή δική μας χώρα άπό τό λογαριασμό, άπομένουν 345 έκατομμύρια Εύρωπαίων, δηλαδή ένας πληθυσμός τριπλάσιος άπό τόν άμερικάνικο.

"Η καινούργια σχέση στους ρόλους τών έθνῶν καθορίζεται άπό τόν καινούργιο ρόλο άνάμεσα στον άντίστοιχο πλοῦτο κάθε έθνους. Οι εκτιμήσεις γιά τόν έθνικό πλοῦτο τών διαφόρων χωρῶν δέν είναι πολύ ακριβείς, άλλα και τά κατά προσέγγιση στοιχεία μās κάνουν. "Ας πάρουμε τήν Εύρώπη και τίς ΕΠΑ, όπως ήταν τόν καιρό τοῦ γαλλογερμανικοῦ πολέμου, πριν άπό πενήντα χρόνια. "Ο πλοῦτος τών ΕΠΑ ύπολογιζόταν τότε σε 30 δισεκατομμύρια δολάρια, τῆς "Αγγλίας σε 40, τῆς Γαλλίας σε 33, τῆς Γερμανίας σε 38 δισεκατομμύρια. "Όπως είναι φανερό, ή διαφορά άνάμεσα στις άντίστοιχες

χώρες δέν ήταν μεγάλη. Καθεμιά τους κατείχε 30 μέ 40 δισεκατομμύρια κι άπ' αυτές τίς πλουσιότερες χώρες του κόσμου οί ΕΠΑ ήταν ή λιγότερο πλούσια. Αύτά τό 1872. Ποιά είναι ή κατάσταση σήμερα, μισό αιώνα άργότερα; Σήμερα, ή Γερμανία είναι φτωχότερη άπό τό 1872 (36 δισεκατομμύρια)· ή Γαλλία έχει τό διπλάσιο του τότε πλούτου της περίπου (68 δισεκατομμύρια)· ή 'Αγγλία τό ίδιο (89 δισεκατομμύρια)· οί ΕΠΑ ύπολογίζεται νά έχουν 320 δισεκατομμύρια δολάρια. 'Από τίς εύρωπαϊκές χώρες που άνάφερα, λοιπόν, ή μία πιασούρισε στό παλιό της επίπεδο, δύο διπλασίασαν τόν έθνικό τους πλούτο, ένω οί ΕΠΑ τόν ένδεκαπλασίασαν. Νά γιατί, ξοδεύοντας 25 δισεκατομμύρια για τήν έρειψωση της Εύρώπης, οί ΕΠΑ πέτυχαν τελειώς τό σκοπό τους.

Πρίν άπό τόν πόλεμο, ή 'Αμερική ήταν χρωμένη κιόλας στήν Εύρώπη. 'Η Εύρώπη χρησίμευε για κεντρικό έργοστάσιο και κεντρική άποθήκη τών έμπορευμάτων άπ' όλο τόν κόσμο. 'Ακόμα περισσότερο: ή Εύρώπη κι ιδιαίτερα ή 'Αγγλία ήταν ό κεντρικός τραπεζίτης του κόσμου. Κι οί τρεις αυτοί ήγετικοί ρόλοι έχουν περάσει τώρα στις ΕΠΑ. 'Η Εύρώπη πήρε μετάθεση βοηθητικού στά μετόπισθεν. Κεντρικό έργοστάσιο, κεντρική άποθήκη και κεντρική τράπεζα όλου του κόσμου, έγιναν οί ΕΠΑ.

Ξέρουμε ότι ό χρυσός παίζει ένα όρισμένο ρόλο στήν καπιταλιστική κοινωνία. 'Ο Λένιν έγραψε ότι, στό σοσιαλιστικό καθεστώς, ό χρυσός θά γίνει οικοδομικό ύλικό για όρισμένους κοινόχρηστους χώρους. 'Αλλ' αυτό θά γίνει στό σοσιαλισμό. Στόν καπιταλισμό δέν ύπάρχει τίποτε πιό άνεκτίμητο άπό τό ύπόγειο κάποιας τράπεζας φίσκα μέ χρυσάφι. Και πώς πάν τά πράγματα στήν 'Αμερική άπ' αυτή τήν άποψη; Πρίν άπό τόν πόλεμο, τά άποθέματα της 'Αμερικής σέ χρυσό ήταν, άν δέν κάνω λάθος, 0,9 δισεκατομμύρια δολάρια. Τήν 1 Γενάρη 1925, είχαν φτάσει τά 4,5 δισεκατομμύρια, πράγμα που αντίπροσώπευε τό μισό τών παγκόσμιων άποθεμάτων. 'Η σημερινή άναλογία του άμερικάνικου χρυσού είναι 60% του παγκόσμιου.

Γιά νά δούμε τί γινόταν στήν Εύρώπη, όταν ή 'Αμερική συγκέντρωνε τά 60% του παγκόσμιου χρυσού στά χέρια της. 'Η Εύρώπη βρισκόταν σέ παρακμή. Είχε βουλιάξει στή θάλασσα του πολέμου, επειδή ό εύρωπαϊκός καπιταλισμός άσφυκτιούσε μέσα στα στενά πλαίσια τών διάφορων έθνικών κρατών. 'Ο καπιταλισμός προσπάθησε νά τευτώσει αυτά τά όρια, νά δημιουργήσει ένα πλατύτερο στίβο όπου θ' άναπτυσσόταν και, στό καθήκον αυτό, αυτός που

άσκησε τή μεγαλύτερη πίεση ήταν ό πιά προχωρημένος γερμανικός καπιταλισμός, πού έβαλε γιά στόχο του τήν «όργάνωση τής Εύρώπης». Ποιά ήταν, όμως, ή έκβαση του πολέμου; Ή Συνθήκη τών Βερσαλλιών δημιούργησε στήν Εύρώπη δεκαεφτά νέες ανεξάρτητες χώρες καί κράτη. Ή Εύρώπη απόκτησε άλλα 7.000 χιλιόμετρα συνόρων, τελωνειακών φραγμών καί, στήν κάθε πλευρά αυτών τών τελωνείων, αντίστοιχο αριθμό όχυρώσεων καί στρατευμάτων. Ή σημερινή Εύρώπη έχει ένα έκατομμύριο περισσότερους στρατιώτες από τήν προπολεμική. Γιά νά τά καταφέρει όλα αυτά, ή Εύρώπη κατέστρεψε τεράστια μάζα υλικών άξιών, έσπειρε τήν έρήμωση καί τή φτώχεια στόν ίδιο της τόν έαυτό.

Κι αυτά δέν είν' όλα. Σέ άντάλλαγμα γιά τίς δυστυχίες της, τήν οικονομική της έρείπωση, τούς καινούργιους καί άσκοπους τελωνειακούς φραγμούς πού άποδιοργανώνουν τό έμπόριο, τά καινούργια σύνορα καί στρατεύματα, γιά τό διαμελισμό, τήν έρείπωση καί τήν παρακμή της, γιά τόν πόλεμο καί τήν ειρήνη τών Βερσαλλιών, ή Εύρώπη πρέπει νά πληρώσει στήν Ήμερική τούς τόκους τών πολεμικών της δανείων.

Ή Εύρώπη έχει φτωχύνει. Ή ποσότητα τών πρώτων ύλών πού κατεργάζεται είναι 10% μικρότερη από τήν προπολεμική. Τό ειδικό βάρος τής Εύρώπης στήν παγκόσμια οικονομία έχει μειωθεί πολλαπλάσια. Τό μόνο σταθερό πράγμα στή σημερινή Εύρώπη είναι ή άνεργία. Κι είναι άξιοπαρατήρητο ότι, στήν προσπάθειά τους νά βροϋν διεξόδους, οι άστοί οικονομολόγοι ξεθάψαν από τά άρχεία τίς πιά άντιδραστικές θεωρίες, αυτές πού χρονολογούνται από τόν καιρό τής πρωταρχικής συσσώρευσης. Τό φάρμακο γιά τήν άνεργία τό βλέπουν στό μαλθουσιανισμό καί τή μετανάστευση. Στή διάρκεια τής έπεκτατικής του περιόδου, ό καπιταλισμός θριαμβολογούσε καί δέν χρειαζόταν τέτοιες θεωρίες. Τώρα πού έφτασε στή σαπίλα, τά γεράματα καί τήν άρτηραιοσκλήρωση, ξαναμωραίνεται όσον άφορά τίς ιδέες καί ξαναγυρνάει στά κομπογιαννίτικα γιατροσόφια τών μάγων τής πρωτόγονης φυλής.

Ή ιμπεριαλιστική επέκταση τών ΕΠΑ

Αυτό πού πηγάζει άναπόφευκτα από τό δυνάμωμα τών ΕΠΑ καί τό άδυνάτισμα τής Εύρώπης είναι τό ξαναμοίρασμα τών δυνάμεων στόν κόσμο, τών σφαιρών έπρροφης καί τών άγορών. Σ' αυτό άκριβώς συvίσταται τό έξαγόμενο τών βασικών οικονομικών διαδικασιών πού

συντελοῦνται στὸν καπιταλιστικὸ κόσμο. Οἱ ΕΠΑ χῶνονται σ' ὅλες τὶς τρύπες πού υπάρχουν στὸν κόσμο καὶ παντοῦ περνᾶνε σπὴν ἐπίθεση. Μέχρι σήμερα, καταφέρνουν καὶ λειτουργοῦν μὲ αὐστηρά «φιλειρηνικό» τρόπο, δηλαδὴ χωρὶς τὴ χρῆση στρατοῦ καὶ ἐνοπλης βίας, «χωρὶς νά χυθεῖ ἀνθρώπινο αἷμα», ὅπως παραγγέλλανε κι οἱ μεσαιωνικοὶ ἱεροεξεταστὲς, ὅταν καταδίκαζαν τοὺς αἰρετικοὺς νά καοῦν ζωντανοί. Ἐπεχτείνονται εἰρηνικά, ἐπειδὴ οἱ ἀντίπαλοί τους ὑποχωροῦν βῆμα τὸ βῆμα, τρίζοντας τὰ δόντια μπροστά σ' αὐτὴ τὴ νέα δύναμη, μὴν τολμώντας νά συγκρουστοῦν μαζί της ἀνοιχτά. Αὐτὴ εἶναι ἡ βάση τῆς «φιλειρηνικῆς» πολιτικῆς τῶν ΕΠΑ.

Τὸ κύριο τους ὄπλο, σήμερα, εἶναι τὸ χρηματιστικὸ κεφάλαιο πού ἔχει τὴν ὑποστήριξη τῶν δισεκατομμυρίων δολλαρίων πού ἀξίζουν τὰ ἀποθέματά τους σὲ χρυσό. Πρόκειται γιὰ τρομερὴ καὶ σαρωτικὴ δύναμη ἀπέναντι σ' ὅποιοδήποτε μέρος τοῦ κόσμου κι ἰδίως στὴ ρημαγμένη καὶ φτωχεμένη Εὐρώπῃ. Ἡ ἐγκριση ἢ ἡ ἀπόρριψη δανειῶν πρὸς τὴν τὰδε ἢ δεῖνα εὐρωπαϊκὴ χώρα εἶναι πολλές φορές ταυτόσημη μὲ τὴν ἀπόφαση γιὰ τὴν τύχη, ὄχι μόνο τοῦ πολιτικοῦ κόμματος, πού βρίσκεται ὀλοένα στὴν κυβέρνηση, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἴδιου τοῦ καπιταλιστικοῦ καθεστώτος. Μέχρι σήμερα οἱ ΕΠΑ ἔχουν ἐπενδύσει στὴν οἰκονομία ἄλλων χωρῶν περίπου 10 δισεκατομμύρια δολλάρια. Ἀπ' αὐτὰ τὰ 10 δισεκατομμύρια, τὰ 2 πῆγαν στὴν Εὐρώπῃ, πέρα ἀπὸ τὰ 10 πού τῆς εἶχαν δανείσει στοῦ παρελθόν γιὰ ν' αὐτοκαταστραφεῖ. Τὰ τωρινὰ δάνεια δίνονται, ὅπως ξέρουμε, γιὰ τὴν «ἀνοικοδόμηση» τῆς Εὐρώπῃς. Πρῶτα ρήμαγμα κι ὕστερα ἀνοικοδόμηση: δύο στόχοι πού συμπληρώνει ὁ ἕνας τὸν ἄλλο, τὴν ἴδια ὥρα πού οἱ τόκοι τῶν ποσῶν πού ξεοδεύτηκαν καὶ γιὰ τοὺς δύο σκοποὺς συρρέουν στὴν ἴδια δεξαμενὴ. Τὸ μεγαλύτερο ποσό τὸχουν ἐπενδύσει οἱ ΕΠΑ στὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ πού γίνεται, ἀπὸ οἰκονομικὴ ἄποψη, ὀλοένα καὶ περισσότερο κτῆση τῆς Βόρειας Ἀμερικῆς. Μετὰ τὴ Νότια Ἀμερικὴ, ἡ χώρα πού ἔχει πάρει τὶς μεγαλύτερες ἀμερικάνικες πιστώσεις εἶναι ὁ Καναδᾶς καί, τρίτη, ἔρχεται ἡ Εὐρώπῃ. Τὰ ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου ἔχουν πάρει πολὺ λιγότερα.

Δέκα δισεκατομμύρια εἶναι πολὺ μικρὸ ποσό γιὰ μιὰ χώρα τόσο ἰσχυρὴ ὅπως οἱ ΕΠΑ, ἀλλὰ τὸ ποσὸν αὐτὸ αὐξάνεται γοργὰ καὶ γιὰ νά κατανοήσουμε αὐτὸ τὸ γεγονός εἶναι πολὺ σημαντικό νά πάρουμε ὑπόψη μας τὸ ρυθμὸ του. Στὴ διάρκεια τῶν ἐφτά χρόνων πού πέρασαν ἀφότου τέλειωσε ὁ πόλεμος, οἱ ΕΠΑ ἐπένδυσαν στοῦ ἐξωτερικὸ γύρω στὰ ἕξι δισεκατομμύρια δολλάρια: τὸ μισὸ σχεδόν ἀπ' αὐτὸ τὸ

ποσό μέσα στα τελευταία δύο χρόνια: οί επενδύσεις του 1925 ξεπερνάνε τις επενδύσεις του 1924 κατά πολύ.

Τίς παραμονές του πολέμου, οί ΕΠΑ είχαν άκόμα ανάγκη ξένου κεφαλαίου, έπαιρναν αυτό τό κεφάλαιο από τήν Εύρώπη και τό τοποθετούσαν στή βιομηχανία. 'Η ανάπτυξη τής άμερικάνικης βιομηχανικής ισχύος όδηγησε σ' ένα όρισμένο στάδιο στό γοργό σχηματισμό χρηματιστικού κεφαλαίου... "Απαξ κι άρχίσει αύτή ή διαδικασία, προχωράει μέ όλοένα έπιταχυνόμενο ρυθμό. Αυτό πού, μόλις πριν δυό-τρία χρόνια, βρισκόταν άκόμα στό πεδίο τής εικασίας παίρνει σήμερα σάρκα και όστά μπροστά στό μάτια μας. 'Αλλ' αυτό δέν είναι παρά ή άρχή. 'Η έξόρμηση του άμερικάνικου χρηματιστικού κεφαλαίου γιά τήν κατάκτηση του κόσμου θ' άρχίσει πραγματικά μονάχα από τήν έπαύριο.

"Ένα γεγονός πάρα πολύ σημαντικό: στήν πορεία του περασμένου χρόνου, τό άμερικάνικο κεφάλαιο έγκατάλειψε μέ έπιταχυνόμενο ρυθμό τά δάνεια πρός κυβερνήσεις ύπέρ των δανείων πρός βιομηχανίες. Τό νόημα είναι άρκετά καθαρό. «Σας δώσαμε τήν εύκαιρία νά ξαναστήσετε στό πόδια τους τά νομίσματα τής Γερμανίας και τής 'Αγγλίας. Θά δεχτούμε νά κάνουμε τό ίδιο και μέ τή Γαλλία, μ' αυτούς κι αυτούς τούς όρους, αλλά, γιά μās, αυτά σημαίνουν μόνο ότι πρέπει κάπου νά καταλήξουμε. 'Η κατάληξη θά είναι νά βάλουμε χέρι στήν οικονομία σας».

Διάβασα πρόσφατα στήν «Ντέρ Τάχ», τήν έφημερίδα τής γερμανικής μεταλλουργίας, ένα άρθρο μέ τίτλο «'Η ό Ντῶζ ή ό Ντίλλον». 'Ο Ντίλλον είναι ένας από αυτούς τούς πρωτοπόρους πού στέλνει τό άμερικάνικο χρηματιστικό κεφάλαιο γιά τήν κατάκτηση τής Εύρώπης. 'Η 'Αγγλία γέννησε τόν Σέσιλ Ρόουντς, τόν τελευταίο της τυχodiώκτη έξερευνητή των άποικιών μεγάλου διαμετρήματος, πού έγκαθίδρυσε στή Νότια 'Αφρική μιá νέα χώρα. Τώρα τέτοιες φυσιογνωμίες γεννιούνται στήν 'Αμερική κι όχι γιά νά καταλάβουν τή Νότια 'Αφρική, αλλά γιά τήν Κεντρική Εύρώπη.

Τό καθήκον του Ντίλλον είναι νά εξαγοράσει τή γερμανική μεταλλουργία σέ φτηνή τιμή. Γι' αυτό τό σκοπό έχει μαζέψει μονάχα πενήντα έκατομμύρια δολάρια-ή Εύρώπη δέν πουλιέται άκριβά στις μέρες μας - και μ' αυτά τά πενήντα έκατομμύρια δολάρια στήν τσέπη, δέν χάνει τό θάρρος του μπροστά σέ εύρωπαϊκούς φραγμαούς σάν τά σύνορα τής Γερμανίας, τής Γαλλίας και του Λουξεμβούργου. Δουλειά του είναι νά συνδυάσει τό μέταλλο μέ τό κάρβουνο. θέλει

νά δημιουργήσει ένα συγκεντρωτικό εύρωπαϊκό συγκρότημα· δέν κουράζει τό μυαλό του μέ πολιτική γεωγραφία - έχω, μάλιστα, τή γνώμη ότι από γεωγραφία έχει μεσάνυχτα. Καί τί πειράζει; Πενήντα έκατομμύρια δολάρια γιά τή σημερινή Εύρώπη άξιζουν περισσότερο άπ' όλες τίς γεωγραφίες του κόσμου. (Γέλια). Πρόθεσή του είναι, όπως είπα, νά συγκεντρώσει όλη τή μεταλλουργία τής Κεντρικής Εύρώπης σ' ένα μοναδικό συγκρότημα, πού θά τό αντιπαραθέσει στή συνέχεια στό άμερικάνικο συγκρότημα χάλυβα, όπου βασιλεύει ό Γκάρυ.

Ή «αυτόάμυνα τής Εύρώπης» άπέναντι στό άμερικάνικο συγκρότημα χάλυβα συνίσταται στό ότι συμπλέκονται δυό άμερικάνικες λερναίες ύδρες μέ σκοπό νά ένοποιηθουν οέ μιά όρισμένη στιγμή γιά τήν πιό σχεδιασμένη έκμετάλλευση τής Εύρώπης. Γι' αυτό άκριβώς, τό όργανο τής γερμανικής μεταλλουργίας ζυγίζει τίς έναλλαχτικές λύσεις: «Ή Ντώζ ή Ντίλλον». Ή έκλογή είναι περιορισμένη, τρίτος δέν ύπάρχει. Ή Ντώζ είναι ένας πιστωτής όπλισμένος σαν άστακός. Μαζί του δέν ύπάρχει τίποτ' άλλο, πέρα από τήν ύποταγή. Άλλά ό Ντίλλον είναι, από όρισμένες πλευρές, ό τύπος πού θά μπορούσε νά βαστήξει συντροφιά σέ μιά γηραιά κυρία. Πολύ ειδικός τύπος, δέν λέμε, αλλά, πού ξέρεις, μπορεί καί νά μή μάς στραγγαλίσει.. Τό άρθρο καταλήγει μέ τήν άκόλουθη άξιοσημείωτη φράση: «Ντίλλον ή Ντώζ, αυτό είναι τό σημαντικότερο ζήτημα γιά τή Γερμανία του 1926».

Οί Άμερικάνοι έξασφάλισαν ήδη, μέ τή μέθοδο τής άγοράς μετοχών, τόν έλεγχο τών λεγόμενων τραπεζών D, τών τεσσάρων μεγαλύτερων τραπεζών τής Γερμανίας. Ή γερμανική πετρελαιοβιομηχανία κρέμεται καθαρά από τά φουστάνια τής άμερικάνικης Στάνταρντ Όιλ. Τά όρυχεΐα ψευδάργυρου, πού ανήκαν προηγουμένα σέ γερμανική έταιρεία, πέρασαν στα χέρια του Χάρριμαν πού άπόκτησε έτσι τόν μονοπωλιακό έλεγχο άκατέργαστου ψευδαργύρου σ' όλόκληρη τήν παγκόσμια άγορά.

Τό άμερικάνικο κεφάλαιο κλείνει δουλειές τόσο χοντρικά όσο καί λιανικά. Στην Πολωνία, τό άμερικανοσοουηδικό συγκρότημα σπύρων παίρνει κιάλας τά προπαρασκευαστικά του μέτρα. Στην Ήταλία προχωρώνε ακόμα παραπέρα. Τά συμβόλαια πού ύπογράφουν οί άμερικάνικες έταιρείες μέ τήν Ήταλία είναι πολύ ένδιαφέροντα. Στην Ήταλία άνατίθεται, ως πούμμε, ή διεύθυνση τής άγοράς τής Έγγύς Άνατολής. Οί ΕΓΠΑ θά προμηθεύουν στήν Ήταλία μισοέ-

τοίμα προϊόντα πού ή Ἰταλία θά τά προσαρμόζει στή συνέχεια στίς προτιμήσεις τοῦ ξεχωριστοῦ τελικοῦ ἀνατολίτη ἀγοραστή. Ἡ Ἀμερική δέν μπορεῖ νά χρονοτριβεῖ μέ λεπτομέρειες. Δουλειά της εἶναι νά προμηθεύει τυποποιημένα προϊόντα. Κι ὁ παντοδύναμος ὑπερατλαντικός ἐπιχειρηματίας ἔρχεται στό χειροτέχνη τῶν Ἀπεννίνων Ὁρέων καί τοῦ λέει: «Νά, πάρε αὐτά πού χρειάζεσαι, βάψε τα καί γυάλισέ τα κατά τά γούστα τῶν Ἀσιατῶν».

Ἡ Γαλλία δέν ἔχει φτάσει ἀκόμα ὡς ἐκεῖ. Εἶναι πειστωμένη κι ἀντιστέκεται ἀκόμα. Ἀλλά θά ἐνδώσει. Θά ὑποχρεωθεῖ νά σταθεροποιήσῃ τό νόμισμά της, μ' ἄλλα λόγια νά βάλῃ τό κεφάλι της στήν ἀμερικάνικη θηλειά. Ἐξω ἀπό τό γραφεῖο τοῦ μπάριμα-Σάμ, τά κράτη κάνουν οὐρά. (Γέλια).

Πόσα ξόδεψαν οἱ Ἀμερικάνοι γιά νά ἐξασφαλίσουν μιά τέτοια κατάσταση; Πολύ λίγα. Πολύ μικρό ποσό. Οἱ ἐπενδύσεις στό ἐξωτερικό, χωρίς νά ὑπολογίσουμε τά πολεμικά δάνεια, φτάνουν τά δέκα δισεκατομμύρια. Ὅλα κι ὅλα, ἡ Εὐρώπη ἔχει εἰσπράξει δυόμισι δισεκατομμύρια κι ἡ Ἀμερική ἀρχίζει κιόλας νά τῆς φέρνεται σάν σέ κατεχόμενη χώρα. Οἱ ἀμερικάνικες ἐπενδύσεις στήν εὐρωπαϊκή οἰκονομία ἀντιπροσωπεύουν τό ἓνα ἑκατοστό, κι οὔτε, τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πλούτου. Ὅταν ἡ σκάλα ξεκολλήσῃ, ἓνα χτυπηματάκι μέ τό δάχτυλο φτάνει γιά νά τήν κάνει νά γείρει τελείως μονόπαντα. Οἱ Ἀμερικάνοι ἔδωσαν αὐτό τό χτυπηματάκι κι εἶναι κιόλας ἀφεντικά. Ἡ Εὐρώπη δέν ἔχει τά κεφάλαια πού τῆς χρειάζονται γιά τό ἔργο τῆς ἀνοικοδόμησής της καί γιά τό κεφάλαιο κίνησης τοῦ τμήματος τῆς οἰκονομίας της πού κατάφερε νά ἀνοικοδομήσῃ μέχρι τώρα. Κατέχει κτήρια καί ἐξοπλισμό ἀξίας ἑκατοντάδων ἑκατομμυρίων, ἀλλά τά δέκα ἑκατομμύρια πού τῆς εἶναι ἀναγκαῖα γιά νά μποῦν τά μηχανήματά της σέ λειτουργία τῆς λείπουν. Ὁ Ἀμερικάνος ἔρχεται, δίνει τά δέκα ἑκατομμύρια καί βάζει τοὺς δρους του. Αὐτός εἶναι τό ἀφεντικό, αὐτός, λοιπόν, δίνει καί τίς διαταγές.

Πῆρα ἓνα πάρα πολύ ἐνδιαφέρον ἄρθρο γιά κάποιον ἀπ' αὐτούς τοὺς νέους Σέσιλ Ρόουντς πού ξεπετάει σήμερα ἡ Ἀμερική καί πού τά ὀνόματά τους εἶμαστε ὑποχρεωμένοι νά τά μαθαίνουμε. Δέν εἶναι πολύ εὐχάριστο, ἀλλά δέν μπορούμε καί νά τό ἀποφύγουμε. Μάθαμε τό ὄνομα τοῦ Ντώζ γιά τά καλά. Ὁ Ντώζ δέν ἀξίζει δυάρα, ἡ Εὐρώπη ὅμως δέν μπορεῖ νά τοῦ κάνει παρ' ὄλ' αὐτά τίποτα. Αὔριο, θά μάθουμε τό ὄνομα τοῦ Ντίλλον ἢ τοῦ Μάξ Γουίνκλερ, ἀντιπρόεδρου τῆς «Ἐταιρείας Πιστοδοτικῶν Ὑπηρεσιῶν». Τό νά

καταπίνεις άμάσητο ό,τι μπορείς νά φτάσεις μέ τό χέρι σου άπάνω στόν πλανήτη όνομάζεται πιστοδοτική ύπηρεσία. (Γέλια, χειροκροτήματα). Ό Μάξ Γουίνκλερ μιλάει γιά οικονομικές ύπηρεσίες σέ ποιητική γλώσσα καί μάλιστα σέ γλώσσα ποίησης βιβλικής: «Άσχολούμεθα», λέει, «μέ τήν χρηματοδότησιν κυβερνήσεων, τοπικών καί δημοτικών άρχών καί ιδιωτικών έταιριών. Τό άμερικάνικο χρήμα επέτρεψε τήν άνοικοδόμησιν τής Ίαπωνίας μετά τούς σεισμούς, τά άμερικανικά κονδύλια επέτρεψαν τήν ήτταν τής Γερμανίας καί τής Αυστροουγγαρίας καί έπαιξαν πολύ σημαντικόν ρόλον εις τήν άνοικοδόμησιν αύτών τών χωρών».

Πρώτα καταστρέφεις, ύστερα άνοικοδομείς. Καί γιά τίς δυό έπιχειρήσεις, τσεπώνεις τήν τίμια μίζα σου. Μόνο οί σεισμοί τής Ίαπωνίας έγιναν χωρίς φανερή επέμβαση του άμερικάνικου κεφαλαίου. (Γέλια). Άκούστε, όμως, καί τή συνέχεια: «Χορηγοϋμεν δάνεια εις τάς άποικίας τής Όλλανδίας, εις τήν Αυστραλιαν, εις τήν κυβέρνησιν καί τάς πόλεις τής Άργεντινης, εις τά όρυχεία τής Νοτίου Άφρικης, εις τούς παραγωγούς νιτρικού άλατος τής Χιλής, τάς φυτείας καφέ τής Βραζιλίας, τούς καπνοπαραγωγούς καί βαμβακοπαραγωγούς τής Κολομβίας. Χορηγοϋμεν χρήματα εις τό Περού διά τήν ύλοποίησιν ύγειονομικών προγραμμάτων, χρήματα εις τάς τραπέζας τής Δανίας, τούς βιομηχάνους τής Σουηδίας, τούς ύδροηλεκτρικούς σταθμούς τής Νορβηγίας, τάς τραπέζας τής Φινλανδίας, τά έργοστάσια μηχανικού έξοπλισμού τής Τσεχοσλοβακίας, τούς σιδηροδρόμους τής Νοτιοσλαβίας, τάς δημοτικές ύπηρεσίας τής Ίταλίας, τάς έταιρείας τηλεφώνων τής Ίσπανίας».

Σας άρέσει ή όχι, ό ήχος είναι πολύ γνήσιος. Είναι ό ήχος έξήντα δισεκατομμυρίων δολλαρίων σέ χρυσό πού βρίσκονται αύτή τή στιγμή στίς άμερικάνικες τράπεζες. Πρόκειται γιά μιά μουσική συμφωνία πού θά τήν άκούμε καί στήν έρχόμενη ιστορική περίοδο.

Λίγο μετά τόν πόλεμο, τόν καιρό πού φτιαχνόταν ή Κοινωνία τών Έθνών κι όλοι οί ειρημιστές τής Εύρώπης έλεγαν ψέματα ό ένας στόν άλλο στή δική του γλώσσα ό καθένας, κάποιος Άγγλος οικονομολόγος όνόματι Τζώρτζ Παίης, άνθρωπος προφανώς μέ τίς καλύτερες προθέσεις, πρότεινε τή χορήγηση στήν Κοινωνία τών Έθνών ενός όμολογιακού δανείου πρός τό σκοπό τής ειρήνευσης καί τής άνοικοδόμησης όλόκληρης τής άνθρωπότητας. Κατά τούς ύπολογισμούς του, τό αξιόλογο, εύεργετικό αυτό σχέδιο άπαιτούσε γιά τήν πραγματοποίησή του 35 δισεκατομμύρια δολάρια, άπ' όπου

τά 15 θά έβραζαν οί ΕΠΑ, τά 5 ή Ἑγγλία καί τά 15 οί υπόλοιπες χῶρες. Σύμφωνα μ' αὐτό τό καταπληκτικό σχέδιο, τίς μισές σχεδόν όμολογίες τοῦ δανείου θά τίς ἀγόραζαν οί ΕΠΑ καί, μιά καί τίς υπόλοιπες θά τίς μοιραζόντουσαν πολλές χῶρες μαζί, οί ΕΠΑ θά εἶχαν τόν έλεγχο πάνω στους υπόλοιπους μετόχους. Ἡ πρόταση γιά τό σωτήριο εκείνο δάνειο δέν υλοποιήθηκε, ἀλλ' αὐτό πού συμβαίνει σήμερα εἶναι σέ μεγάλο βαθμό υλοποίηση, καί πῶς ἀποτελεσματική στήν ἐφαρμογή της ἀπό τό σχέδιο, μάλιστα, τῆς ἴδιας ἰδέας. Οἱ ΕΠΑ καταβροχθίζουν προοδευτικά τίς μετοχές πού θά τοὺς δώσουν τόν έλεγχο τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους. Εἶναι βέβαιο πῶς πρόκειται γιά βαρῦ καθήκον. Καί ρισκοκίνδυνο. Οἱ Ἀμερικάνοι δέν θ' ἀργήσουν νά πειστούν γι' αὐτό.

Φιλειρηνισμός καί σύγχυση

Προτοῦ συνεχίσω, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά διαλύσω μιά ὀρισμένη σύγχυση. Τά παγκόσμια φαινόμενα πού μελετᾶμε ἐξελίσσονται μέ τέτοια ταχύτητα καί οὐ τέτοια κλίμακα πού τό μυαλό μας δέν μπορεῖ παρά νά δυσκολεύεται πολύ νά τά ξεχωρίσει, νά τά κατανοήσει καί νά τά ἀφομοιώσει. Δέν εἶναι ἐκπληκτικό ὅτι ἀρχισε πρόσφατα νά γίνεται έντονη συζήτηση πάνω σ' αὐτό τό θέμα στό διεθνή τύπο, τόσο τόν ἀσπικό ὅσο καί τόν ἐργατικό. Στή Γερμανία ἔχουν ἐκδοθεῖ σχετικά διάφορα βιβλία, πού ἀφιερῶνονται εἰδικά στό ρόλο τῶν ΕΠΑ σέ σχέση μέ τή βαλκανοποιημένη Εὐρώπη.

Στή διεθνή διαμάχη πού προκαλεῖ τό ζήτημα, ἀναφέρθηκε καί μιά δική μου ἀποψη πάνω σ' αὐτό τό θέμα πρὶν ἀπό δύο χρόνια, ἀπό τό ἴδιο βῆμα πού μιλάω τῶρα. Μοῦ ἔπεσε στό χέρι μιά ἀμερικάνικη ἐργατική ἐπιθεῶρηση πού ἔτυχε νά τήν ἀνοίξω πρόσφατα, ἀκριβῶς στή σελίδα πού ἀναφέρεται στίς σχέσεις Ἑλληνικῆς καί Εὐρώπης καί τά μάτια μου ἔπεσαν, τυχαία, στή λέξη «δελτίο». Φυσικά, αὐτό μοῦ κίνησε τό ἐνδιαφέρον, διάβασα, λοιπόν, τό ἀρθρο κι ἐδῶ εἶναι, σύντροφοι, πού πληροφορήθηκα μέ μεγάλη μου κατάπληξη ὅτι: «Ὁ Τρότσκι εἶναι τῆς γνώμης ὅτι μῆλκαμε σέ περίοδο **εἰρηνικῶν ἀγγλοαμερικάνικων σχέσεων**: ἡ ἐπίδραση τῶν ἀγγλοαμερικάνικων σχέσεων (κατά τόν Τρότσκι) θά συμβάλει μᾶλλον στήν παγίωση παρά στήν ἀποσύνθεση τοῦ παγκόσμιου καπιταλισμοῦ».

Δέν εἶναι κι ἄσκημο, ἐ; Ὁ Μακντόναλντ δύσκολα θά μπορούσε νά

τό πει καλύτερα. Και παρακάτω: « Η παλιά θεωρία του Τρότσκι ότι η Εύρωπη θα ύποσσει τήν έπιβολή δελτίου (άπό πού κι ώς πού παλιά; Ούτε δυό χρόνια δέν έχουν περάσει. – Λ.Τ.) και θα καταστήσει άμερικανική κήση συνδέεται μέ τήν έκτίμηση αυτή τών άγγλοαμερικάνικων σχέσεων». Και πάει λέγοντας. (Τζ. Λάβστοουν, «Μηνιαία Έργατική Έπιθεώρηση», Νοέμβρης 1925).

Διαβάζοντας αυτές τις γραμμές, ή κατάπληξη μου ήταν τόση πού για τρία όλόκληρα λεφτά έτριβα τά μάτια μου. Πού και πότε είπα έγώ ότι ή Έγγλία κι ή Έμερική διατηρούν ειρηνικές σχέσεις κι ότι, χάρη σ' αυτό τό γεγονός, θα άνανεώσουν τόν εύρωπαϊκό καπιταλισμό και δέν θα προκαλέσουν τήν άποσύνθεσή του; Γενικά μιλώντας, σ' όποιοδήποτε κομμουνιστή έχει περάσει τήν ηλικία τών λυκόπουλων πού θα ξεστομίζει τέτοιες ή παρόμοιες άρλουμπες, δέν χρειάζεται σοφία, του πρέπει άπλά διώξιμο άπό τις γραμμές τών κομμουνιστών. Φυσικά, άφοϋ διάβασα τις χαζομάρες πού μου άποδίδονταν, ξαναδιάβασα αυτά πού είχα τήν εύκαιρία νά πω πάνω στό ίδιο θέμα άπό αυτό τό βήμα στό παρελθόν. " Αν άναφέρομαι τώρα στην όμιλία πού έκανα πρόπερσι, δέν τό κάνω για νά έξηγήσω στον Λάβστοουν και τούς όμοιους του ότι όταν γράφει κανείς για κάποιο ζήτημα – είτε είναι στην Έγγλία, Γαλλία, Εύρωπη ή Έμερική – έχει τήν ύποχρέωση νά γνωρίζει αυτό για τό όποιο γράφει και νά γνωρίζει επίσης πού οδηγεί τούς άναγνώστες του. " Οχι, τό κάνω επειδή ό τρόπος, μέ τόν όποιο είχα βάλει τό ζήτημα τότε, ισχύει τό ίδιο και σήμερα. Γι' αυτό τό λόγο είναι πού είμαι ύποχρεωμένος νά σās διαβάσω διάφορα άποσπάσματα της τοτινης μου όμιλίας.

«Τί ζητάει ό άμερικάνικος καπιταλισμός; Τί θέλει;» ρωτούσα πριν δυό χρόνια. Κι άπαντούσα: «Σταθερότητα ζητάει, μάς λένε, θέλει νά στήσει τήν εύρωπαϊκή άγορά ξανά στα πόδια της, θέλει νά κάνει τήν Εύρωπη φερέγγυα. Πώς; Μέ τί μέτρα; Και σέ ποιό βαθμό;... Κάτω άπό δική του ήγεμονία. Και τί πάει νά πει αυτό; Πάει νά πει ότι της Εύρώπης θα της έπιτραπει νά ξανασηκωθεί στα πόδια της, αλλά μέσα σέ όρια βαλμένα προκαταβολικά, μόνο ή διαχείριση όρισμένων τμημάτων της παγκόσμιας άγοράς θα της έχει παραχωρηθεί. Τώρα πιά, ό άμερικάνικος καπιταλισμός έχει φτάσει νά δίνει διαταγές, πού τις εκδίδουν κατά τις οδηγίες του οι Έμερικάνοι διπλωμάτες. Κατά τόν ίδιο άκριβώς τρόπο, έτοιμάζεται νά εκδώσει οδηγίες προς τις εύρωπαϊκές τράπεζες και τά εύρωπαϊκά συγκροτήματα έπιχειρήσεων, προς τήν εύρωπαϊκή άστική τάξη στό σύνολό της».

Πριν από δυό χρόνια, έλεγα, «δίνει διαταγές, πού τις εκδίδουν κατά τις οδηγίες του οι διπλωμάτες» στις Βερσαλλίες και στην Ουάσιγκτον κι έλεγα «**έτοιμάζεται** να εκδώσει οδηγίες προς τις εύρωπαϊκές τράπεζες και τα εύρωπαϊκά συγκροτήματα επιχειρήσεων». Σήμερα, λέω: «Δίνει κιόλας διαταγές στις τράπεζες και τα συγκροτήματα επιχειρήσεων **διαφόρων** εύρωπαϊκων κρατών κι **έτοιμάζεται** να δώσει διαταγές στις τράπεζες και τα συγκροτήματα επιχειρήσεων **των ύπολοιπων** εύρωπαϊκων κρατών».

Συνεχίζω την παράθεση: «Θά χωρίσει την αγορά σέ τμήματα και θά ρυθμίσει τις δραστηριότητες των Εύρωπαίων κεφαλαιούχων και βιομηχάνων. Άν θέλουμε να δώσουμε στό έρώτημα του τί θέλει ό άμερικάνικος ιμπεριαλισμός μιά καθαρή και άκριβή άπάντηση, πρέπει να πούμε: **Θέλει να επιβάλλει στην καπιταλιστική Εύρώπη τό δελτίο**. Δέν έλεγα ότι είχε επιβάλει στην Εύρώπη τό δελτίο, αλλά ότι θά τής τό επέβαλε, άν τό επίζητούσε. Νά τί έλεγα πριν δυό χρόνια.

Ό Λάβστοουν ισχυρίζεται ότι μίλησα για «ειρηνική συνεργασία» Άγγλίας και Άμερικής. Άς ξανααναφερθούμε στά πρακτικά τής παλιάς όμιλίας: «Αυτό, σέ τελευταία άνάλυση, βάζει στό λογαριασμό όχι μόνο τή Γερμανία, όχι μόνο τή Γαλλία αλλά και τήν Άγγλία. Νάι, ή Άγγλία πρέπει να έτοιμάζεται κι αυτή, τό πιστεύει δέν τό πιστεύει, να πάθει τά ίδια. Είν' αλήθεια πώς άκούμε, σήμερα, να λένε και να ξαναλένε πώς ή Άμερική προχωράει πιασμένη χεράκι-χεράκι με τήν Άγγλία, πώς έχει σχηματισθεί άγγλοσαξονικός συνασπισμός. Συχνά άκούμε να λένε για άγγλοσαξονικό κεφάλαιο, άγγλοσαξονική πολιτική. ... Άλλ' αυτό δέν είναι παρά ή γλώσσα πού μιλάνε αυτοί πού δέν καταλαβαίνουν γρυ από τήν κατάσταση. Ό βασικός άνταγωνισμός παγκόσμια άκολουθεί τή διαχωριστική γραμμή άνάμεσα στα άμερικάνικα και βρετανικά συμφέροντα. Τό μέλλον θά τό δείχνει αυτό όλοένα και καθαρότερα... Γιατί; Γιατί ή Άγγλία συνεχίζει να είναι ή πλουσιότερη και ισχυρότερη χώρα, πού μόνο ή Άμερική τήν ξεπερνάει. Είναι ό κυριότερος αντίζηλος τής Άμερικής, τό μεγαλύτερο έμπόδιο στό δρόμο τής».

Άκόμα πιό έντονα άνάπτυξα τήν ίδια θέση στη Διακήρυξη του Πέμπτου Παγκόσμιου Συνεδρίου τής Κομμουνιστικής Διεθνούς, αλλά έδώ δέν θά σάς καυράσω με κείμενα. Άς ξαναπαραθέσω άποσπάσματα από τήν ίδια όμιλία πού ύποστηρίζει τήν έγκαθίδρυση «ειρηνικων σχέσεων με τήν Άμερική»: «Τό «φιλειρηνικό» πρόγραμ-

μα τῆς Ἀμερικῆς νά βάλει όλόκληρο τόν κόσμο κάτω από τόν έλεγχό της δέν εἶναι καθόλου ἕνα εἰρηνικό πρόγραμμα. Τό αντίθετο, ἐγκυμονεῖ πολέμους καί τά μεγαλύτερα ἐπαναστατικά ξεσπάσματα... Γιατ' εἶναι δύσκολο νά διανοηθεῖ κανεῖς πώς οἱ ἄστοι ὄλων τῶν χωρῶν θ' ἀποτραβηχτοῦν καλόβολα στή σκιά καί θά δεχτοῦνε νά γίνουν ἀπλά πρωτοπαλλήκαρο τῶν Ἀμερικάνων χωρίς τουφεκιά – ὄχι, αὐτό δέν εἶναι καθόλου πιθανό. Οἱ ἀντιφάσεις παραεἶναι μεγάλες, οἱ ὀρέξεις παραεἶναι ἀχόρταγες, ἡ παρόρμηση νά διατηρηθεῖ ἡ παλιά ἐξουσία παραεἶναι ἰσχυρή, οἱ συνήθειες τοῦ κοσμοκράτορα παραέχουν διαποτίσει τήν Ἀγγλία. Ἀναμφισβήτητο, θά σημειωθοῦν στρατιωτικές συγκρούσεις. Ἡ ἐποχή τοῦ «εἰρηνοποιοῦ» ἀμερικανισμοῦ πού φαίνεται νά ξανανοίγεται σήμερα, στρώνει ἀπλά τόν δρόμο γιά νέους πολέμους σέ μιά κλίμακα χωρίς προηγούμενο, μιάς ἀγριότητος ἀφάνταστα τερατώδους».

Νά, τί ἔλεγα γιά τίς «εἰρηνικές» σχέσεις πρὶν ἀπό δύο χρόνια.

Τέλος, νά καί τί εἶπα ἀπό τό ἴδιο βῆμα, ὅπου βρίσκομαι σήμερα, σχετικά μέ τόν σταμάτημα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀντιφάσεων χάρις στήν ἀμερικάνικη ἐπίδραση: «Εἶναι ἀπόλυτα ἀναμφισβήτητο ὅτι οἱ ἀντιφάσεις ἐκεῖνες πού προετοίμασαν τόν ἱμπεριαλιστικό πόλεμο καί τόν ἐξαπόλυσαν καταπάνω στήν Εὐρώπη πρὶν ἀπό δέκα χρόνια... αὐτές οἱ ἀντιφάσεις πού ὀξύνθηκαν παραπέρα ἀπό τόν πόλεμο καί ἐπισφραγίστηκαν διπλωματικά στίς Βερσαλλίες μέ τήν εἰρήνη πού ὑπογράφηκε ἐκεῖ καί ξαναβάθυναν κι ἄλλο μέ τήν παραπέρα ἀνάπτυξη τῶν ταξικῶν ἀγῶνων στήν Εὐρώπη – εἶναι ἀπόλυτα ἀναμφισβήτητο ὅτι ὅλες αὐτές οἱ ἀντιφάσεις συνεχίζουν σήμερα νά ὑπάρχουν καί νά χάσκουν σάν ἀνοιχτές πληγές. Κι οἱ ΕΠΑ θά συγκρουστοῦν μ' αὐτές τίς ἀντιφάσεις μ' ὄλη τους τή σφοδρότητα».

Πέρασαν δύο χρόνια. Ὁ σύντροφος Λάβσοουν μπορεῖ νά ἔναι καλός γιά νά γράφει κριτικές, τόσο καλός πού νά πιάνει πουλιά στόν ἀέρα. Τίς καλύτερες κριτικές, ὅμως, τίς γράφει ὁ χρόνος. Κλείνω μέ τή συμβουλή πού ἔδωσε κάποτε ὁ Ἴνγκελς στόν χρόνο. Κλείνω μέ τή συμβουλή πού ἔδωσε κάποτε ὁ Ἴνγκελς στόν ἐπίσης Ἀμερικανό Στίμπελλινγκ: «Ὅταν ἐπιθυμεῖ κανεῖς νά καταπιαστεῖ μέ ἐπιστημονικά προβλήματα, εἶναι ἀπαραίτητο, πρῶτ' ἅπ' ὅλα, νά διαβάσει τά βιβλία ὅπως τά γράφει ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας τους κι ἰδίως νά μή διαβάσει στίς σελίδες τους πράγματα πού δέν ὑπάρχουν». Τά λόγια τοῦ γέρο-Ἴνγκελς εἶναι θαυμάσια καί

ταιριάζουν όχι μόνο στην Ἀμερική, αλλά και στις πέντε ήπειρους.

Ἡ ἀμερικάνικος φιλειρηνισμός στην πράξη

Ὁ χρόνος γράφει τίς καλύτερες κριτικές σέ κάθε ζήτημα. Ἄς δοῦμε, λοιπόν, ποιές ἀκριβῶς ἀμερικάνικες μέθοδοι εἰρηνικῆς διείσδυσης φαίνεται νά λειτούργησαν τά τελευταία χρόνια. Ἡ ἀπλή ἀπαρίθμηση τῶν πιό σημαντικῶν γεγονότων θά μᾶς δείξει ὅτι ὁ ἀμερικάνικος «φιλειρηνισμός» θριάμβευσε σ' ὅλη τή γραμμή – θριάμβευσε, ὅμως, σάν μέθοδος ἀθόρυβης (μέχρι τώρα) ἰμπεριαλιστικῆς λεηλασίας καί μισόκρυφον προετοιμασιῶν γιά τίς μεγάλες ἀναμετρήσεις.

Ἡ παραστατικότερη ἔκθεση καί ἀναπαράσταση τῆς οὐσίας τοῦ ἀμερικάνικου «φιλειρηνισμοῦ» μᾶς δόθηκε ἀπό τή Συνδιάσκεψη τῆς Οὐάσιγκτον τό 1922. Τό 1919-20, πολλοί ἄνθρωποι, κι ἀνάμεσά τους κι ἐγώ, ἀναρωτιόντουσαν: Τί θά γίνει τό 1922-23, ὅταν τό ναυπηγικό πρόγραμμα τῆς Ἀμερικῆς θά τήν ἔχει κάνει ἴση ναυτική δύναμη μέ τήν Ἀγγλία; Ἡ Ἀγγλία, τό νησάκι, εἶχε διατηρήσει τήν κυριαρχία της μέ τήν ὑπεροχή τοῦ στόλου της ἀπέναντι στή συνδυασμένη ἰσχύ τῶν στόλων ὅποιασδήποτε δυάδας ἀπό ἄλλες χῶρες. Θά ἐγκατέλειπε τήν ὑπεροχή της χωρίς νά δώσει μάχη; Σάν ἐμένα, αὐτοί πού δέν ἀπόκλειαν ἕνα πόλεμο Ἀγγλίας- Ἀμερικῆς γιά τά 1922-23, μέ τή συμμετοχή τῆς Ἰαπωνίας, ἦταν πολλοί. Κι ἀντί γι' αὐτό, τί ἔχει συμβεῖ; Ἀντί γιά πόλεμος, ἦρθε ὁ «φιλειρηνισμός» στήν πιό καθαρή του μορφή. Οἱ ΕΠΑ προσκάλεσαν τήν Ἀγγλία στήν Οὐάσιγκτον κι εἶπαν: «Πάρτε, παρακαλῶ, τό μερίδιό σας. Πέντε μονάδες ἐγώ, πέντε ἐσεῖς, τρεῖς ἡ Ἰαπωνία, τρεῖς ἡ Γαλλία». Νά, ναυτικό πρόγραμμα! Κι ἡ Ἀγγλία δέχτηκε.

Τί εἶν' αὐτό; Αὐτό εἶναι «φιλειρηνισμός». Φιλειρηνισμός, ὅμως, τοῦ εἶδους πού ἐπιβάλλει τή θέλησή του χάρη στά σκυλόδοντα τῆς τεράστιας **οἰκονομικῆς** ὑπεροχῆς καί προετοιμάζει «εἰρηνικά» τήν **στρατιωτική** ὑπεροχή τῆς ἐπόμενης ἱστορικῆς περιόδου.

Καί τό Σχέδιο Ντῶλζ; Ἐνῶ ὁ Πουανκρέ, ἀφοῦ κατέλαβε τό λεκανοπέδιο τοῦ Ρούρ, ὄργωνε τήν Κεντρική Εὐρώπη μέ τά σχέδιά του γιά μωρά παιδιά, οἱ Ἀμερικάνοι παρατηροῦσαν τή σκηνή μέ τά κυάλια ἀπό τό προνομιοῦχο παρατηρητήριό τους καί περίμεναν. Κι ὅταν τό φράγκο πού ἔπεφτε κι ἄλλα δυσάρεστα πράγματα

ύποχρέωσαν τόν Πουανκαρέ νά σαλπίσει ύποχώρηση, έφτασε ό 'Αμερικάνος μέ τό δικό του σχέδιο γιά ειρήνευση τής Εύρώπης. 'Αγόρασε τό δικαίωμα έποπτείας τής Γερμανίας γιά 800 έκατομμύρια μάρκα - πού, κι άπ' αυτά, τά μισά βγήκαν από τίς τσέπες τής 'Αγγλίας. Καί μ' αυτό τό κελεπούρι τών μερικών έκατομμυρίων δολλαρίων, ή Γουώλ Στρήτ κάθησε τόν έλεγκτή της καβάλα στό σβέρκο του γερμανικού λαού. «Φιλειρηνισμός»; Πιό εύκολα ξεγλιστρās από τή θηλειά του δήμιου, κι άς στήν έχει κιόλας περάσει στό λαιμό, παρά από τέτοιο φιλειρηνισμό.

Κι ή σταθεροποίηση του νομίσματος; Τά χάλια τών εύρωπαϊκών νομισμάτων άποτελούν ήττα γιά τήν 'Αμερική. "Ήττα, γιατί έπιτρέπουν στήν Εύρώπη νά έξάγει φτηνά προϊόντα. 'Ο 'Αμερικάνος χρειάζεται νομισματική σταθερότητα, τόσο γιά νά εισπράττει τακτικά τούς τόκους άπό τά δάνεια πού έχει δώσει, όσο και γιά τή διατήρηση τής χρηματιστικής τάξης γενικά. Πώς άλλιώς θά επενδύσει τά κεφάλαιά του στήν Εύρώπη; Νά, γιατί άνάγκασαν οι 'Αμερικάνοι τούς Γερμανούς νά εισάγουν σταθερό νόμισμα: τό ίδιο και τούς 'Αγγλους, πού, γιά νά πετύχουν αυτό τό σκοπό, τούς χορήγησαν δάνεια 300 έκατομμυρίων δολλαρίων. 'Ο Λούντ Τζώρτζ είπε πρόσφατα: «'Η λίρα στερλίνα τώρα κοιτάζει τό δολλάριο κατάματα». 'Ο Λούντ Τζώρτζ είναι ένας άναιδέστατος γερο-ξεκούτης. 'Αν ή λίρα είναι σέ θέση νά κοιτάζει τό δολλάριο κατάματα, αυτό συμβαίνει έπειδή ή περήφανη λίρα στερλίνα έχει 300 έκατομμύρια δολλάρια πού τής κάνουν πλάτες.

Κι ή Γαλλία; Οι Γάλλοι άστοί τρέμουν και στή σκέψη άκόμα ν' άποκτήσουν σταθερό νόμισμα. 'Η μετάβαση στή νομισματική σταθερότητα είναι πολύ μεγάλη κι επώδυνη ιστορία. Λέει ό 'Αμερικάνος: «Μόνο μ' αυτό τόν δρο θά πάρετε δάνειο, άλλιώς κόψτε τό κεφάλι σας». 'Ο 'Αμερικάνος έπιμένει στόν άφοπλισμό τής Γαλλίας, ώστε νά μπορέσει νά πληρώσει τά χρέη της. Καθαρός φιλειρηνισμός, άφοπλισμός, σταθεροποίηση του νομίσματος - δύσκολα θά μπορούσε νά τά πεί πιό καλά. 'Η 'Αμερική έτοιμάζεται νά γονατίσει τή Γαλλία «ειρηνικά».

Μέ τήν 'Αγγλία, τό ζήτημα τής ισοτιμίας μέ τό χρυσό και τών χρεών έχει κιόλας ρυθμιστεί. 'Αν δέν κάνω λάθος, οι 'Αγγλοι είναι ύποχρεωμένοι νά πληρώνουν άπό δώ και μπρός στίς ΕΠΑ 300 έκατομμύρια ρούβλια τό χρόνο. 'Η 'Αγγλία τακτοποίησε, μέ τή σειρά της, τό ζήτημα του ιταλικού δανείου, άπ' όπου δέν θά

εισπράξει παρά άπειροελάχιστο ποσοστό. Ο κυριότερος χρεώστης τής Άγγλίας καί τής Άμερικῆς εἶναι ἡ Γαλλία, πού δέν ἔχει πληρώσει μέχρι στιγμῆς τίποτα. Θά ύποχρεωθεί, ώστόσο, νά πληρώσει, ἔκτός ἂν μεσολαβήσουν περιστατικά τελειώς διαφορετικοῦ χαρακτήρα - ὄχι οικονομικοῦ, ἀλλά ἐπαναστατικοῦ - καί ἀκυρώσουν ὅλα τά παλιά χρέη. Ἡ Γερμανία ἐκτελεῖ τίς πληρωμές τῆς πρὸς τήν Άγγλία καί τή Γαλλία, πού ἀπαιτοῦν τήν πληρωμὴ τῶν χρεῶν ἀκόμα κι ἀπό μᾶς. Ποιά εἶναι ἡ συνολικὴ εἰκόνα τῆς Εὐρώπης, λοιπόν;

Ἡ ἀγγλικὴ ἀστικὴ τάξη μαζεῦει ἢ ἐτοιμάζεται νά μαζέψει τὰ δάνεια τῆς κομματάκι-κομματάκι ἀπ' ὀλόκληρη τήν Εὐρώπη γιά νά στείλει τὸ σύνολο τῶν ποσῶν πού θά εισπράξει, βάζοντας κι ἀπὸ πάνω ἀπὸ τήν τσέπη τῆς, στὸ μπάρμπα-Σάμ, στήν ἀντίπερα ὄχθη τοῦ Ἄτλαντικοῦ. Πού εἶναι διορισμένος ὁ κ. Μπῶλντουιν κι ὁ βασιλιάς Γεώργιος σῆμερα; Ἄπλούστατα, στή θέση τοῦ ἀρχιεισπράκτορα τῆς Ἄμερικῆς σέ μιά ἐπαρχία πού ὀνομάζεται Εὐρώπη. (Γέλια). Τὸ καθῆκον αὐτοῦ τοῦ πράχτορα εἶναι τὸ ξεζούμισμα τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν, ὥστε νά πληρώσουν τὰ καθυστερούμενα καί τὸ ἄθροισμα νά τὸ στείλουν στὶς ΕΠΑ. Ὅπως καθένας μπορεῖ νά δεῖ, ἡ ὄλη ὀργάνωση εἶναι τέλεια εἰρηνικὴ καί φιλειρηνικὴ. Στὸ ἀμερικάνικο σύστημα τῆς κατανομῆς τῶν δανείων, οἱ οικονομικὲς σχέσεις μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν λαῶν ὀργανώνονται μὲ τήν ἐποπτεία τοῦ πιὸ ταχτικοῦ φορολογούμενου πού μπορεῖ νά γίνει, τῆς Μεγάλης Βρετανίας, πού παίρνει, γιά τὸν κόπο τῆς, τὸν τίτλο τοῦ γενικοῦ ἀρχιφοροεισπράχτορα. Ἡ πολιτικὴ τῆς Ἄμερικῆς στήν Εὐρώπη στηρίζεται ὀλότελα στὸ παρακάτω σχῆμα: Γερμανία, πληρῶσε τὴ Γαλλία. Ἱταλία, πληρῶσε τήν Ἄγγλία. Γαλλία πληρῶσε τήν Ἄγγλία. Ρωσία, Γερμανία, Ἱταλία, Γαλλία καί Ἄγγλία πληρῶστε ἐμένα, τήν Ἄμερικῆ. Ἡ ἱεραρχικὴ αὐτὴ σειρά τῶν ὀφειλετῶν τῆς Ἄμερικῆς εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἀκρογωνιαῖα λιθάρια τοῦ ἀμερικάνικο φιλειρηνισμοῦ.

Ὁ παγκόσμιος ἀγῶνας γιά πετρέλαιο μεταξὺ Ἄγγλίας καί Ἄμερικῆς ἔχει κιόλας ὀδηγήσει σέ ἐπαναστατικὰ τραντάγματα καί στρατιωτικὲς συγκρούσεις στὸ Μεξικὸ, στήν Τουρκία καί στήν Περσία. Ὡστόσο, οἱ αὐριανὲς ἐφημερίδες ἴσως νά μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ἡ Ἄγγλία κι ἡ Ἄμερικὴ ἔφτασαν σέ εἰρηνικὴ συνεργασία στὸ πεδίο τοῦ πετρελαίου. Τί θά σημαίνει αὐτό; Θά σημαίνει συνδιάσκεψη στήν Οὐάσινγκτον γιά τὸ πετρέλαιο. Μ' ἄλλα λόγια, ἡ Ἄγγλία θά κληθεῖ νά ἀρκεστεῖ σέ μικρότερη μερίδα πετρελαίου.

Νάτος, πάλι, ό φιλειρηνισμός τών 14 καρatiών!

Καί σ' ένα άλλο πεδίο, τό πεδίο τής πάλης για άγορές, χωράει επίσης, για όρισμένο διάστημα και σ' όρισμένο βαθμό, κάποια «ειρηνική» διευθέτηση. "Ενας Γερμανός συγγραφέας, πρώην ύπουργός σέ δέν θυμάμαι ποιά γερμανική κυβέρνηση - ή Γερμανία έχει άφθονία πρώην ύπουργών - ό βαρώνος Ράιμπνιτς, μάς λέει για τόν άγώνα για άγορές μεταξύ 'Αγγλίας και 'Αμερικής τά ακόλουθα: 'Η 'Αγγλία, ξέρετε, μπορεί νά αποφύγει τόν πόλεμο, ύπό τόν όρο νά παραιτηθεί από τις άπαιτήσεις της στον Καναδά, στή Νότια 'Αμερική, στον Ειρηνικό και στις άνατολικές άκτές τής 'Ασίας και τής Αύστραλίας: «Θά τής απομείνουν, λοιπόν, τά άλλα έδάφη, **έκτός από τήν Εύρώπη**». Δέν καταλαβαίνω τί άλλο έννοει ότι θά απομείνει στήν 'Αγγλία, έκτός από τόν έαυτό της. Τό δίλημμα τό βάζει, όμως, σωστά: ή πόλεμος ή «ειρηνική» άποδοχή του ύποβιβασμού της και μιās φτωχικής μερίδας.

Κι έδώ είναι τό τελευταίο κεφάλαιο, ένα κεφάλαιο όλότελα νέο: άφορά τις ξένες πρώτες ύλες - ένα κεφάλαιο μέ τό πιό μεγάλο ένδιαφέρον. Οί ΕΠΑ, βλέπετε, δέν έχουν πολλά πράγματα, από τά όποια, όμως, έχουν άλλοι. Σέ σχέση μ' αυτό οι άμερικάνικες έφημερίδες δημοσίεψαν ένα χάρτη πού έδειχνε τήν κατανομή τών πρώτων ύλών στον πλανήτη. Τώρα, μιλάνε και σκέφτονται σέ κλίμακα όλόκληρων ήπειρών. Οί Εύρωπαίοι πυγμαίοι άσκοΰνται στήν 'Αλβανία, πη Βουλγαρία, τό τάδε και δεινα διαδρομάκι και λουριδα γής. Οί 'Αμερικάνοι σκέφτονται σέ επίπεδο ήπειρών: αυτό άπλοποιεί τή μελέτη τής γεωγραφίας και, τό σημαντικότερο, παρέχει πλατιούς όρίζοντες για ληστεία. (Γέλια).

Κι έτσι, οι άμερικάνικες έφημερίδες δημοσίεψαν ένα χάρτη του κόσμου μέ δέκα μαύρες κουκκίδες πάνω του, τις δέκα κυριότερες έλλείψεις τής οικονομίας τών ΕΠΑ σέ άκατέργαστες πρώτες ύλες: φυτικό έλαστικό, καφέ, νιτρικά άλατα, κασσίτερο, ποτάσσα, σιζάλ... κι άλλα λιγότερο σημαντικά ύλικά. Φαίνεται ότι δλες αυτές τις πρώτες ύλες τις έχουν μονοπωλήσει (ω, φρίκη τής φρίκης!) όχι οι ΕΠΑ, άλλα άλλες χώρες. Τό 70% τής παγκόσμιας παραγωγής φυτικού έλαστικού προέρχεται από τροπικά νησιά πού άνήκουν στήν 'Αγγλία, ένώ ή 'Αμερική άς πούμε μέ τήν εύκαιρία ότι καταναλώνει τό 70% τής παγκόσμιας παραγωγής έλαστικών αυτοκινήτων και άλλων παρόμοιων ειδών από έλαστικό. 'Ο καφές προέρχεται από τή Βραζιλία. 'Η Χιλή, πού τή χρηματοδοτεί ή 'Αγγλία, παράγει νιτρικά

άλατα. Καί πάει λέγοντας.

Ὁ κ. Τσώρτσιλ, πού δέν ὑστερεῖ σέ ἀναίδεια ἀπό τόν Λούντ Τζώρτζ, ἔβαλε σκοπό νά πάρει πίσω τά ποσά, πού πλήρωσε ἡ Ἀγγλία στήν Ἀμερική γιά τά χρέη της, ὑμῶνοντας τίς τιμές τοῦ ἀκατέργαστου ἐλαστικοῦ. Κι ὁ Χούβερ, διευθυντής τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἀμερικής, ὑπολόγισε μέ τῆ βοήθεια τῆς ἀριθμομηχανῆς δι, μέσα σ' ἓνα μόνο χρόνο, τό 1925, οἱ ΕΠΑ πλήρωσαν στήν Ἀγγλία, γιά τήν ἀγορά φυτικοῦ ἐλαστικοῦ, 600 μέ 700 ἑκατομμύρια δολλάρια περισσότερο ἀπό ὅσο θά κόστιζαν μέ μιὰ «τίμια» τιμή. Αὐτά ἦταν ἱά λόγια του. Ὁ Χούβερ ξέρεي πολύ καλά νά ξεχωρίζει ἀνάμεσα σέ τιμές τίμιες καί τιμές ἀτιμες: εἶναι ἡ δουλειά του. Μόλις τό ἔμαθαν αὐτό οἱ ἀμερικάνικες ἐφημερίδες ξεσήκωσαν ἀπίστευτη φασαρία ἀπό διαμαρτυρίες καί ἀπειλές. Παραθέτω ἓνα ἀπόσπασμα ἀπό τήν «Ἡβνινγκ Πόστ»: «Τί ἀξία ἔχουν ὅλ' αὐτά τά Λοκάρνο καί οἱ Γενεῦες, οἱ ἐνώσεις καί τά πρωτόκολλα, οἱ συνδιασκέψεις ἀφοπλισμοῦ κι οἱ οἰκονομικές συνδιασκέψεις, ὅταν μιὰ ἰσχυρή ὁμάδα ἐθνῶν εἶναι σέ θέση νά ἀπομονώνει ἐσκεμμένα τήν Ἀμερική;»

Γιά κοιτᾶχτε τήν καημενούλα τήν Ἀμερική, πῶς τήν ἀπομονώνουν καί τήν ἐκμεταλλεύονται ἀπ' ὅλες τίς πάντες! (Γέλια). Φυτικό ἐλαστικό, καφές, κασιίτερος, νιτρικά ἄλατα, σιζάλ γιά σκιοινιά, ποτάσσα – ὅλα τᾶχουν ἀρπάξει καί μονοπωλήσει ὥστε ὁ ἀξιώσιμος κ. δισεκατομμυριοῦχος ἀπό τήν Ἀμερική νά μή μπορεῖ οὔτε νά ὀδηγήσει τό αὐτοκίνητό του, οὔτε νά πιεῖ ἄρκετό καφέ ὥσπου νά σπάσουν τά νεῦρα του, οὔτε νά βρεῖ σκιοινί τῆς προκοπῆς νά κρεμαστεῖ, οὔτε κἀν μιὰ σφαῖρα ἀπό καλά νά τινάξει τά μυαλά του στόν ἀέρα. (Γέλια). Ἡ κατάσταση εἶναι πέρα γιά πέρα ἀνυπόφορη: ἐκμετάλλευση ἀπ' ὅλες τίς πάντες! Ἄ, μά σοῦ ἴσεται νά ξαπλώσεις σέ «τυποποιημένο» φέρετρο ζωντανός! (Γέλια).

Ὁ κ. Χούβερ ἔγραψε ἓνα ἄρθρο ἀκριβῶς μ' αὐτό τό θέμα – καί τί ἄρθρο! Ἀποτελεῖται ἀποκλειστικά ἀπό ἐρωτήσεις – εἴκοσι ἑννέα, μετρημένες – ἢ μιὰ βροντερότερη ἀπό τήν ἄλλη. Ὅπως θά καταλάβατε, τά ἀγκάθια σ' αὐτές τίς ἐρωτήσεις ἔχουν γιά στόχο τήν Ἀγγλία. Εἶναι ὠραῖο πράγμα νά χαρατσώνεις τοὺς ἀνθρώπους μέ τιμές πού ἀποτελοῦν αἰσχροκέρδεια; Κι ἂν δέν εἶν' ὠραῖο, δέν εἶναι φυσικό νά προκαλέσει ἐνταση, δέν πρέπει νά ἐπέμβει ἡ κυβέρνησις; Κι ἂν μιὰ κυβέρνησις πού σέβεται τόν ἑαυτό της ἐπέμβει, δέν εἶναι πιθανό νά προκύψουν σοβαρές συνέπειες; (Γέλια). Μιά ἀγγλική ἐφημερίδα, λιγότερο εὐγενική, ἀλλά καί λιγότερο ὑποκρίτρια ἀπό

τις άλλες, σχολίασε τό άρθρο τοῦ Χουΐβερ μέ τό ρητό ὅτι ἕνας βλάκας μπορεῖ νά κάνει τόσες ἐρωτήσεις πού οὔτε ἑκατό σοφοί νά μὴν εἶναι σέ θέση νά τοῦ ἀπαντήσουν. (Γέλια). Τάγραψε αὐτά ἡ πατριωτική ἐφημερίδα καί ξέδωσε.

Πρῶτα-πρῶτα, δέν τολμῶ νά δεχτῶ ὅτι ἕνας βλάκας ἔχει καταλάβει μιά τόσο ὑπεύθυνη θέση. Ἀκόμα, ὅμως, κι ἂν συνέβαινε ἔτσι (Γέλια) ...σύντροφοι, δέν τό λέω θετικά, μιά σκέψη ἔκανα μόνο (Γέλια). Λέω, κι ἂν ἀκόμα εἶναι ἔτσι, ὁ Χουΐβερ, παραμένει, ὡστόσο, ἐπικεφαλῆς τοῦ κολοσσιαίου μηχανισμοῦ τοῦ ἀμερικάνικου καπιταλισμοῦ καί, κατά συνέπεια, δέν ἔχει ἀνάγκη νά εἶναι ἐξυπνος, μιά κι ὑπάρχει ὀλόκληρη ἡ ἀστική «μηχανή» πού σκέφτεται γιά λογαριασμό του. Κι ὅπως καί νάχει τό πράγμα, μετά ἀπό τίς εἰκοσιεννέα ἐρωτήσεις τοῦ Χουΐβερ, πού ἡ κάθε μιά τους βρόντηξε σ' αὐτιά τοῦ κ. Μπῶλντουιν σάν πιστολιά, ἡ τιμή τοῦ φυτικού ἐλαστικοῦ ἔπεσε ἀμέσως. Κι αὐτό τό περιστατικό φωτίζει τήν παγκόσμια κατάσταση καθαρότερα ἀπό ἑκατό στατιστικές. Αὐτός εἶναι ὁ ἀμερικάνικος φιλειρηνισμός σπὴν πράξη, σύντροφοι.

Ἡ εὐρωπαϊκός καπιταλισμός δέν ἔχει ὁδὸ διαφυγῆς

Σ' αὐτή τήν Ἀμερική εἶναι, τήν Ἀμερική πού δέν ἀνέχεται μύγα στό σπαθί της καί βλέπει σέ κάθε ἄνοδο τῶν τιμῶν τῶν πρώτων ὑλῶν πού τῆς λείπουν κακοπροαίρετες ἐπιθέσεις στό ἀναφαίρετο καί ἀναπαλλοτρίωτο δικαίωμά της νά ἐκμεταλλεύεται ὀλόκληρο τόν κόσμο, σ' αὐτή τήν Ἀμερική πού ἡ ἴδια ἔχει πάντα λυμένο τό ζωνάρι της γιά καυγᾶ, σ' αὐτήν εἶναι πού βρίσκεται ἀντιμέτωπη ἡ διαμελισμένη καί διαιρεμένη Εὐρώπη – μιά Εὐρώπη φτωχότερη ἀπό προπολεμικά, μέ τήν περίμετρο τῶν ἀγορῶν της ἀκόμα πιό στενή, μέ τή μέση λυγισμένη κάτω ἀπ' τό βᾶρος τῶν χρεῶν της, ξεσκισμένη ἀπό ἀνταγωνισμούς καί συνθλιβόμενη κάτω ἀπό τίς μπότες φαφλατάδων στρατοκρατῶν.

Στή διάρκεια τῆς περιόδου τῆς ἀνοικοδόμησης, δέν ἔλειπαν οἱ αὐταπάτες ἀνάμεσα στούς ἀστούς καί σοσιαλδημοκράτες οικονομολόγους καί πολιτικούς σχετικά μέ τή δυνατότητα ἀνανέωσης τῆς Εὐρώπης. Ἡ εὐρωπαϊκή βιομηχανία, πρῶτα στή Γαλλία κι ὕστερα στή Γερμανία, πῆρε σέ μερικές περιπτώσεις μπρός, πολύ σύντομα μετά τόν πόλεμο. Τίποτα τό ἐκπληκτικό: πρῶτα-πρῶτα, ξαναπῆρε

μπρός ή όμαλή ζήτηση – άν κι όχι στις παλιές της διαστάσεις – έξαιτίας τής εξάντλησης όλων τών προηγουμένων άποθεμάτων. Δέν είχε άπομείνει τίποτα. Παραπέρα, έκτεταμένες περιοχές τής Γαλλίας, ήταν όλότελα ρημαγμένες και συνιστοϋσαν συμπληρωματική άγορά. Στο βαθμό πού ή βιομηχανία δούλευε για τήν ικανοποίηση τών έπιταχτικών αναγκών αυτών τών ρημαγμένων από τόν πόλεμο άγορών, μπόρεσε νά λειτουργήσει μέ ύγιη ρυθμό και ξεσήκωσε μεγάλες έλπίδες και μεγάλες αύταπάτες. Τώρα, όσον άφορά τήν οϋσία του ζητήματος, οι φαντασιοπληξίες αυτές έχουν πάει περιπατο άκόμη και για τούς πιό ξύπνιους άστους οικονομολόγους. Ο ευρωπαϊκός καπιταλισμός δέν έχει καμιά διέξοδο.

Η άπαράμιλλη οικονομική ύπεροχή τών ΕΠΑ, άκόμα και χωρίς συνειδητή πολιτική από τή μεριά τής άμερικάνικης άστικης τάξης, δέν θά έπιτρέψει στον ευρωπαϊκό καπιταλισμό νά όρθοποδήσει ξανά. Οδηγώντας τήν Εϋρώπη όλο και βαθύτερα στο άδιέξοδο, ό άμερικάνικος καπιταλισμός θά τήν όδηγήσει αυτόματα στο δρόμο τής έπανάστασης. Έδώ βρίσκεται τό πιό σημαντικό κλειδι στην κατανόηση τής παγκόσμιας κατάστασης.

Αυτό άποδειχνεται πιό παραστατικά και άδιαμφισβήτητα στην κατάσταση τής Άγγλιας. Οι ύπερωκεάνειες έξαγωγές τής Άγγλιας κουτσουρεύονται από τήν Άμερική, τόν Καναδά, τήν Ιαπωνία και τή βιομηχανική άνάπτυξη τών ίδιων της τών άποικιών. Άρκει νά αναφέρουμε ότι στην άγορά ύφασμάτων τής Ινδίας, πού άποτελεί άποικία τής Βρετανίας, ή Άγγλία έκτοπίζεται σιγά-σιγά από τήν Ιαπωνία. Και στην ευρωπαϊκή άγορά, κάθε αύξηση τών πωλήσεων άγγλικών προϊόντων σκοντάφτει στις πωλήσεις τής Γερμανίας, τής Γαλλίας και τό αντίθετο. Συνήθως τό αντίθετο. Οι έξαγωγές τής Γερμανίας και τής Γαλλίας άποτελοϋν πλήγματα στις άγγλικές έξαγωγές. Η ευρωπαϊκή άγορά δέν έπεκτείνεται. Μέσα στα στενά της όρια, μόνο μετατοπίσεις συντελοϋνται, πότε από τή μία, πότε από τήν άλλη. Τό νά έλπίζει κανείς πώς ή κατάσταση θά αλλάξει ριζικά προς όφελος τής Εϋρώπης σημαίνει νά πιστεύει στα θαύματα. Όπως, άκριβώς, συμβαίνει στην έσωτερική άγορά μιās χώρας, όπου ή μεγαλύτερη και πιό σύγχρονη έπιχείρηση έχει έξασφαλισμένη τήν έπικράτηση πάνω στις μικρές και καθυστερημένες, έτσι και μέσα στην παγκόσμια άγορά, ή νίκη τών ΕΠΑ πάνω στην Εϋρώπη, δηλαδή, πρώτα και κύρια, πάνω στην Άγγλία, είναι αναπόφευχτη.

Οι εισαγωγές κι οι έξαγωγές τής Άγγλιας, τό 1925, αντιπροσω-

πευαν τό 111% καί τό 76% τοῦ προπολεμικοῦ τους ἐπιπέδου ἀντίστοιχα. Αυτό σημαίνει ἀναστροφή τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου μέ διαστάσεις πού δέν ἔχουν προηγούμενο: Ἡ μείωση τῶν ἐξαγωγῶν σημαίνει βιομηχανική κρίση πού πλήττει ὄχι μόνο τοὺς δευτερεύοντες, ἀλλά καί τοὺς βασικούς κλάδους τῆς βιομηχανίας: τόν ἄνθρακα τό χάλυβα, τὰ ναυπηγεῖα, τὰ μάλλινα κλπ. Προσωρινά εἶναι δυνατές ἀξιόλογες βελτιώσεις πού θά πραγματοποιηθοῦν, μάλιστα, ἀναπόφευκτα ἡ βασική πορεία πρὸς τὴν παρακμῆ, ὅμως, εἶναι κίολας προκαθορισμένη.

Δικαιολογημένα εἶναι ἀξιοπεριφρόνητοι οἱ «δημόσιοι ἄνδρες» τῆς Ἀγγλίας, πού ἔχουν διατηρήσει ὅλους τοὺς παλιούς τύπους, ὅσο ἀταίριαστοι κι ἂν εἶναι μέ τίς νέες συνθήκες, ἐνῶ τοὺς λείπει κι ἡ πιό στοιχειώδης κατανόηση τῆς παγκόσμιας κατάστασης καί τῶν ἀναπόφευχτων συνεπειῶν πού ἐγκυμονεῖ. Οἱ Ἄγγλοι πολιτικοί πού βασιλεύουν σήμερα, ὁ Μπῶλντουν καί ὁ Τσῶρτσιλ, μᾶς χάρισαν πρόσφατα ἄλλο ἓνα δείγμα τῆς παιδικῆς ἀφέλειας πού τοὺς διακρίνει. Τελειώνοντας ὁ περασμένος χρόνος, ὁ Τσῶρτσιλ δήλωσε ὅτι εἶχε δῶδεκα λόγους (ναί, αὐτό εἶπε) νά εἶναι αισιόδοξος. Καί, πρῶτα-πρῶτα, τῆ σταθεροποίηση τῆς λίρας. Ὁ Ἄγγλος οικονομολόγος Κένυς κάλεσε τόν Τσῶρτσιλ νά ἀναλογιστεῖ πῶς τό γεγονός τῆς σταθεροποίησης σημαίνει τό λιγότερο 10% μείωση στίς τιμές τῶν ἐξαγομένων προϊόντων καί συνακόλουθα ἀντίστοιχη αὔξηση στό ἔλλειμμα τοῦ ἐμπορικοῦ ἰσοζυγίου.

Ὁ δεύτερος λόγος τῆς αισιοδοξίας του ἦταν ἡ ἔξοχη τιμή πού ἐπiane τό φυτικό ἐλαστικό. Λυπηρό πού τό λέμε, οἱ εἰκοσιεννέα ἐρωτήσεις τοῦ κ. Χοῦβερ κουτσούρεψαν τὴν ἐλαστικοποιημένη αισιοδοξία τοῦ Τσῶρτσιλ σημαντικά. Τρίτον, οἱ ἀπεργίες ἔδειχναν μείωση. Γι' αὐτό θά ξαναμιλήσουμε στά τέλη τοῦ Ἀπρίλη, πού θά πρέπει νά ὑπογραφεῖ ἡ νέα συλλογική σύμβαση τῶν ἄνθρακωρῶν. Τέταρτος λόγος, τό Λοκάρνο. Ὡρα τὴν ὥρα, καμιά ἀλλαγὴ δέν συντελεῖται. Ἡ ἀγγλοσαξονική διένεξη, ὄχι μόνο δέν ἔχει ἀμβλυνθεῖ, ἀλλ' ἀπὸ τόν καιρὸ τοῦ Λοκάρνο, ἔχει γίνεи ἀκόμα πιό ἐντονη. Καί μέ τό Λοκάρνο, λοιπόν, βρισκόμαστε σέ ἀναμονή: μετράει κανεῖς κοτοπουλάκια ἀφοῦ σκάσουν ἀπὸ τ' αὐγά τους. Σταματᾶμε ἐδῶ τὴν ἀπαρίθμηση καί τῶν ὑπολοίπων λόγων τῆς αισιοδοξίας τοῦ Τσῶρτσιλ: σπὴ Γουῶλ Στρήτ, πάντως, ἡ τιμὴ πού πιάνουν εἶναι πολὺ χαμηλὴ. Ἐνδιαφέρον ἔχει νά σημειώσουμε ἀκόμα ὅτι οἱ «Τάιμς» τοῦ Λονδίνου ἔγραψαν ἓνα κύριο ἀρθρο πάνω

στό ίδιο θέμα με τίτλο: «Δυό άκτίνες ελπίδας». Οί «Τάιμς» είναι πιά μετριοφρονες άπό τόν Τσώρτσιλ, δέν έχουν δώδεκα, αλλά δύο μόνο άκτίνες ελπίδας κι αυτές είναι άκτίνες Χ, δηλαδή, μάλλον άπ' αυτές τίς άκτίνες πού κοντά στό καλό κάνουν καί κακό.

Στήν επαγγελματική έλαφρομυαλιά του Τσώρτσιλ μπορεί κανείς ν' άντιπαραθέσει τίς έγκυρότερες γνώμες τών 'Αμερικάνων πού κάνουν μιά έκτίμηση τής βρεταννικής οικονομίας άπό τή δική τους σκοπιά, καθώς καί τίς γνώμες τών ίδιων τών βρεταννών βιομηχάνων. 'Επιστρέφοντας άπό τήν Εύρώπη, ό Κλάιν, διευθυντής στό ύπουργείο 'Εμπορίου τών ΕΠΑ, μίλησε στους βιομηχάνους δπου, άν κάνουμε άφαίρεση του ξεκάθαρα συμβατικού καθησυχαστικού ύφους, ή όμιλία του αφήνει νά φανεϊ ή άλήθεια.

«'Από οικονομικήν σκοπιάν», είπε, «τό μόνον μελανόν σημείον (μετά τήν άφαίρεσιν προφανώς τής καταστάσεως τής Γαλλίας καί τής 'Ιταλίας, καθώς καί του άργού σχετικώς ρυθμού άνοικοδομησεως τής Γερμανίας) – τό μόνον μελανόν σημείον, λέγω, είναι τό 'Ηνωμένον Βασίλειον. Μοϋ φαίνεται δι η θέσις τής 'Αγγλίας έμπορικώς είναι άμφίβολος. Δέν θέλω νά φανώ πολύ άπαισιόδοξος, έπειδή ή 'Αγγλία είναι ό καλύτερος πελάτης μας, αλλά εις τήν χώραν αύτήν αναπτύσσεται μιά σειρά παραγόντων, οί όποιοί, έχω τήν γνώμην δι πρέπει νά ληφθοϋν σοβαρώς ύπ' όψιν. Είς τήν 'Αγγλίαν έπιβάλλονται διάφοροι έκπληκτικοί δασμοί ή αίτία τών όποιων, συμφώνως πρός ώρισμένους, πρέπει νά άναζητηθει εις τήν ιδικήν μας δίψαν διά χρήματα, διά νά μήν ειπωμεν διά περισσότερα. Τοϋτο δέν είναι άπολύτως όρθόν... 'Ο μηχανικός έξοπλισμός τής άνθρακοβιομηχανίας είναι ό ίδιος άπό δεκαετιών, μέ άπστέλεσμα νά φθάνει τό κόστος τής χειρωνακτικής έργασίας άνά τόννον εις τό τριπλάσιον ή καί τετραπλάσιον του άντιστοιχου τών ΗΠΑ». Καί συνεχίζει στον ίδιο τόνο.

'Υπάρχει κι άλλη γνώμη σχετική μέ τό θέμα. 'Ο ΤΖ. Χάρβυ, πρώην πρεσβευτής τών ΕΠΑ στην Εύρώπη καί θεωρούμενος άπό τούς 'Αγγλους «φίλος πού θέλει τό καλό μας», πράγμα πού είναι, μέ μιά έννοια, σωστό, γιατί μιλάει κατά κανόνα συναισθηματικά γιά τήν άνάγκη νά συμπαρασταθει ή 'Αμερική στην 'Αγγλία – αύτός, λοιπόν, ό ΤΖ. Χάρβυ δημοσίεψε πρόσφατα ένα άρθρο μέ τίτλο «Τό τέλος τής 'Αγγλίας» (καί μόνο ό τίτλος είναι άνεκτίμητος!), δπου φτάνει στό συμπέρασμα δι «η άγγλική παραγωγή έφαγε τά ψωμιά της. Στο έξης, τό καθήκον τής 'Αγγλίας θά συνίσταται στό νά είναι ένδιάμεσος πράκτορας», δηλαδή πωλητής καί ταμίας στην ύπηρε-

σία τών ΕΠΑ. Νά, ποιό είναι τό συμπέρασμα τοῦ φίλου τών Ἑλλήνων πού θέλει τό καλό τους.

Ἄς δοῦμε τώρα, τί ἔχει νά πει ὁ Τζώρτζ Χάντερ, μέγας Ἑλλήνων ναυπηγός, πού ἔστειλε στή βρετανική κυβέρνηση ἕνα μήνυμα πού ἔκανε αἰσθησιμόν ὅλοκληρο τό βρετανικό τύπο: «Ἐχει ἡ κυβέρνηση» (κι ἡ κυβέρνηση, στό κάτω-κάτω, εἶναι ὁ Τσώρτσιλ μέ τίς δώδεκα αἰτίες τῆς αἰσιοδοξίας του), λέει, «σαφῆ ἰδέαν τῆς καταστροφικῆς καταστάσεως ὅπου εὐρίσκεται ἡ ἀγγλική βιομηχανία; Γνωρίζει ὅτι αὐτή ἡ κατάστασις, ἀντί νά βελτιοῦται, βαθμιαίως χειροτερεύει; Ὁ ἀριθμός τῶν ἀέργων καί τῶν ὑποαπασχολουμένων μας ἀντιπροσωπεύει τουλάχιστον 12,5% τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπασχολουμένων. Τό ἐμπορικό μας ἰσοζύγιον εἶναι δυσμενές. Οἱ σιδηροδρομοί καί σημαντικόν μέρος τῶν βιομηχανικῶν μας ἐπιχειρήσεων καταβάλλουν μερίσματα μέ ἀναλήψεις ἀπό τά ἀποθεματικά των ἢ ἔχουν σταματήσει τās καταβολάς εἰς τοὺς μετόχους των ὀλοσχερῶς. Ἐν συνεχοῦσθῇ ἡ παρούσα κατάστασις, θά ἔλθῃ ἡ χρεωκοπία καί ἡ ἐρήμωσις. Οὐδεμία βελτίωσις διαφαίνεται εἰς τόν ὄριζοντα».

Ἡ ἀνθρακοβιομηχανία εἶναι ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ ἀγγλικοῦ καπιταλισμοῦ. Σήμερα, ἐξαρτᾶται ὀλοκληρωτικά ἀπό τίς κυβερνητικές ἐπιδοτήσεις. «Δυνάμεθα» λέει ὁ Χάντερ, «νά ἐπιδοτοῦμε τήν ἀνθρακοβιομηχανίαν ὅσον θέλομεν, αὐτό δέν θά σώσῃ τήν βιομηχανίαν μας γενικῶς ἀπό τήν ἀτονίαν». Ἐν, ὅμως, σταματήσουν οἱ ἐπιδοτήσεις, οἱ Ἑλλήνοι βιομηχανοῦν δέν θά εἶναι σέ θέση νά πληρώνουν τοὺς μισθοὺς πού πληρώνουν σήμερα κι αὐτό θά προκαλοῦσε, ἀρχή κάνοντας ἀπό τή φετινὴ Πρωτομαγιά, μιά μεγαλειώδη οἰκονομική σύρραξη. Δέν εἶναι δύσκολο νά φανταστοῦμε τίς συνέπειες μιᾶς ἀπεργίας πού θ' ἀγκαλιάζει ὄχι λιγότερους ἀπὸ ἕνα ἑκατομμύριο ἀνθρακωρύχων, ὑποστηριζόμενων ἀκόμα, σύμφωνα μέ ὅλες τίς ἐνδείξεις, ἀπὸ περίπου ἕνα ἑκατομμύριο σιδηροδρομικοὺς καί ἐργάτες τῶν συγκοινωνιῶν. Ἡ Ἑλλήνισ θά ἔμπαινε τότε σέ μιά περίοδο ὅπου τά μεγαλύτερα οἰκονομικά τραντάγματα θά εἶναι δυνατά. Ἡ θά συνεχίσουν νά κάνουν ἐπιδοτήσεις πού δέν ἔχουν καμιά ἐλπίδα καί θά ὀδηγήσουν στήν ἐρείπωσιν στό μέλλον ἢ θά παραδοθοῦν στήν προοπτική μιᾶς βαθικῆς κοινωνικῆς σύγκρουσις ἀπὸ τώρα.

Ἡ αἰσιοδοξία τοῦ Τσώρτσιλ ἔχει δώδεκα στατιστικές τῆς Ἑλλήνισ, ὅμως, πιστοποιοῦν τή μείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀπασχολουμένων ἐργατῶν, τή μείωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀνθρα-

κωρύχων, αλλά την αύξηση του προσωπικού των έσπιατορίων, των καμπαρέ και των στοιχείων του λούμπεν προλεταριάτου. Ο αριθμός των λακέδων σέ βάρος των παραγωγών μεγαλώνει κι άς πούμε μέ την εύκαιρία διι οι άριθμοί αύτοί δέν περιλαμβάνουν τούς πολιτικούς λακέδες και τούς ύπουργούς πού έκλιπαροϋν πεσμένοι δουλικά στά γόνατα τή μεγαλοψυχία των Άμερικάνων. (Γέλια).

Άς ξανααντιπαραθέσουμε τήν Άμερική στήν Άγγλία. Στήν Άμερική, ύπάρχει μιá αύξανόμενη έργατική άριστοκρατία πού βοηθάει τή δημιουργία έπιχειρησιακών σωματείων. Ένώ, στήν Άγγλία, πού έχει πέσει από τό χτεσινό βάθρο τής ύπεροχής της, άναπτύσσονται στρώματα λούμπεν προλεταριάτου. Αυτό πού άποκαλύπτεται καλύτερα σ' αύτή τήν άντιπαράσταση και άντιπαράθεση είναι ή μετατόπιση του παγκόσμιου οικονομικού άξονα. Κι αύτή ή μετατόπιση θά συνεχίσει νά συντελεστεί μέχρι νά συντελεστεί ή μετατόπιση του ταξικού άξονα τής κοινωνίας, δηλαδή μέχρι τήν προλεταριακή έπανάσταση.

Ο κ. Μπώλντουιν διστάζει, βέβαια, νά τό παραδεχτεί αύτό. Άν κι ό κ. Μπώλντουιν έχει μεγαλύτερη βαρύτητα άπό τόν Τσώρτσιλ, δέν καταλαβαίνει περισσότερα άπ' αύτόν. Σέ μιá συγκέντρωση βιομηχάνων, σκιαγράφησε μιá ύπόδειξη άποφυγής τής έτμμηγορίας του πεπρωμένου - ένας καλός πρωθυπουργός του Συντηρητικού Κόμματος έχει πάντα τό κατάλληλο άντίδοτο μέ τό κατάλληλο δίπλωμα εύρεσιτεχνίας γιά τήν κατάλληλη άρρώστια. « Ένίοτε, έχω τήν έντύπωση», είπε, «διι μερικοί έξ ήμών έκοιμώντο επί έξαιετιάν ή έπαιετιάν».

Πολύ περισσότερο! Ο ίδιος ό κ. Μπώλντουιν κοιμάται διαρκώς έδω και πενήντα χρόνια τό λιγότερο, άλλοι ήταν αύτοί πού μένανε ξύπνιοι. «Τό όρθόν είναι», συνέχισε ό πρωθυπουργός, «νά όδηγηθώμεν άπό τήν πρόδοον πού έχουν πραγματοποιήσει κατά τήν διάρκειαν αύτής τής περιόδου αι ΗΠΑ». Πραγματικά, χρειάζεται κάποια προσπάθεια γιά νά «όδηγηθείς» άπό τήν «πρόδο» των ΕΠΑ. Η χώρα αύτή διαθέτει έθνικό πλούτο 320 δισεκατομμυρίων, τά 60 δισεκατομμύρια στις τράπεζες, έτήσια συσώρευση τής τάξης των 7 δισεκατομμυρίων, ένώ ή Άγγλία έχει έλλειμμα. Γιά όδηγηθείτε λιγάκι! Έμπρός ντέ!

«Τά δύο μέρη» (κεφαλαιοκράτες και έργάτες), συνεχίζει ό Μπώλντουιν, «δύνανται νά διδαχτούν πολλά περισσότερα εις τό σχολειόν των ΗΠΑ, παρά άπό τήν μελέτην τής καταστάσεως εις τήν

Μόσχαν». Ο κ. Μπώλντουιν θάπρεπε νά προσέχει όταν πιάνει στό στόμα του τή Μόσχα. Θά μπορούσαμε κι έμεις νά τόν διδάξουμε μερικά πραγματάκια. Ξέρουμε πώς νά προσανατολιζόμαστε σέ σχέση μέ τά γεγονότα, νά αναλύουμε τήν παρακμή τῆς καπιταλιστικής Ἀγγλίας. Πράγμα πού ὁ κ. Μπώλντουιν δέν εἶναι σέ θέση νά τό κάνει. (Γέλια).

Ὁ Τσώρτσιλ, ὁ ὑπουργός Οἰκονομικῶν, ἀναφέρθηκε στή Μόσχα κι αὐτός. Στίς μέρες μας, βλέπετε, δέν μπορεῖς νά βγάλεις ἕνα καλό λόγο, ἀν δέν βάλεις καί λίγη Μόσχα μέσα. Εἶχε, λοιπόν, διαβάσει ἐκεῖνο τό πρῶινό ὁ Τσώρτσιλ ἕνα φριχτό λόγο τοῦ κ. Τόμσκι, πού δέν εἶναι μέλος τῆς Βουλῆς τῶν Λόρδων. Αὐτός ὁ κύριος συμβαίνει νά εἶναι, ὅπως μέ εἰλικρίνεια βεβαιώνει ὁ κ. Τσώρτσιλ, ἕνας ἄνθρωπος πού κατέχει μιᾶ ἐξαιρετικά σημαντική θέση στή Δημοκρατία τῶν Σοβιετ. Ὁ κ. Τόμσκι, πέρασε τά νειάτα του ὄχι στήν Ὁξφόρδη, ὄχι στό Καϊμπριτζ, παρέα μέ τόν κ. Τσώρτσιλ, ἀλλά στίς φυλακές Μπουτίρκι, ἐδῶ, στή Μόσχα. Ὡστόσο, ὁ κ. Τσώρτσιλ εἶναι ὑποχρεωμένος νά μιλήσει γιά τό λόγο πού ἔβγαλε ὁ κ. Τόμσκι στό συνέδριο τῶν ἐργατικῶν σωματείων στό Σκάρμπορου μέ πολλή εὐγένεια. Ὁ κ. Τόμσκι ἔβγαλε ἐκεῖ ἕνα λόγο κι, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἐντύπωση πού ἔκανε ὁ λόγος του στόν κ. Τσώρτσιλ, ἕνα καλό λόγο. Ὁ κ. Τσώρτσιλ παράθεσε ἀποσπάσματα τοῦ λόγου τοῦ κ. Τόμσκι πού τά χαρακτήρισε «ἀσυναρτησίας ἐνός βαρβάρου».

«Ἐκτιμῶ», εἶπε, «ὄτι εἰς τήν χώραν αὐτήν εἴμεθα εἰς θέσιν νά χειρισθῶμεν τάς ὑποθέσεις μας, δίχως ἀπροσκήτους ἐξωθεν ἐπεμβάσεις». Ὁ κ. Τσώρτσιλ εἶναι ὑπερήφανος ἄνθρωπος, ἔχει, ὅμως λάθος. Ὁ κ. Μπώλντουιν, ὁ προϊστάμενός του, λέει ὅτι πρέπει νά διδάσκεται κανεῖς ἀπό τό σχολεῖο τῶν ΕΠΑ.

«Δέν μᾶς ἀρέσει τό πρόγευμα μέ αὐτό κροκοδείλιου», συνεχίζει ὁ κ. Τσώρτσιλ. Ὁ Τόμσκι, εἶναι, φαίνεται, πού γέννησε τό κροκοδείλιο αὐτό στήν Ἀγγλία. Αὐτό δέν ἀρέσει τοῦ κ. Τσώρτσιλ αὐτός προτιμᾶει τήν πολιτική τῆς στρουθοκαμήλου πού κρύβει τό κεφάλι της μέσα στήν ἄμμο, κι ὅπως ξέρετε, καί ἡ στρουθοκάμηλος καί ὁ κροκόδειλος εἶναι ζῶα πού ζοῦν καί ἀναπύσσονται στίς ἴδιες ἀγγλικές ἀποικίες τῶν τροπικῶν. Στή συνέχεια, ὁ κ. Τσώρτσιλ τό παραξηλώνει, ὅμως, γιά τά καλά: «Δέν φοβοῦμαι ἐπανάστασιν τῶν μπουλσεβίκων εἰς αὐτήν τήν χώραν. Δέν προτίθεμαι νά ἀσκήσω κριτικήν εἰς πρόσωπα». Αὐτό δέν τόν ἐμποδίζει νά βγάλει ἕνα βίαιο λόγο κατά τοῦ Τόμσκι. Ὡστε, στό κάτω-κάτω, βοᾶται. Δέν ἀσκεῖ κριτική στό πρόσωπο τοῦ Τόμσκι. Μπα! μόνο κροκόδειλο

τόν λέει. (Γέλια).

«Ἡ Μεγάλη Βρεταννία δέν εἶναι Ρωσία». Μεγάλη ἀλήθεια αὐτή. «Τί χρειάζεται ἡ γνώσις τοῦ βαρετοῦ δόγματος τοῦ Κάρολ Μάρξ, ὥστε νά τραγουδοῦν παραφώνως οἱ Ἕλληνοι ἐργάται τή «Διεθνή»; Εἰν' ἀλήθεια, πῶς μερικές φορές οἱ Ἕλληνοι ἐργάτες τραγουδοῦν τήν «Διεθνή» παράφωνα, πάνω σέ μουσική Μακντόναλντ, θά μάθουν, ὅμως, νά τήν τραγουδᾶνε χωρίς οὔτε μιά νότα φάλτσα, κι αὐτό θά τοῦς τό διδάξει ἡ Μόσχα. (Χειροκροτήματα). Κατά τή δική μας γνώμη, παρά τίς δώδεκα αἰτίες γιά αισιοδοξία, ἡ οικονομική κατάσταση τῆς Ἀγγλίας φέρνει ὀλοένα καί κοντύτερα τήν ὥρα πού οἱ Ἕλληνοι ἐργάτες θά τραγουδήσουν τή «Διεθνή» μ' ὅση δύναμη ἔχουν τά πλεμόνια τους. Τέντωσε τ' αὐτιά σου, Μίστερ Τσώρτσιλ! (Παρατεταμένα χειροκροτήματα).

«Ὅσο γιά τή Γερμανία καί τή Γαλλία, θά περιοριστώ σέ σύντομες παρατηρήσεις.

Ἔλαβα προχτές τό γράμμα ἑνός μηχανικοῦ μας, πού γύρισε τά γερμανικά ἐργοστάσια ὅπου ἐκτελοῦνται παραγγελίες μας, χαρακτηρίζοντας τήν κατάσταση μέ τά ἀκόλουθα λόγια: «Σά μηχανικός, εἶμαι πολύ ἀπαισιόδοξος. Ἡ βιομηχανία ἐδῶ βρίσκεται σέ παρακμή ἀπό ἐλλειψη ἀγορῶν καί κανένα ἀμερικάνικο δάνειο δέ μπορεῖ νά δώσει αὐτή τήν ἀγορά». Οἱ ἄνεργοι στή Γερμανία ξεπέρασαν τά δύο ἑκατομμύρια. Ἐξ αἰτίας τῆς ὀρθολογικοποίησης τῆς παραγωγῆς τά τρία τέταρτα τῶν ἀνέργων ἀποτελοῦνται ἀπό εἰδικευμένους ἐργάτες. Ἡ Γερμανία πέρασε μιά κρίση πληθωρισμοῦ καί στή συνέχεια μιά κρίση ἀποπληθωρισμοῦ. Τώρα, ἐπρεπε νά ἀρχίζει μιά οικονομική ἀνθησις, κι ἀντί γι' αὐτήν, ἦρθε μιά τρομερή κατάρρευσις – μέ πάνω ἀπό δύο ἑκατομμύρια ἀνέργων. Κι οἱ χειρότερες συνέπειες τοῦ καθεστώτος πού ἐπέβαλε τό σχέδιο Ντῶζ στή Γερμανία δέν ἔχουν ἐρθεῖ ἀκόμα.

Στή Γαλλία, ἡ βιομηχανία ἔκανε μετά τόν πόλεμο ἕνα ἀξιόλογο βῆμα μπροστά. Αὐτό ξεγέλασε πολύ κόσμον καί γέννησε τίς αὐταπάτες τῆς «ἀνοικοδόμησις». Στήν πραγματικότητα, ἡ Γαλλία ἔζησε πέρα ἀπό τά ὄριά της: ἡ βιομηχανία της ἀναπτύχθηκε στή βάση μιᾶς πρόσκαιρης ἐσωτερικῆς ἀγορᾶς (τῶν ρημαγμένων ἀπό τόν πόλεμον περιοχῶν τῆς χώρας) κι, αὐτό σέ βάρος τοῦ συνόλου τῆς χώρας (ὑποτίμησις τοῦ φράγκου). Ἐρχεται τώρα ἡ στιγμή τῆς ξεπληρωμῆς. Ἡ Ἀμερικὴ λέει: «Ἀφοπλίσου, τέρμα τά λούσα, σφίξε τό ζωνάρι σου, σταθεροποίησε τό νόμισμά σου».

Σταθερό νόμισμα σημαίνει μείωση τῆς παραγωγῆς καί τῶν ἐξαγωγῶν· σημαίνει ἀνεργία, ἀπέλαση τῶν ἀλλοδαπῶν ἐργατῶν, μείωση τῶν μεροκάματων τῶν Γάλλων ἐργατῶν. Ἡ περίοδος τοῦ πληθωρισμοῦ κουρέλιασε τοὺς μικροαστοὺς· ἡ περίοδος τοῦ ἀντιπληθωρισμοῦ θά σπηρουνίσει τοὺς ἐργάτες στή δρᾶση. Ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις οὔτε πού τολμάει ν' ἀγγίξει τὴ λύση τοῦ οικονομικοῦ προβλήματος. Οἱ ὑπουργοὶ Οἰκονομικῶν διαδέχονται ὁ ἕνας τὸν ἄλλο κάθε δύο μῆνες καί ὅλοι τους συνεχίζουν νά τυπώνουν χαρτονομίσματα χωρὶς ἀντίκρουσμα. Αὐτὸ εἶναι τὸ μοναδικὸ μέσο πού διαθέτουν γιὰ τὴ ρύθμισι τῆς οικονομικῆς ζωῆς τῆς ἡώρας.

Στὴν Οὐγγαρία, ὁ ναύαρχος Χόρτυ, νομίζοντας ὅτι ἡ ἐκτύπωση χαρτονομίσματος εἶναι παίξε-γέλασε, ἄρχισε νά τυπώνει κιβδηλα γαλλικὰ χαρτονομίσματα, ὄχι μὲ σκοπὸ νά στηλώσει τὴ Γαλλικὴ Δημοκρατία, ἀλλὰ γιὰ νά παλινρθώσει ἐκεῖ τὴ μοναρχία. Ἡ δημοκρατικὴ Γαλλία ἀρνήθηκε νά ἀνεχτεῖ αὐτὸ τὸ μοναρχικὸ συναγωνισμὸ κι ἔκανε συλλήψεις στὴν Οὐγγαρία, ἀλλὰ, ἐξέχωρα ἀπ' αὐτὸ, πολὺ λίγα πράγματα ἔκανε γιὰ τὴν ἀνόρθωση τοῦ γαλλικοῦ νομίσματος. Ἡ Γαλλία πορεύεται πρὸς οικονομικὴ καὶ πολιτικὴ κρίση.

Μέσα σ' αὐτὲς τίς συνθήκες, δηλαδὴ στό φόντο μιᾶς Εὐρώπης σέ ἀποσύνθεση, ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ζητάει τὴ σύγκλησι γιὰ φέτος δύο συνδιασκέψεων: μιᾶς γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ καὶ μιᾶς γιὰ τὴν οικονομικὴ ἀνόρθωση τῆς Εὐρώπης. Δέν χρειάζεται νά βιαστοῦμε νά κλείσουμε θέσεις γιὰ τίς συνδιασκέψεις αὐτὲς ἀπὸ τώρα. Οἱ προετοιμασίαι γι' αὐτὲς προχωροῦν μὲ πολὺ ἀργὸ ρυθμὸ, καὶ σέ κάθε τους βῆμα συναντοῦν ἐνδιαφέροντα ἐμπόδια.

Σχετικὰ μὲ τίς προετοιμασίαις τῆς συνδιάσκεψης γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ, ἐξαιρετικὴ σημασία ἔχει ἓνα ἡμιεπίσημο ἀρθρο πού δημοσιεύθηκε πρόσφατα σέ μιὰ ἀγγλικὴ ἐπιθεώρηση μὲ τὴν κομψὴ ὑπογραφή «Οἰωνός». Ὅλα δείχνουν ὅτι αὐτὸς ὁ Οἰωνός ἔχει στενοὺς δεσμοὺς μὲ τὸ ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν καὶ γενικὰ ὅτι εἶναι ἐξοικειωμένος μὲ ὅσα συμβαίνουν στὰ παρασκήνια. Κάτω ἀπὸ τὸ ἔμβλημα τῆς προετοιμασίας τῆς συνδιάσκεψης γιὰ τὸν ἀφοπλισμὸ, ὁ βρεταννὸς Οἰωνός μᾶς ἀπειλεῖ «μὲ μέτρα πού δέν θά εἶναι εἰρηνικὰ μέτρα». Αὐτὸ ἀποτελεῖ ἄμεση ἀπειλὴ πολέμου.

Ποίος ἀπειλεῖ; Ἡ Ἀγγλία, πού χάνει τίς ξένες ἀγορές της· ἡ Ἀγγλία, ὅπου βασιλεύει ἡ ἀνεργία· ἡ Ἀγγλία, ὅπου ἀναπτύσσονται

οί λουμπεν προλετάριοι ή ἡ Ἀγγλία, πού δέν τῆς ἔχει ἀπομείνει παρά ἓνας μόνο αἰσιόδοξος, ὁ Οὐίνστον Τσώρτσιλ – αὐτή εἶναι ἡ Ἀγγλία πού μᾶς ἀπειλεῖ μέ πόλεμο στίς παρούσες συνθήκες. Γιατί; Μέ τί πρόσχημα; Μήπως ἐπειδὴ θέλει νά ξεθυμάνει σέ κάποιον, φουσκωμένη ὅπως εἶναι ἀπό τίς ἀμερικάνικες προσβολές πού ἔχει ἀναγκαστεῖ νά καταπιεῖ;

Ἦ Ὅσο γιά μᾶς, δέν θέλουμε τόν πόλεμο. Ἦ Ἀλλ' ἂν οἱ βρετανικές ἀρχουσες τάξεις θέλουν νά ἐπιταχύνουν τίς ὠδίνες τοῦ τοκετοῦ, ἂν ἡ ἱστορία θέλει νά τούς στερήσει τό λογικό τους προτοῦ τούς στερήσει τήν ἐξουσία, τότε ἄς τούς σπρώξει στό γκρεμό τοῦ πολέμου αὐτή τῆ στιγμή. Ἦ Ἡ δυστυχία πού θά φέρει θά εἶναι ἀνυπολόγιστη. Ἦ Ἀλλ' ἂν οἱ ἐγκληματικοί αὐτοί παράφρονες ἐξαπολύσουν κι ἄλλο πόλεμο ἐνάντια στήν Εὐρώπη, αὐτοί πού θά βγοῦν νικητές δέν θά εἶναι ὁ Μπῶλντουιν, δέν θά εἶναι ὁ Τσώρτσιλ, δέν θά εἶναι οὔτε οἱ Ἀμερικάνοι κύριοί τους, ἀλλά ἡ ἐπαναστατική ἐργατιά τῆς Εὐρώπης. (Χειροκροτήματα).

Ἦ ἔχει ζήσει ὁ καπιταλισμός πέρα ἀπό τά ὄριά του;

Κλείνοντας, θά βάλω ἓνα ἐρώτημα πού μοῦ φαίνεται ὅτι πηγάζει ἀπό τήν οὐσία τῆς εἰσήγησής μου. Τό ἐρώτημα εἶναι: ἔχει ζήσει ὁ καπιταλισμός πέρα ἀπό τά ὄριά του; Ἦ, μέ ἄλλη διατύπωση: Εἶναι ὁ καπιταλισμός ἰκανός νά ἀναπτύξει κι ἄλλο τίς παραγωγικές δυνάμεις σέ παγκόσμια κλίμακα καί νά ὀδηγήσει τήν ἀνθρωπότητα μπροστά; Αὐτό τό ἐρώτημα εἶναι θεμελιακό. Ἦ ἔχει ἀποφασιστική σημασία γιά τήν ἐργατική τάξη τῆς Εὐρώπης, γιά τούς καταπιεσμένους λαούς τῆς Ἀνατολῆς, γιά ὅλοκληρο τόν κόσμο, καί, πρῶτα καί κύρια, γιά τήν τύχη τῆς Σοβιετικῆς Ἦ Ἐνωσης.

Ἦ Ἄν ἐβγαῖνε τό συμπέρασμα ὅτι ὁ καπιταλισμός εἶναι ἀκόμα ἰκανός νά ἐκπληρώνει προοδευτική ἱστορική ἀποστολή, νά αὐξάνει τόν πλοῦτο τῶν λαῶν, νά κάνει τήν ἐργασία του παραγωγικότερη, αὐτό θά σήμαινε ὅτι ἐμεῖς, τό Κομμουνιστικό Κόμμα τῆς ΕΣΣΔ, βιαστήκαμε νά τοῦ ψάλλουμε τόν ἐπικηδεῖο. Θά σήμαινε, μ' ἄλλα λόγια, ὅτι πήραμε τήν ἐξουσία πολύ νωρίς, ὥστε νά ἔχει ἐρθεῖ ὁ καιρός τῆς οἰκοδόμησής τοῦ σοσιαλισμοῦ. Ἦ Ἐπειδὴ, ὅπως ἐξήγησε ὁ Μάρξ, κανένα κοινωνικό σύστημα δέν ἐξαφανίζεται προτοῦ ἐξαν-

τλήσει όλες τις δυνατότητες που κλείνει μέσα του. Αντιμέτωποι με τη νέα οικονομική κατάσταση που ξεδιπλώνεται μπροστά στα μάτια μας, με την επικράτηση της Αμερικής πάνω σ' ολόκληρη την κεφαλαιοκρατική ανθρωπότητα και τις ριζικές μετατοπίσεις στις σχέσεις των οικονομικών δυνάμεων, όφειλουμε να ξαναβάλουμε αυτό το ερώτημα από την αρχή: Έξάντλησε ο καπιταλισμός τα περιθώρια του ή έχει ακόμα μπροστά του την προοπτική προοδευτικού έργου;

Γιά την Εύρώπη, όπως προσπάθησε να δείξω, η όριστική απάντηση έχει δοθεί κι είναι αρνητική. Η Εύρώπη έπεσε μετά τον πόλεμο σέ πολύ χειρότερη κατάσταση από προπολεμικά. Αλλά ο ίδιος ο πόλεμος δεν είναι τυχαίο φαινόμενο. Ήταν ή τυφλή εξέγερση των παραγωγικών δυνάμεων ενάντια στις καπιταλιστικές μορφές και στο έθνικό κράτος. Οι παραγωγικές δυνάμεις που δημιούργησε ο καπιταλισμός δεν μπορούσαν να χωρέσουν άλλο στα πλαίσια των κοινωνικών μορφών του καπιταλισμού, ούτε μέσα στα σύνορα των εθνικών κρατών. Από κεί πήγασε ο πόλεμος. Τί έφερε στην Εύρώπη ο πόλεμος; Μιά κατάσταση δέκα φορές χειρότερη από την προηγούμενη: τις ίδιες καπιταλιστικές μορφές επί τό αντιδραστικότερο: τούς ίδιους δασμολογικούς φράχτες, αλλά πολύ ψηλότερους: τά ίδια σύνορα, αλλά στενότερα: τούς ίδιους στρατούς, κι ακόμα περισσότερους: μεγαλύτερο χρέος: στενότερη αγορά. Αυτή είναι ή γενική κατάσταση στην Εύρώπη.

Αν σήμερα σηκώνεται λιγάκι ή Αγγλία, αυτό γίνεται σέ βάρος της Γερμανίας: αύριο θάρθει ή σειρά της Γερμανίας να ανέβει - σέ βάρος της Αγγλίας. Αν βρείτε πλεόνασμα στό έμπορικό ισοζύγιο κάποιας χώρας, δεν έχετε παρά να ψάξετε γιά τό αντίστοιχο έλλειμμα στό έμπορικό ισοζύγιο κάποιας άλλης χώρας. Αυτό που οδήγησε την Εύρώπη σ' αϊτό τό αδιέξοδο είναι οι παγκόσμιες εξελίξεις - κύρια, ή ανάπτυξη των ΕΠΑ. Η βασική δύναμη του σημερινού καπιταλιστικού κόσμου είναι ή Αμερική κι ο χαρακτήρας της δύναμης αυτής προκαθορίζει αυτόματα τή χωρίς διέξοδο θέση της Εύρώπης μέσα στα πλαίσια του καπιταλιστικού καθεστώτος. Ο ευρωπαϊκός καπιταλισμός έχει γίνει αντιδραστικός με την απόλυτη έννοια της λέξης, δηλαδή όχι μόνο του είναι αδύνατο να οδήγησει τά έθνη μπροστά, αλλά ακόμα και να τούς εξασφαλίσει τή διατήρηση των βιοτικών επίπεδων που αποτελούν κατακτήσεις του παρελθόν-

τος. Αυτό ακριβώς είναι πού αποτελεί τήν οικονομική βάση τής σημερινής επαναστατικής εποχής. Οί πολιτικές άμπτώιδες και πλημμυρίδες συντελούνται σ' αυτή τή βάση και δέν μπορούν νά τήν αλλάξουν στό παραμικρό.

Μέ τήν 'Αμερική, όμως; Μέ τήν 'Αμερική, τό πράγμα μοιάζει όλότελα διαφορετικό. Καί μέ τήν 'Ασία; Στό τέλος-τέλος, δέν μπορούμε παρά νά τή βάλουμε κι αυτή στό λογαριασμό. 'Η 'Ασία κι ή 'Αφρική κατέχουν τό 55% τής επιφάνειας τής Γής και διαθέτουν τό 60% του παγκόσμιου πληθυσμού. Χρειάζονται όπωσδήποτε μία ειδική κι έκτεταμένη εξέταση - πού βρίσκεται, όμως, έξω από τά όρια τής σημερινής εισήγησης. 'Απ' όλα όσα ειπώθηκαν, όμως, είναι καθαρό πώς ό άγώνας μεταξύ 'Αμερικής κι Εύρώπης είναι, πάνω άπ' όλα, άγώνας γιά τήν 'Ασία. Πώς έχουν τά πράγματα, λοιπόν; Εί- ναι άκόμα ό καπιταλισμός σέ θέση νά έκπληρώσει προοδευτική άποστολή στήν 'Αμερική; 'Έχει νά παίξει τέτοιο ρόλο στήν 'Ασία και τήν 'Αφρική; Στήν 'Ασία ή καπιταλιστική άνάπτυξη έχει κάνει μονάχα τά βασικά βήματα, ενώ στήν 'Αφρική οί καινούργιες σχέσεις δέν έχουν διεισδύσει στό κορμί τής ήπειρου, παρά μόνο στήν περιφέρεια. 'Εδώ, τί ακριβώς προοπτικές ύπάρχουν; Τό συμπέρα- σμα φαίνεται νά είναι τό άκόλουθο: στήν Εύρώπη ό καπιταλισμός έχει φάει τά ψωμιά του: στήν 'Αμερική, προωθεί τίς παραγωγικές δυνάμεις άκόμα: στήν 'Ασία και τήν 'Αφρική, έχει μπροστά του ένα πλατύ παρθένο πεδίο δραστηριότητας γιά πολλές δεκαετίες, άν όχι και αιώνες. Είναι αυτό πραγματικά σωστό; 'Αν ήταν έτσι, σύντροφοι, αυτό θά σήμαινε ότι ό καπιταλισμός δέν έχει έξαντλήσει τίς δυνατότητές του σέ παγκόσμια κλίμακα.

Ζοῦμε, όμως, μέσα στίς συνθήκες τής παγκόσμιας οικονομίας. Κι αυτή ακριβώς είναι πού καθορίζει τήν τύχη του καπιταλισμού - σέ όλες τίς ήπειρους. 'Ο καπιταλισμός δέν μπορεί νά άναπτυχθεί μεμονωμένα στήν 'Ασία, άνεξάρτητα άπ' αυτά πού συντελούνται στήν 'Αμερική ή στήν Εύρώπη. 'Ο καιρός τής χωριστής άνάπτυξης τών έπαρχιών έχει περάσει χωρίς έπιστροφή. 'Ο άμερικάνικος καπιταλισμός είναι πολύ ισχυρότερος και σταθερότερος άπό τόν εύρωπαϊκό: είναι σέ θέση νά άντικρύζει τό μέλλον μέ μεγαλύτερη άυτοπεποίθηση. 'Αλλ' ό άμερικάνικος καπιταλισμός δέν είναι πιά αυτάρκης. Δέν μπορεί νά άρκεστεί πιά στή ντόπια ίσορροπία γιά νά συντηρηθεί. Χρειάζεται μία ίσορροπία παγκόσμια.

Ἡ Εὐρώπη ἐξαρτάται ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ ὀλοένα καὶ περισσότερο, ἀλλ' αὐτὸ σημαίνει ἐπίσης ὅτι καὶ ἡ Ἀμερικὴ ἐξαρτάται ὀλοένα περισσότερο ἀπὸ τὴν Εὐρώπη. Στὴν Ἀμερικὴ συσσωρεύονται ἐφτά δισεκατομμύρια τὸ χρόνο. Καὶ τί θὰ τὰ κάνουν; Ἄν τὰ ἀποθηκέψουν ἀπλῶς, σέ κάποιο ὑπόγειο, τότε αὐτά, σάν νεκρὸ κεφάλαιο πού θὰ εἶναι, θὰ συντελέσουν στὴν πτώση τοῦ ποσοστοῦ τοῦ κέρδους σ' ὀλόκληρη τὴ χώρα. Κάθε κεφάλαιο ζητάει τὸν τόκο του. Ποῦ θὰ τοποθετοῦνται αὐτά τὰ διαθέσιμα κεφάλαια; Μέσα στὴν ἴδια τὴ χώρα; Μά αὐτὴ δὲν τὰ χρειάζεται, τῆς περισσεύουν, ἡ ντόπια ἀγορὰ ἔχει ξεχειλίσει. Ἡ διέξοδος, πρέπει νὰ βρεθεῖ ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα. Νά, λοιπὸν δάνεια σέ ξένες χώρες, νά, ἐπενδύσεις σέ ξένες βιομηχανίες. Καὶ οἱ τόκοι πού, δὲν μποροῦν στὸ κάτω-κάτω, παρά νὰ ἐπιστρέφουν στὴν Ἀμερικὴ; Ἄν εἶναι σέ χρυσό, θὰ πρέπει νὰ ξαναεπενδυθοῦν στὸ ἐξωτερικόν, εἰδαλλιώσ θὰ πρέπει νὰ εἰσαχθοῦν ἐμπορεύματα εὐρωπαϊκά. Μά τὰ ἐμπορεύματα αὐτά θὰ τείνουν νὰ ὑπονομεύουν τὰ ἀμερικάνικα προϊόντα, πού ἡ τεράστια παραγωγή τους ψάχνει γιὰ διέξοδους σέ ξένους τόπους ἀπὸ τώρα.

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀντίφαση: ἢ θὰ εἰσάγουν χρυσό, πού τοὺς περισσεύει ἀπὸ τώρα, ἢ θὰ εἰσάγουν ἐμπορεύματα, πράγμα βλαβερό γιὰ ὀλόκληρη τὴ βιομηχανία τους. Ὁ «πληθωρισμὸς» τοῦ χρυσοῦ (ἐπιτρέψτε μου νὰ χρησιμοποιήσω αὐτὴ τὴν ἔκφραση) εἶναι ἐξίσου ἐπικίνδυνος γιὰ τὴν οἰκονομία, μέ τὸν τρόπο του, ὅσο καὶ τὸ πληθωριστικὸ νόμισμα. Μπορεῖ νὰ πεθάνει κανεὶς, ὄχι μόνο ἀπὸ ἀναιμία, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὑπεραιμία. Ἄν ἡ ποσότης τοῦ χρυσοῦ φτάσει σέ τεράστια ἐπίπεδα, δὲν θὰ μπορεῖ νὰ βρεῖ νέες πηγές εἰσοδήματος, ὁ τόκος τοῦ κεφαλαίου θὰ πέσει καὶ, ἄρα ἡ παραπέρα ἐπέκταση τῆς παραγωγῆς θὰ γίνῃ ἀσύμφορη καὶ ἀντιορθολογιστικὴ. Τὸ νὰ παράγεις καὶ νὰ ἐξάγεις τὰ προϊόντα σου μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ κλειδαμπαρώσεις τὸ χρυσάφι σου στὰ ὑπόγειά σου, εἶναι σάν νὰ πετᾷς τὰ λεφτά σου στὴ θάλασσα. Κατὰ συνέπεια, ὅσο περνάει ὁ καιρὸς, ἡ ἀνάγκη τῆς Ἀμερικῆς νὰ ἐξαπλωθεῖ μεγαλώνει καὶ φουντώνει ὀλοένα, ἡ ἀνάγκη τῆς δηλαδὴ νὰ ἐπενδύσει τὰ περίσσεια κέρδη τῆς στὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ, στὴν Εὐρώπη, στὴν Ἀσία, στὴν Αὐστραλία καὶ στὴν Ἀφρικὴ. Καὶ ὅσο περισσότερο θὰ συμβαίνει αὐτό, τόσο περισσότερο οἱ οἰκονομίες τῆς Εὐρώπης καὶ τοῦ ὑπόλοιπου κόσμου θὰ γίνονται ἕνα μέ τὴν οἰκονομία τῶν Εἴ.Π.Α.

Οἱ στρατιωτικοὶ ἔχουν μιὰ παροιμία, λένε: αὐτὸς πού πηγαίνει πίσω ἀπὸ τὸν ἐχθρό γιὰ νὰ τὸν κυκλώσει, βρίσκεται συχνά

περικυκλωμένος ο ίδιος. Στην οικονομία συμβαίνει κάτι ανάλογο: όσο περισσότερο εξαρτούν οι ΕΠΑ τον υπόλοιπο κόσμο από τον εαυτό τους, τόσο περισσότερο εξαρτούνται οι ίδιοι απόλόκληρο τον άλλο κόσμο, μ' όλες τις αντιφάσεις και τις απειλές εξεγέρσεων που συνδέονται μ' αυτόν. Σήμερα, κιόλας, η επανάσταση στην Ευρώπη σημαίνει τραντάγματα στη Γουόλ Στρήτ. Αύριο, όταν οι επενδύσεις αμερικάνικου κεφαλαίου στην ευρωπαϊκή οικονομία θα έχουν μεγαλώσει, θα σημαίνει σεισμό.

Και τό έθνικό επαναστατικό κίνημα της 'Ασίας; Κι εδώ βρίσκουμε την ίδια άμοιβαία εξάρτηση. 'Η ανάπτυξη του καπιταλισμού στην 'Ασία συνεπάγεται αναπόφευκτα την ανάπτυξη του έθνικού επαναστατικού κινήματος, που έρχεται σέ άκόμα βιαιότερη σύγκρουση μέ τό ξένο κεφάλαιο, που κουβαλάει μαζί του τον ιμπεριαλισμό. Βλέπουμε σέ τί επαναστατικούς άγώνες και εξεγέρσεις οδηγεί ή ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Κίνα, μέ τή συμπαράσταση και κάτω από τήν πίεση των ιμπεριαλιστών άποικιοκρατών.

Μίλησα προηγούμενα γιά τήν ισχύ των ΕΠΑ σέ σχέση μέ τήν εξασθενημένη Ευρώπη και τούς οικονομικά καθυστερημένους λαούς των άποικιών. Αύτή άκριβώς ή ισχύς κρύβει τήν άχιλλεια φτέρνα των ΕΠΑ: στήν ισχύ αύτή βρίσκεται ή εξάρτησή τους από χώρες και ήπειρους οικονομικά και πολιτικά άσταθεις. Οι ΕΠΑ είναι ύποχρεωμένες νά βασίσουν τήν ισχύ τους σέ μιά άσταθη Ευρώπη, δηλαδή στίς αύριανές επαναστάσεις στην Ευρώπη, και στό έθνικό επαναστατικό κίνημα στην 'Ασία και στην 'Αφρική. Είναι ανεπίτρεπτο νά βλέπουμε τήν Ευρώπη σάν ξεχωριστή όντότητα. 'Αλλ' ούτε κι ή 'Αμερική άποτελεί πιά σύνολο μέ αύτάρκεια. Γιά νά διατηρήσουν τήν ισορροπία στό έσωτερικό τους, οι ΕΠΑ είναι ύποχρεωμένες νά βρίσκουν όλο και μεγαλύτερες διεξόδους στό έξωτερικό: αύτή ή διεξόδός τους στό έξωτερικό, όμως, εισάγει στή δική τους οικονομική εύταξία όλο και περισσότερα στοιχεία ευρωπαϊκής και άσιατικής άταξίας. Κάτω από τέτοιες συνθήκες, μιά νικηφόρα επανάσταση στην Ευρώπη και τήν 'Ασία, θά έγκαινιάζε αναπόφευκτα τήν επαναστατική έποχή και στίς ίδιες τίς ΕΠΑ. Και δέν πρέπει νά άμφιβάλουμε ότι από τή στιγμή που θ' άρχισει ή επανάσταση στίς ΕΠΑ, θά πάρει διαστάσεις μέ άληθινή αμερικάνικη ταχύτητα. Αυτό τό συμπέρασμα δίνει ή έκτίμηση της παγκόσμιας κατάστασης συνολικά.

'Απ' αυτά που ειπώθηκαν, άπορρέει επίσης ότι ή 'Αμερική

στέκεται δεύτερη στή σειρά επαναστατικής προτεραιότητας. Πρώτες στή σειρά στέκονται ή Εύρώπη κι ή 'Ανατολή. 'Η μετάβαση τής Εύρώπης στό σοσιαλισμό πρέπει νά γίνει κατανοητή άκριβώς μέ τήν ακόλουθη προοπτική: ένάντια στήν καπιταλιστική 'Αμερική και τήν ισχυρή αντίσταση πού θά προβάλλει. 'Ασφαλώς και θά ήταν πιό συμφέρον νά άρχισουμε τήν κοινωνικοποίηση τών μέσων παραγωγής άπό τήν χώρα πού είναι ή πιό πλούσια, δηλαδή άπό τίς ΕΠΑ και νά τήν επεκτείνουμε στόν υπόλοιπο κόσμο στή συνέχεια. 'Αλλά ή 'ϊδια μας ή έμπειρία μās έδειξε ότι είναι άδύνατον νά όρίσει κανείς αύθαιρέτα τή σειρά πού θ' ακολουθήσουν οι επαναστάσεις. Βρισκόμαστε σέ μία οικονομικά άσθενέστερη και καθυστερημένη χώρα πού άνταποκρίθηκε πρώτη στήν πρόσκληση γιά τήν πραγματοποίηση τής προλεταριακής επανάστασης. Τώρα είναι ή σειρά τών άλλων εύρωπαϊκών χωρών. 'Η 'Αμερική δέν θά έπιτρέψει στήν καπιταλιστική Εύρώπη νά ξαναξεσηκωθεί. 'Εκεί βρίσκεται ή επαναστατική σημασία τής άμερικάνικης καπιταλιστικής ισχύος. 'Από όποιοσδήποτε πολιτικές ταλαντεύσεις κι άν χρειαστεί νά περάσει ή Εύρώπη, τό οικονομικό της άδιέξοδο παραμένει ό βασικός συντελεστής. Κι ό συντελεστής αυτός, ένα χρόνο νωρίτερα, ένα χρόνο άργότερα, θά έξαναγκάσει τήν έργατική τάξη νά μπει στή λεωφόρο τής επανάστασης.

Θά μπορέσει ή έργατική τάξη τής Εύρώπης νά κρατήσει τήν έξουσία και νά οικοδομήσει μία σοσιαλιστική οικονομία χωρίς κι ένάντια στή θέληση τής 'Αμερικής; Τό ζήτημα αυτό συνδέεται στενά μέ τό ζήτημα τών άποικιών. 'Η καπιταλιστική οικονομία τής Εύρώπης κι ιδιαίτερα ή οικονομία τής 'Αγγλίας, είναι πλεγμένη μέ τίς οικονομίες τών άποικιακών κτήσεων, πού τής παρέχουν τρόφιμα και τίς άπαραίτητες πρώτες ύλες τής βιομηχανίας της. 'Αφημένος μόνος, δηλαδή ξεκομμένος άπό τόν έξωτερικό κόσμο, ό άγγλικός πληθυσμός θά καταδικαζόταν σέ οικονομικό και φυσικό θάνατο μέσα σέ έλάχιστο χρονικό διάστημα. 'Η βιομηχανία όλόκληρης τής Εύρώπης έξαρτάται, σέ μεγάλο βαθμό, άπό τούς δεσμούς της μέ τήν 'Αμερική και μέ τίς άποικίες. 'Η εύρωπαϊκή έργατιά, όμως, άφου άποσιπάσει τήν έξουσία άπό τούς άστούς, θά κάνει πρωταρχικό της καθήκον τή βοήθεια στους καταπιεσμένους λαούς τών άποικιών νά σπάσουν τίς άποικιακές τους άλυσίδες. Θά μπορέσει, σέ τέτοιες συνθήκες, νά άντέξει και νά οικοδομήσει ή έργατική τάξη τής Εύρώπης μία σοσιαλιστική οικονομία;

Ἐμεῖς, οἱ λαοὶ τῆς τσαρικῆς Ρωσίας, μπορέσαμε καὶ ἀντέξαμε στὴ διάρκεια τῶν χρόνων τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ τοῦ ἐμφύλιου πόλεμου. Πέρασαμε, φτώχεια, πείνα, ἐπιδημίες καὶ κάτω δὲν τὸ βάλουμε. Ἡ καθυστέρησή μας ἀναδειχθηκε προσωρινὰ καὶ σὲ πλεονέκτημά μας ταυτόχρονα. Ἡ ἐπανάσταση ἄντεξε, ἐπειδὴ στηρίχθηκε κύρια στὰ μετόπισθεν, στὴν τεράστια ἀγροτιά. Πεινασμένη κι ἀποδεκατισμένη ἀπὸ τὶς ἐπιδημίες, ἡ ἐπανάσταση βάσταξε ὡστόσο μέχρι τέλους.

Ἡ βιομηχανοποιημένη Εὐρώπη κι ἰδιαίτερα ἡ Ἀγγλία - ἐδῶ, εἶν' ἄλλο πράγμα. Δὲν μπορεῖ νὰ γίνει οὔτε κουβέντα γιὰ διαμελισμένη Εὐρώπη πού θὰ μπορέσει, ἀκόμα καὶ κάτω ἀπὸ προλεταριακὴ δικτατορία, νὰ ἀντέξει οἰκονομικὰ ὅσον καιρὸ θὰ διαρκεῖ ὁ διαμελισμὸς της. Ἡ προλεταριακὴ ἐπανάσταση ἐδῶ σημαίνει ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης. Στὶς μέρες μας, οἱ ἀστοὶ οἰκονομολόγοι, οἱ εἰρημιστές, οἱ πιὸ ἀτσιδὲς ἐπιχειρηματίες, οἱ ὄνειροπόλοι κι ἄλλοι ἀστοὶ πολυλογάδες δὲν ἀπορρίπτουν πιά τὶς συζητήσεις πού ἔχουν θέμα τὶς Ἐνωμένες Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης. Αὐτὸ τὸ καθήκον, ὅμως, ξεπερνάει τὰ ὄρια τῶν Εὐρωπαίων ἀστῶν πού εἶναι ὀλότελα διαβρωμένοι ἀπὸ ἀντιφάσεις. Μόνο κάτω ἀπὸ τὴ νικηφόρα εὐρωπαϊκὴ ἐργατικὴ τάξη εἶναι δυνατόν νὰ ἐνωθεῖ ἡ Εὐρώπη. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ πού θὰ ξεσπάσει πρῶτα ἡ ἐπανάσταση κι ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸ ρυθμὸ πού θὰ ἀκολουθήσει ἡ ἀνάπτυξή της, ἡ οἰκονομικὴ ἐνοποίηση τῆς Εὐρώπης εἶναι ὁ πρῶτος ὅρος πού εἶναι ἀπαραίτητος γιὰ τὴ σοσιαλιστικὴ της ἀνοικοδόμηση. Τὸ 1923 κιόλας, ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνὴς διακήρυξε ὅτι αὐτοὶ πού διαμέλισαν τὴν Εὐρώπη πρέπει νὰ διωχτοῦν κι οἱ Εὐρωπαῖοι ἐργάτες πρέπει νὰ πάρουν τὴν ἐξουσία γιὰ νὰ τὴν ἐνοποιήσουν καὶ νὰ δημιουργήσουν τὶς Σοσιαλιστικὲς Ἐνωμένες Πολιτεῖες τῆς Εὐρώπης. (Χειροκροτήματα).

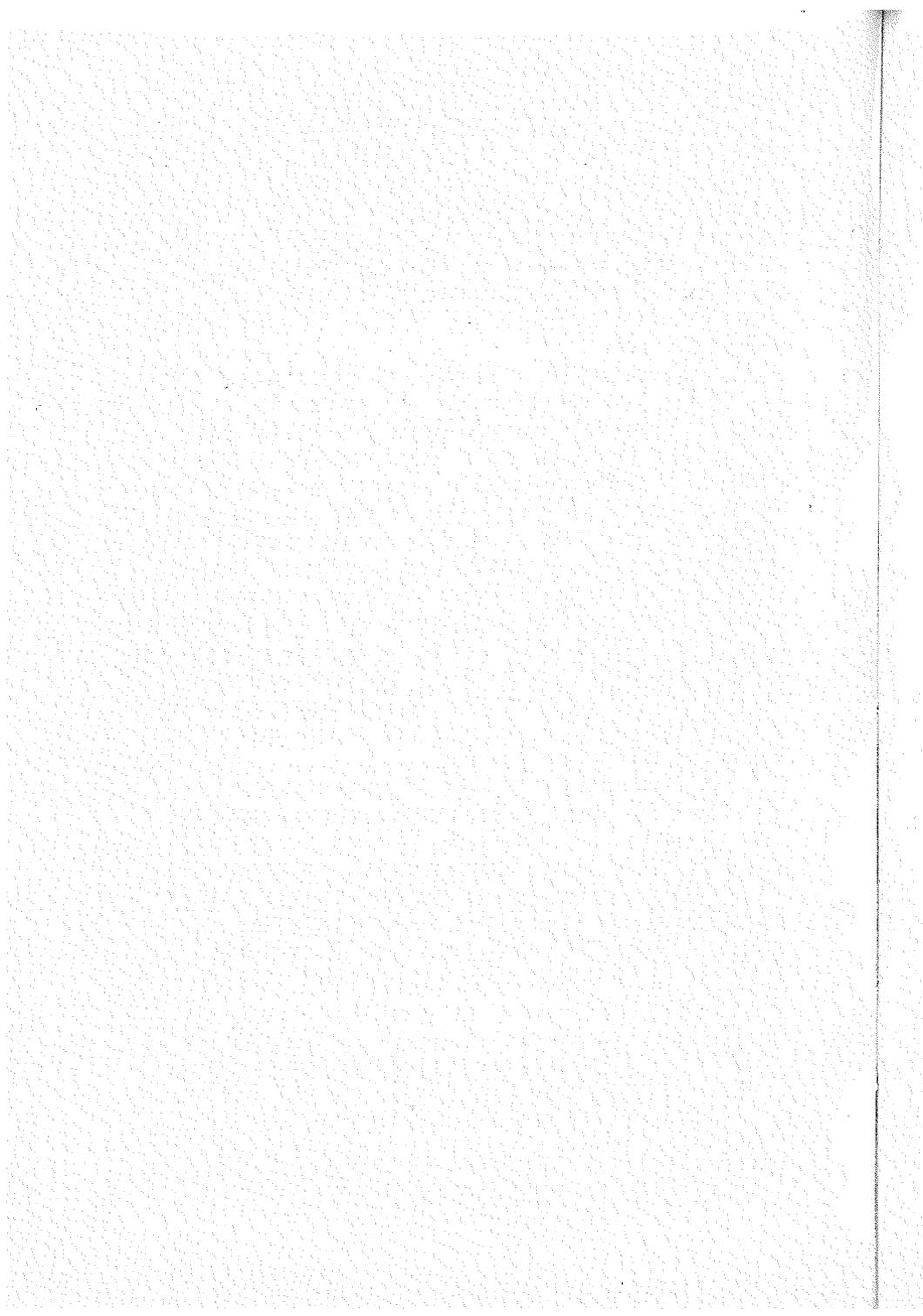
Ἡ ἐπαναστατικὴ Εὐρώπη θὰ ἀνοίξει μόνη της δρόμο πρὸς τὶς πρῶτες ὕλες καὶ τὰ τρόφιμα· θὰ ξέρει πῶς νὰ κερδίσει τὴ βοήθεια τῆς ἀγροτιάς. Ἐμεῖς οἱ ἴδιοι γίναμε ἀρκετὰ ἰσχυροὶ γιὰ νὰ εἴμαστε σὲ θέση νὰ δώσουμε κάποια βοήθεια στὴν ἐπαναστατικὴ Εὐρώπη στοὺς πιὸ δύσκολους μῆνες της. Πέρα καὶ πάνω ἀπ' αὐτό, θὰ ἀποτελέσουμε μιὰ ἐξοχὴ γέφυρα μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἀσίας. Ἡ προλεταριακὴ Ἀγγλία, χέρι-χέρι μὲ τοὺς λαοὺς τῆς Ἰνδίας, θὰ ἐξασφαλίσει τὴν ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία αὐτῆς τῆς χώρας. Αὐτό, ὅμως, καθόλου δὲν σημαίνει πῶς ἡ Ἀγγλία θὰ χάσει τὴ δυνατότητα στενῆς οἰκονομικῆς συνεργασίας μὲ τὴν Ἰνδία. Ἡ ἐλεύθερη Ἰνδία θὰ χρειάζεται τὴν εὐρωπαϊκὴν τεχνολογία καὶ κουλτούρα· ἡ Εὐρώπη θὰ χρειάζεται τὰ

προϊόντα τῆς Ἰνδίας.

Οἱ Σοβιετικές Ἐνωμένες Πολιτείες τῆς Εὐρώπης, μαζί μέ τή Σοβιετική μας Ἐνωση, θά γίνουν πανίσχυρος μαγνήτης γιά τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας, πού θά ἐπιζητήσουν τὴν ἐγκαθίδρυση τῶν πιό στενῶν οικονομικῶν καὶ πολιτικῶν δεσμῶν μέ τὴν Εὐρώπῃ τῶν ἐργατῶν. Ἄν ἡ προλεταριακὴ Ἀγγλία χάσει τὴν Ἰνδία σάν ἀποικία, θά τὴν κερδίσει σάν σύντροφο στὴν εὐρασιατικὴ ὁμοσπονδία τῶν λαῶν. Ὁ πανίσχυρος συνασπισμὸς τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας θά εἶναι ἀπόρθητος καί, πάνω ἀπ' ὅλα, ἄτρωτος ἀπὸ τὴ δύναμη τῶν ΕἴΠΑ.

Δέν ἐλαχιστοποιοῦμε τὴ δύναμη αὐτὴ οὔτε στιγμή. Προχωροῦμε στὴ χάραξη τῶν ἐπαναστατικῶν μας προοπτικῶν μέ βάση τὴν ξεκάθαρη κατανόηση τῶν γεγονότων τέτοιων πού εἶναι. Ἀκόμη περισσότερο, θεωροῦμε ὅτι ἡ ἰσχὺς τῶν ΕἴΠΑ - τέτοια εἶναι ἡ διαλεκτικὴ - ἀποτελεῖ σήμερα τὸ μεγαλύτερο μοχλὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐπανάστασης. Δέν κλείνουμε τὰ μάτια μας στὸ γεγονὸς ὅτι, πολιτικά καὶ στρατιωτικά, ὁ μοχλὸς αὐτὸς θά στραφεῖ ἐνάντια στὴν εὐρωπαϊκὴ ἐπανάσταση, εὐθύς μόλις ξεσπάσει. Ξέρομε ὅτι, ὅταν θά παίζεται τὸ ἴδιο του τὸ τομάρι, ὁ ἀμερικάνικος καπιταλισμὸς θά ἐξαπολύσει στὸ πεδίο τῆς μάχης τὴν πιὸ ἄγρια ἐνεργητικότητα. Εἶναι πολὺ πιθανὸ ὅλα τὰ βιβλία κι ὅλη μας ἡ μέχρι τότε ἀποκτημένη ἐμπειρία πού μιλάνε γιὰ τὸν ἀγῶνα τῶν προνομιούχων τάξεων νὰ διατηρήσουν τὴν κυριαρχία τους, νὰ χλωμιάσουν μπροστά στὴ βία πού θά προσπαθῆσει νὰ κινητοποιήσει ἐνάντια στὴν ἐπαναστατικὴ Εὐρώπῃ τὸ ἀμερικάνικο κεφάλαιο.

Ἀλλὰ ἡ ἐνοποιημένη Εὐρώπῃ, σὲ ἐπαναστατικὴ συνεργασία μέ τοὺς λαοὺς τῆς Ἀσίας, θά ἀποδειχτεῖ ἀπέραντα ἰσχυρότερη ἀπὸ τίς ΕἴΠΑ. Διαμέσου τῆς Σοβιετικῆς Ἐνωσης, οἱ ἐργαζόμενοι τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας θά ἔχουν δεθεῖ μεταξύ τους ἀξεδιάλυτα. Σὲ ἀλληλεγγύη μέ τὴν ἐπαναστατημένη Ἀνατολή, ἡ ἐπαναστατικὴ εὐρωπαϊκὴ ἐργατιά θά ἀποσπᾶται ἀπὸ τὸ ἀμερικάνικο κεφάλαιο τὸν ἐλεγχο τῆς παγκόσμιας οικονομίας καὶ θά βάλει τὰ θεμέλια γιὰ τὴν Ὁμοσπονδία τῶν Σοσιαλιστικῶν Λαῶν ὁλόκληρης τῆς Γῆς. (Θύελλα ἀπὸ χειροκροτήματα).

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Στρατιωτικά, η Ἀγγλία ήταν ὑποχρεωμένη νά αὐτοσχεδιάζει, δηλαδή νά δημιουργήσει στρατό ἀπό τό τίποτα. Νά γιατί ἡ Γερμανία εἶχε στήν πρώτη περίοδο τοῦ πολέμου τήν ὑπεροχή. Ἡ πολεμική της βιομηχανία, ἡ ὀργάνωση τῆς ἀριστοκρατίας της σέ ἰδιαίτερη τάξη, ἡ πειθαρχία καί ὁ ὑψηλός πολιτισμός τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ εἶχαν δημιουργήσει μιά πολεμική μηχανή πού μπροστά της οἱ συνασπισμένες δυνάμεις τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ρωσίας καί τῶν ἄλλων λιγότερο σπουδαίων συμμάχων δέν μπορούσαν παρά νά ὑποταθοῦν. Ἐπειτα, πολύ ἀργότερα, ἐπεμβῆκαν καί οἱ ΕἴΠΑ, χωρίς μεγάλο στρατό ἀλλά μέ τεχνική ἀναπτυγμένη.

Τῆ στιγμή ἐκείνη, ὁ τεράστιος γερμανικός ἰμπεριαλιστικός μηχανισμός καί προπάντων οἱ ἐργατικές δυνάμεις καί τὰ ἐργοστάσια κατασκευῆς πολεμικῶν εἰδῶν, μέσων καταστροφῆς, ἀρχίζαν νά ἐξαντλοῦνται. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, ἡ οἰκονομική καί στρατιωτική δύναμη τῆς Ἀμερικῆς ἀναπτυσσόταν σέ βᾶρος τῆς καταστραμμένης Εὐρώπης καί, στήν κρίσιμη στιγμή, οἱ ΕἴΠΑ ἔριξαν τίς στρατιωτικές τους δυνάμεις ἐνάντια στή Γερμανία. Πῶς αὐτό; Τά τρία πρῶτα χρόνια τοῦ πολέμου, ἡ Ἀμερική εἶχε σταθεῖ παράμερα· ὁ ἀμερικάνος Σάυλκκ προμήθευε στήν Εὐρώπῃ πολεμοφόδια γιά τήν καταστροφή της καί μόνο ὅταν ὁ ἀνελέητος πόλεμος πού ἐξαπόλυσε μέ τὰ ὑποβρύχιά της ἡ Γερμανία ἀπειλήσει τό ἐμπόριο τῆς Ἀμερικῆς μέ τήν Ἀντάντ, τότε, μόνο, ἀπαίτησε ὁ ἀμερικάνος Σάυλκκ νά δημιουργηθεῖ μιά ντόπια ἀγορά γιά τὰ κανόνια, τίς ὀβίδες καί τὰ ντουφέκια πού συσσωρεύονταν στά ἀμερικάνικα παράλια, μιά καί ἡ ἐξαγωγή τους στήν Εὐρώπῃ δέν ἦταν πιά δυνατή. Αὐτό ἦταν τό τελικό κίνητρο πού ἔριξε τήν Ἀμερική στό δρόμο μιάς νέας περιπέτειας – νά πῶς ἐγίνε κι ἔπαιξε ἡ Ἀμερική τόν τεράστιο ρόλο της στήν ἐξέλιξη τοῦ πολέμου στήν Εὐρώπῃ. Εἶναι ἀλήθεια πῶς ἡ τάξη τῶν στενόμυαλων γερμανῶν Γιούνκερς συμπεριφέρθηκε ἠλίθια καί χαιρέτησε τήν εἴσοδο στόν πόλεμο τῶν ΕἴΠΑ. Τώρα, ἔλεγαν οἱ Γιούνκερς, θά ξεμπερδέψουμε μιά καί καλή μ' ὄλους μας τούς ἐχθρούς, δηλαδή μέ τούς ἀνταγωνιστές μας στήν ἐκμετάλλευση

τῆς γῆς· πλανιόνταν δμως οἰκτρά. Ἡ ἀμερικάνικη μηχανή διάθετε τεράστια ἰσχύ καί κολοσσιαῖα ἀποθέματα, πράγμα πού τό καταλάβαιναν μονάχα οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι πού ἐπαιρναν ὑπ' ὄψη τους τή φύση τῶν γεγονότων, διατηροῦσαν τήν ψυχραιμία τους καί τή διαύγειά τους καθῶς παρατηροῦσαν τά πράγματα, μελετώντας τα ἀπό τήν ἀποψη τοῦ ἱστορικοῦ ὕλισμοῦ. Ἀτενίζοντας τώρα πρός τά πίσω τό δρόμο πού περάσαμε, ἀπό τή μιά, καί τά προγράμματα πού παρουσίασαν οἱ ἰμπεριαλιστές, οἱ λακέδες τους οἱ δημοκράτες καί οἱ λακέδες τῶν λακέδων τους, οἱ ἄνθρωποι τοῦ Σάιντεμαν καί τοῦ Ρενωντέλ, ἀπό τήν ἄλλη, βλέπουμε ὅτι αὐτά τά τέσσερα χρόνια ἐστρωσαν τή γῆ ὄχι μόνο μέ πτώματα ἐργατῶν πού χάθηκαν στόν ἀγῶνα, ἀλλά καί μέ διαφόρων λογιῶν καί ποιότητων λείψανα ἀπό προγράμματα, σχέδια καί θεωρίες.

(Ἀπόσπασμα ἀπό ἔκθεση πού ἐγινε στίς 3 Ὀχτώβρη 1918)

ΠΕΡΙΜΕΝΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ

Οί ΕΠΑ, ισχυρή καπιταλιστική χώρα, μπήκαν στον πόλεμο τρία χρόνια αφότου οί εύρωπαϊκοί λαοί είχαν άρχισεί νά άλληλοσκοτώνονται. Τούς κρίσιμους μήνες Γενάρη-Φλεβάρη του 1917, βρισκόμουναι στην Άμερική και παρατηρούσαι τήν προπαρασκευή τών ΕΠΑ γιά τήν ανάμιξη τους στον πόλεμο. "Ίσως νά θυμάστε τί έγγραφε τότε ο πατριωτικός μας τύπος, όπως και ο τύπος όλων τών χωρών τής Άντάντ. "Έγραφε ότι ο Πρόεδρος Ρούσβελτ, άγανακτισμένος άπό τά έγκλήματα τών Γερμανών στρατοκρατών, ιδιαίτερα άπό τον πόλεμο τών ύποβρυχιών πού βούλιαζαν τά καράβια, έριξε επίτέλους τό ξίφος του στον ένα δίσκο τής ζυγαριάς του παγκόσμιου άγώνα, «ώστε νά κάνει τήν πλάστιγγα νά γείρει προς τό μέρος τής άρετής και όχι τής κακίας». Η πραγματικότητα ήταν πολύ πιό πεζή.

Άπό τήν άρχή, ή Άμερική τηρούσε άπέναντι στά δυό άντιμαχόμενα στρατόπεδα τήν ίδια στάση πού τηρούσε ή Άγγλία άπέναντι στους προηγούμενους πολέμους πού είχαν διεξαχθεί στην ήπειρωτική Εύρώπη - όργάνωνε και ύποστήριζε διάφορους διπλωματικούς συνδυασμούς και συμμαχίες. Άλλοτε, ή Άγγλία διαιρούσε τήν Εύρώπη σέ δυό έχθρικά στρατόπεδα, ένώ ή ίδια καθόταν στό νησί της μέ τήν ήσυχία της λέγοντας άπό μέσα της: «άσ' τους νά φαγωθούν μεταξύ τους, έγώ θά ύποστηρίζω τους πιό αδύνατους κι έτσι θά έμποδίσω τήν δημιουργία πολύ ισχυρών άντιπάλων». Όταν ή Γερμανία παρααπόκτησε δύναμη, ή Άγγλία ύποχρεώθηκε νά περάσει στό στρατόπεδο τών δηλωμένων έχθρών τής Γερμανίας. Στο δικό της γιγάντιο νησί, στην άντίπερα όχθη του «Μεγάλου Νερού», όπως λένε οί Άμερικάνοι τον ώκεάνο, ή Άμερική βαστούσε στάση άναμονής λέγοντας άπό μέσα της: «Η Εύρώπη, μαζί και ή Άγγλία, είναι χωρισμένες σέ δυό στρατόπεδα. Στην άρχή, θά βλέπουμε πώς θά χτυπιούνται και θά έξαντλούνται. Στο μεταξύ, δέν θά μείνουμε και μέ τά χέρια σταυρωμένα: Θά άνακατευθούμε σέ όσο πιό κερδοφόρες έπιχειρήσεις μπορούμε, θά πουλάμε πυρομαχικά, όπλα, έκρηκτικά και στίς δυό πλευρές και ή ουδέτερότητά μας θά άνταμειφθεί μέ άδιάκοπο χείμαρρο χρημάτων, πράγμα βέβαιαι